

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר' | פרשת ואתחנן-נחמו | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
זמני כניסת ויציאת שבת קודש:	מסע השבוע	אילת השבת	זמני כניסת ויציאת השבת	מסע השבוע	אילת השבת	זמני כניסת ויציאת השבת	מסע השבוע	אילת השבת	זמני כניסת ויציאת השבת	מסע השבוע	אילת השבת
19:04 20:20	20:57	20:57	19:20 20:22	20:54	20:54	21:05 21:27	19:58	21:05	21:27 21:59	20:42	22:10

חשיפה: מי היו שני גדולי הרבנים שלמדו בחברותא בלילה - בבוידעם שבביתם מאימת הקומוניסטים ... | עמ' ד'
סגולה: הכורך תפילין בעצמו (לאחר חליצתו) מצננין לו גיהנום | עמ' ב'
אקטואליה: הגיעו ללינה בצימר ורואים שאין בו מזוזה. האם מותר לישון שם? | עמ' י"ב

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מכתלי בית ההוראה
עמ' ל"א

כך גרם מרן השפע חיים מצאנו על יהודי לחזור לכור מחצבתו

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו, ד).
 כ"ק אדמו"ר השפע חיים מצאנו זצ"ל נסע פעם אחר מלחמת העולם השנייה למאנטריאל לשם איסוף כספים לשלוח לדייטשלאנד עבור הפליטים, והגיע למאנטריאל עם הרכב בשעות לפנות בוקר, ולא ידעו מקום אכסנייתם, ועבר שם אחד שהיה נראה כגוי גמור שהלך בראש מגולה, והנהג ר' דוד אבערלענדער עצר אותו ושאל אותו בשפת האנגלית היכן הוא כתובת פלוני, וההוא הראה שאינו מבין שפתו.
 אמר לו הרבי שישאל את ההוא בשפת האידיש, ואכן ענה על שאלתו. לאחר מכן שאל ר' דוד הי"ו את הרבי זי"ע מהיכן ידע שההוא יהודי, שהרי נראה היה עליו כגוי גמור.
 אמר לו הרבי: הנה הכפור שורר כאן בחוץ, וכולם הולכים בראש מכוסה, וכשראיתי איך שהוא הולך בראש מגולה, הבנתי שהוא יהודי...
 ...

לאחר שסיפר ר' דוד העובדא ברבים, ניגש אליו אחד מהנאספים ואמר לו כי הוא אותו היהודי, ולאחר המלחמה שנאבד לו כל משפחתו החליט בנפשו כי פורק עול לגמרי, ושוכח הוא מיהדותו, ובאותו היום שהלך ברחוב, וניגש אליו אחד והתחיל לדבר עמו בשפת האידיש, אף שחזותו אינו מוכחת עליו כי הוא יהודי, והסיק מכך כי א"א להעלים את יהדותו, וזה עורר בו זכרונות מבית אבא, והחליט לשוב לצור

דיו לכתובת תפילין בתערובת של 'מים שלנו'

וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך (ב, טז-יז).

הרה"ק רבי מאיר מקרעטשניף זצ"ל, היה יודע לכתוב בכתב אשורית, וכתב כמה וכמה יריעות

מחצבתו, וב"ה הוא הקים דור לתפארת.
 הרי שאף ללא דיבור במישרין של אותו צדיק, גרם למהפך בחייו של אותו יהודי שנשבה.
 גליון בצילא דמהימנותא (צאנו - חקת תשע"ז)

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ו'

בתקופה הראשונה אחר מלחמת עולם השנייה, כאשר ישיבת באבוב עדיין עמדה בוועסט סייד, סבלה ההנהלה מבחור פלוני שהתנהג בצורה מאוד לא ראויה (עקב מאורעות המלחמה רח"ל), ולישיבה היה קשה מאוד להחזיק אותו. פנה המנהל הרב זושא פאללמאן ז"ל, לכ"ק האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, והסביר לו, כי לדעתו יש לגרש את הבחור הזה מהישיבה. אבל בכל פעם שר"ז דרש כנ"ל, ביקש הרבי כי יש תקווה הימנו, ושעדיין יש להחזיקו בישיבה.

פעם אחת הסתכסך הבחור הנ"ל עם בחור אחר, וברוב כעס לקח מסמך ותקעו בתפיליו של הבחור עליו חרה אפו, ר"ל.

לקח המנהל הרב פאללמאן את התפילין והראם לכ"ק מהרנ"צ מבאבוב זצ"ל, ושניהם הלכו אל כ"ק מהר"ש מבאבוב ואמרו: ירא נא הרבי וישפוט, הגם עתה עדיין עלינו להחזיקו בתוככי הישיבה?

שקע הרבי ברעיוניו, ואמר שברצונו לחשוב כיצד אביו כ"ק הקדושת ציון זצ"ל היה מתנהג במקרה כזה.

לאחר כמה דקות קרא ואמר: הרי גם הקב"ה מניח תפילין, והגמ' אומרת (ברכות ו.) "תפילין דמרי עלמא מה כתיב בה - מי כעמך ישראל", עכשיו נתבונן, כמה מסמרים כבר מסמרנו בתפילין של הקב"ה (בשגגותנו ובזדונותנו), האם הקב"ה גירש אותנו מעל פניו?

דברים של טעם (ממכון כרמינו)

וכיצד דרשינו ובן אין לו עיין לו, דהוה ליה לכתוב ובן אין לו, כמו שכתב רש"י יבמות דף כ"ב ע"ב, ומדכתיב אין ביו"ד דרשינו עיין לו, והוא הדין הכא דכתיב אין לה מנחם ביו"ד ולא כתיב אן, דרשינו עיין לה והוה לה.

וזהו שנאמר נחמו נחמו עמי, שתי נחמות, בחרבן בית ראשון וחרבן בית שני, דהא דאמרו לא תנשא לשלישי, דוקא אלמנה, אבל נתגרשה שתי פעמים מותרת להנשא, ואפילו למאן דאמר דאף נתגרשה שני פעמים לא תנשא, היינו גרושה דעלמא, אבל גרושה ידידה לכולי עלמא מותר.

וזהו שנאמר יאמר אלקיכם דייקא, וכי תימא מה הלשון אומרת נחמו נחמו, והרי כתיב (איכה א, ב) אין לה מנחם, לזה אמר דברו על לב ירושלם וקראו אליה הפסוק דכתיב אין לה מנחם ביו"ד, דהוה ליה למימר אן, והשתא דכתיב אין ביו"ד דרשינו עיין לה, וכי תימא עדיין לא הגיע זמן גאולה, לזה אמר כי מלאה צבאה - זמנה, במה שלקתה כפלים, על דרך קושי השעבוד אשר השלים במצרים כידוע.

ספר ראש דוד (למרחן החיד"א) בפרשתנו

לימוד זכות נפלאה על בחור, שלא לזרקו מהישיבה

וקשרתם לאות על ידך והיו לטפפת בין עיניך (ב, טז-יז).

בספר תורה שלו וכמו כן כתב לעצמו פרשיות לתפילין ועלה בדעתו לעשות את הדיו ממים שלנו שנשארו מאפיית המצות ונימוקו אמר, כי התפילין המה אות לנס יציאת מצרים והמצות ג"כ זכר ליציאת מצרים ולכן הא בהא תליא.

מדיו זה כתב זה גם פרשיות לתפילין עבור אביו הק' מוהר"מ מנדבורנא זצלה"ה וכשהביא את הפרשיות במתנה לאביו הק' וסיפר לו שעשה הדיו ממים שלנו, וגם אמר לו נימוקו, צוה הרה"ק מוהר"מ מנדבורנא זצלה"ה שיקראו לחדרו את זוגתו הצדיקת, וכשנסנסה פנה אליה ואמר בזה"ל: מגיע לך תוספת כתובה, על אשר יש לך בן שחידש דבר שעדיין לא גילה אדם מיום בריאת שמים וארץ.

דברי ישכר ח"ב (עמ' סד)

נחנו נחמו - שני נחמות על חורבן ראשון ושני - והתקווה לישראל

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם דברו על לב ירושלם וקראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה (הפטורה - ישעיהו מ, א-ב)

במאי דקיימא לן (ראה יבמות סה, א) דאשה שנשאת לשני אנשים ומתו, לא תנשא לשלישי, ויש אומרים דאפילו אשה שנתגרשה שני פעמים אין לישא אותה, כמו שכתב מור"ם באבן העזר סימן ט', ועוד אמרו ז"ל אין לה מנחם והוה לה,

סגולת השבוע

הכורך תפילין בעצמו מצננין לו גיהנום

וקשרתם לאות על ידך והיו לטפפת בין עיניך (ו, ח). שח הגה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע (דברי תורה - ח"ה אות פ"ז): ראיתי מאבותי הקדושים זצ"ל שהניחו וכרכו בעצמם התפילין ולא נתנוהו לאחרים לכרכן, ודרך חסידים וישרים שלא יהיה מצוות (בפרט קדושת תפילין) בזויות עליו ליתנם לאחרים לכרכן מיד אחרי חליצתן, כמו שנפטר מהם ולעול היו עליו. ושמעתי מאמורי"ד (ב' דרכי תשובה) הקדוש זצ"ל בשם הגה"ק ב' הדברי חיים זצ"ל דנמצא בירושלמי "הכורך תפילין בעצמו מצננין לו גיהנום". והגם דלא מצינו זה בירושלמי שלנו, נאמן עלינו הדברי חיים זצ"ל אשר בודאי ראה או ידע כי כן הוא בדברי חז"ל, וכל ירא ה' יזהר בזה עכ"ד.

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

אור בהירות הנ"ך בהישג ידך!

שמע ישראל:

הילדה שנולדה כבדת שמיעה, הרופאים לא נתנו לה הרבה סיכויי שמיעה, האב קיים סגולת לימוד הלכות קריאת שמע, כהיום הילדה שומעת כאחד האדם, הסכיתו ושמעו:

לו. וכך הילדה נכנסת לבדיקה, כשהוריה מקווים שהיא שומעת 'משהו'.... משהו שיתן תקווה!

למרבה ההפתעה, הבדיקה הלכה והתארכה, הלכה ונמשכה. ובסיומה - יצא הרופא והכריז: 'אינני מבין איך, אבל הילדה שומעת מצויין, כאחד האדם! בדקנו שוב ושוב, התקשינו להאמין שלאחר זמן כה קצר מקליטת השתל הילדה כבר שומעת היטב. אבל ככה זה, נקודה. בדקנו שוב ושוב, היא שומעת נהדר, בדיוק כמו בני גילה!'

האב המופתע חיבק את בתו חזק, בהודאה לה' על חסדו ורחמיו. נתנו לו בקושי שביב של תקווה, והנה כי כן - הילדה שומעת מצויין, מי היה מאמין! דילגה בקלילות על חודשים של הסתגלות, על מדרגות ושלבים בהפעלת השתל, והנה היא שומעת כאחד האדם, בלי שניתן להבחין שהיא עושה זאת בעזרת שתל שהושתל באוזניה אך לפני כמה חודשים!

בלב שמח ומתרוגן, כשהוא מודה לה' על חסדו, ובד בבד מופתע מעוצמת הנס המתחולל מול עיניו, שב לשגרת יומו והגיע לסדר לימודו הקבוע. והנה, באותו היום נפל בחלקו ללמוד את הגמרא העוסקת בהלכות קריאת שמע, ומול עיניו הוא רואה את דברי חז"ל שדרשו: 'השמע לאוזניך את מה שאתה מוציא מפיו!'

לפתע צץ זיכרון עמום ממעמקי מוחו והיכה בו כבד: הן הנס הזה לא קרה בחלל ריק, יש לו התחלה... אי אז, לפני כמה חודשים כאשר החל ללמוד הלכות קריאת שמע, כפי שיעץ לו רבי חיים קניבסקי, שגם הסביר לו את טעם הוראתו זו - שכן בקריאת שמע יש הלכה 'השמע לאוזניך' - ועיניו הרואות ואוזניו השומעות כי כך אכן קרה, והילדה שומעת מצויין מעל ומעבר לציפיות! אין זאת אלא בזכות לימוד הלכות קריאת שמע!

סיפור מופלא זה, מעורר את הלב: הרי קריאת שמע היא מצוה אותה אנו מקיימים לפחות פעמיים ביום. זו מצוה שיש לה הלכות רבות, שכדאי וצריך להקפיד על כל פרטיהן, אלא שהשגרה עשויה להשכיח מאיתנו את ההקפדה המלאה. כמה כדאי לחזור וללמוד הלכות קריאת שמע, ולמלא אותן בהקפדה! הרי קריאת שמע היא מצוה כה יקרה, זו ההכרזה שלנו שאנו בניו של ה' ומאמינים בו בכל לב. הבה נשקיע את הזמן כדי להכריז את ההכרזה הזו כראוי, כדי לקרוא קריאת שמע כהלכתה - בכוונה הראויה, בדקדוק התיבות, תוך שמיעת הקריאה, ובזמנה כמובן. בקריאת שמע טמונה תמצית הכרזת היהדות שלנו - הבה נקיים מצוה זו בכל פרטיה ודקדוקיה, ונזכה להשפעות הרבות הטמונות בה ברוחניות ובגשמיות!

(גל' פניני פרשת השבוע)

הבשורה נחתה על ההורים הצעירים כרעם ביום בהיר. הן כל הורה חפץ ושואף שילדיו יהיו בריאים ומוצלחים, שכל איבריהם יפעלו כראוי וכהלכה, בהתאם לבני גילם.

אולם, למרבה הצער, זה עתה הודיעם הרופא כי בתם לא תוכל לשמוע כראוי, אלא אם תעבור ניתוח במסגרתו יותקן באוזניה שתל מיוחד, שגם הוא לא מבטיח דבר - אבל מאפשר לתלות תקווה שיבוא יום והיא תוכל לשמוע, אולי, איכשהו... ההורים מיהרו לקבוע תור לניתוח הדרוש, ובד בבד - החליט האב לסור למעונו של מרן הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, ולבקש את עצתו וברכתו. רבי חיים הקשיב לדברים בכובד ראש, שמע על הסיכויים והסיכונים, על השתל ועל התקוות הנתלות בו, וכהרף עין פסק ואמר: 'כדאי שתלמדו הלכות קריאת שמע. זה יסייע שבתכם תוכל לשמוע כאחד האדם!'

האב נדהם, התקשה להבין את פשרם של דברי רבי חיים. מה הקשר בין שתל באוזניים לבין הלכות קריאת שמע? - הוא הריב עוז ושטח את תמיהתו בפני רבי חיים, שהגיב על אתר: 'פשוט: הלא בהלכות קריאת שמע יש הלכה 'השמע לאוזניך' את שאתה מוציא בפיו'. לפיכך זו סגולה לשמיעה טובה! - אמר רבי חיים, והאב אימץ את העצה והחל ללמוד הלכות קריאת שמע.

מועד הניתוח הגיע, והניתוח עבר בהצלחה בחסדי שמים. הרופאים הסבירו כי עכשיו מתחיל תהליך ארוך של 'קליטת השתל'. להורים הוסבר שהשתל מתחיל את תהליך השמיעה מחדש - כמו אוזני תינוק בן יומו. בתחילה בקושי שומעים משהו, אחר כך ניתן להבחין בצלילים ורעשים עמומים, ועם הזמן השמיעה הולכת ומתחדדת, כאשר התקוה היא כי עם הזמן יגיע השתל ליכולת שמיעה טובה. 'אבל זה יקח זמן, נמתין לפחות כמה חודשים, ונראה לאן נגיע' - אמרו הרופאים.

כמקובל לאחר ניתוחים מעין אלו, נקבעו לילדה סידרת פגישות מעקב בבית החולים.

בכל פגישה כזו, שבו הרופאים והתריעו כי הם עדיין בכלל לא בוחנים את יכולות השמיעה, שכן בכל מקרה - עד שהילדה תחיל לשמוע בעזרת שתל יקח זמן רב. הם רק בודקים שהשתל נקלט, שהאוזן לא מזדהמת, וכן הלאה...

כעבור תקופת מה, הודיעו הרופאים כי אפשר כבר לקבוע פגישה ראשונית לבדיקת שמיעה. הם קבעו מועד לפגישה הזו, אולם מכל מיני סיבות - מועד הבדיקה נדחה. גם כשהגיע התאריך החילופי חלו עיכובים שונים, ושוב נדחה מועד הבדיקה. הרופאים אמרו כי ממילא אין סיבה להילחץ הרי זה עתיד לקחת עוד חודשים ארוכים עד שהילדה תשמע... סוף סוף, הגיע יום בדיקת השמיעה. כשההורים נכנסו, שבו הרופאים והתריעו כי הם מקווים שהילדה תשמע 'משהו', צליל, רעש, משהו שיושמע באוזניה בקול רם - והיא תגיב

למרבה ההפתעה,
הבדיקה הלכה והתארכה,
הלכה ונמשכה. ובסיומה -
יצא הרופא והכריז: 'אינני
מבין איך, אבל הילדה
שומעת מצויין, כאחד
האדם! בדקנו שוב ושוב,
התקשינו להאמין שלאחר
זמן כה קצר מקליטת
השתל הילדה כבר
שומעת היטב. אבל ככה
זה, נקודה. בדקנו שוב
ושוב, היא שומעת נהדר,
בדיוק כמו בני גילה!'

ושננתם לבניה:

מסירות נפש ללימוד התורה של אב ובנו, גם שנכבה העששית הקטנה, לא ויתרו והבן טיפס על ארון הספרים ולמד לאור הנר של השכן שהבליח אור קטן, סיפור מאלף ומחזק:

וממחשבה למעשה. שמואל הקטן אץ להביא כסא, העמידו ליד הארון והוא ואביו נעמדו יחד על הכסא. או אז הניף רבי בן ציון את בנו שמואל אל-על, ובכוחות משותפים הצליח הילד לטפס מעל הארון. כעת נוכל לשוב וללמוד שח הילד בסיפוק.

אביו הגיש לו את כרך הגמרא שבו למדו, וכך שכב שמואל הקטן למעלה, מעל הארון, והחזיק בידיו הקטנות את הגמרא שמילותיה נראו בקושי לאור קרני האור הקלושות שבקעו מהעששית של השכנים. למטה, שב הרב בן ציון אל מקומו ליד השולחן, והשניים שבו אל לימודם ביתר שאת וביתר עוז. קולו הדקיק של הילד הקטן ניסר בעלטה, הוא קרא את הגמרא ואביו הדגול הפנה את קולו למעלה, אל ילדו ששכב על הארון, והסביר לו את דברי הגמרא.

אין עוד אומה בעולם שיכולה להוציא מקרבה בנים כה מסורים למורשתה ולתורתה. בתוך המלחמה והפחדים, בחושך, כאשר כל הסיבות והתירוצים שבעולם נתונים בכף ידך, כדי להסביר ולנמק מדוע כעת אי אפשר ללמוד, פשוט לא שייך. ישובים להם שני יהודים, אב גדול, רב עיר ואב בית דין, וילדו הקטן, והוגים בתורת ה'. היש לנו אהבת תורה גדולה מזו? לא לחינם זכה רבי בן ציון בבן שכה חשק בתורה.

דוגמא אישית, כך אומרים אישי החינוך כולם, היא החינוך הטוב ביותר.

עם סיום המלחמה השתלטו הקומוניסטים על ליטא, ומאבקם הראשון הופנה כנגד הרבנים מנהיגי העדה. בעקבות זאת, נאלץ הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל להסתתר בבידעם שבביתו מאימת הצוררים. מה יעשה רב יהודי שנאלץ לשכב בבידעם? ובכן, מידי יום, היה מגיע הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל לביתו של רבי בן ציון, מטפס גם הוא אל הבדיעם, והיו השניים רכונים בגומחה ועוסקים בתורה הקדושה!!!

יהודי שזוכה לרכוש אהבה לתורה, ומשכיל להבין את האושר הנצחי שמנחילה התורה ללומדיה, זוכה גם לקבוע עיתים לתורה מידי יום ביומו, שהרי מיהו שיהין להפסיד אושר עילאי כה רב. נישא עינינו לנותן התורה, שיתן בליבנו אהבת תורה ויראת שמים, ונזכה להוסיף ולהגביר חיילים לתורה.

(גליין מאורות דף היומי)

ברוך ה' יהודים רבים מצטרפים לגליין לומדי הדף היומי, ותופעה מעניינת זו מעלה על נס את העובדה שישנו דבר-מה המדברן והממריץ יהודים כה רבים להתמיד בלימודם, יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, חודש אחר חודש ושנה אחר שנה! אהבת תורה. פשוטו כמשמעו. מכח ההשתוקקות לתורה הקדושה, אצים המוני יהודים מידי יום ביומו אל בית המדרש, והוגים בתורה הקדושה. לקח רב בנושא זה ניתן ללמוד מהמעשה הבא ששמענו מהרב ליפא פלמן שליט"א.

הימים ימי מלחמת העולם הראשונה. העיירה זאגר-ישן שבליטא, היתה גם היא נתונה בסערת המלחמה. אימי ההפגזות והמלחמה הגיעו גם אליה. תקופה לא קלה עברה על יהודי המחוז שלא ידעו מה ילד יום.

עם רדת הערב החל חושך עבה וסמיך מזדחל בין בתי העיירה, והכל התכנסו לבתיהם מתוך תקווה שיעברו את הלילה בשלום.

אור קלוש הבליח מחלון אחד הבתים הנמוכים שבקצה העיירה. בבית פנימה ישב ליד השולחן רב ואב"ד העיר זאגר-ישן, הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, ולמד גמרא עם בנו יקירו, שמואל. השניים ניתקו את עצמם מהאירועים הסובבים אותם, ובעוד שאר בני העיר ישבו בבתיים וכססו את ציפורניהם בחשש, למדו האב והבן את תורת ה'. אהבת התורה שיקדה באב הדגול ובבנו היקר לא ידעה גבולות.

זכות גדולה נפלה בחלקו של שמואל הילד. אביו רבי בן ציון, נמנה על תלמידי החכמים הנודעים בדורו. הוא היה מתלמידי המובהקים של הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, וידידו הטוב של הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל.

השעות נקפו עברו להן, ולפתע, בעיצומה של סוגייה מעניינת, כבה הנר הקטן שהאיר את דפי הגמרא. אש התורה בערה בו בשמואל הקטן. "אנחנו נמשיך ללמוד ויהי מה", חלפה בקרבו המחשבה. לא חלפו רגעים מספר ורעיון שובבי צץ בראשו.

קיר משותף חצץ בין בני משפחת פלמן לבין משפחה נוספת שהתגוררה בסמיכות להם. בסמוך לאותו קיר היה מוצב ארון בגדים גדול וציב. מעל הארון היה קבוע אשנב זכוכית קטן, ודרכו אפשר היה להבחין כי בבית השכנים דולקת עששית קטנה.

עם סיום המלחמה השתלטו הקומוניסטים על ליטא, ומאבקם הראשון הופנה כנגד הרבנים מנהיגי העדה. בעקבות זאת, נאלץ הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל להסתתר בבידעם שבביתו מאימת הצוררים. מה יעשה רב יהודי שנאלץ לשכב בבידעם? ובכן, מידי יום, היה מגיע הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל לביתו של רבי בן ציון, מטפס גם הוא אל הבדיעם, והיו השניים רכונים בגומחה ועוסקים בתורה הקדושה!!!

קו 'מחברים' ^{בס"ד}

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

וצדקה תהיה לנו:

**נתן צדקה להכנסת כלה לידיד מלפני עשרים שנה,
ובתו ניצלה בנס מתאונת דרכים קשה למעלה מדרך הטבע:**

מערכתית כולל פגיעת ראש צלעות ועוד. לכן התקשרתי אליך לבדוק מזוזות. שבועיים של אשפוז והחלמה מעל לטבע שהרופאים לא מאמינים שכל כך מהר היא משתקמת. אז נכון שהיא חבושה מכף רגל עד ראש אבל היא נס מהלך. אין לנו מושג בחשבונות שמים אבל הרגשתי שמשמים נתנו לי הזדמנות לפדות את הטרגדיה בצדקה.

שמעתי את הסיפור ואמרתי לו בשם הרב הגאון ר' חיים קרייזוורט זצ"ל שחלה במחלה ונכנס לסטייפלר לבקש עצה וברכה. אמר לו הסטייפלר על המשנה שאומרים כל בוקר אחרי ברכות התורה 'ביקור חולים', הכנסת כלה ולווית המת' מה הקשר שהכנסת כלה נכתב בין ביקור חולים ללווית המת? אלא, תירץ הסטייפלר, שמי שיש לו ביקור חולים לעשות שיתן להכנסת כלה ועל ידי זה ימנע את לוויית המת שהכנסת כלה חוצץ בין שתייהן. מאז התעסק הרב קרייזוורט במצוות הכנסת כלה וחי שנים ארוכות למעלה מדרך הטבע.

הבעל רץ לאשתו לספר לה את דברי הסטייפלר שאכן משמים זימנו להם הזדמנות להציל את הילדה... (אני שב ומדגיש שאין לנו מושג בחשבונות שמים אך מה שנראה לעין אני כותב).

סיימתי את הבדיקה. אכן הייתה מזוזה אחת פסולה ובקשתי רשות לשלוח את הסיפור ל'טיב הקהילה' וכך אכן עשיתי.
(מדור 'טיב ההשגחה' - גליון טיב הקהילה)

חלק מהמומחיות שלי בתחום הסת"ם זה בדיקת מזוזות. שהיתי בחו"ל והוזמנתי על ידי אחד היהודים המקומיים לבוא לביתו לבדיקת מזוזות הבית. כשהגעתי ראיתי מחזה מבעית. ילדה חבושה מכף רגל עד ראש ללא כל גזמה מסתובבת לה בבית. שאלתי את האבא מה קרה? והוא השיב 'צדקה תציל ממוות!!!'

בתשובה זו הוא רק הצית את הסקרנות שלי עוד יותר וסיפר לי סיפור כדלקמן: קניתי לבני החתן רכב בכמה אלפי דולרים, כדי שיוכל להסתדר ולעשות סידורים לקראת חתונתו כמקובל אצלם.

לכבוד הרכב שקיבל יצא לסידורים עם אחותו הקטנה. בינתיים שקט בבית והטלפון מצלצל. מאחורי הקו חבר טוב מהישיבה שכבר עשרים שנה לא שוחחנו והתרגשותי הייתה גדולה מאוד לשמוע את החבר הטוב אחרי שנים כה רבות.

בסוף השיחה המרגשת סיפר לי החבר שעשה שידוך וישמח אם אוכל להשתתף בהכנסת כלה. חשבתי על הסכום שאשתתף וחלפה מחשבה במוחי שרכב לכבוד החתן כלה קניתי בכמה אלפי דולרים, לפחות את הסכום הזה תתן לחברך הטוב. תיכף אמרתי לו את הסכום שאתרום לו והוא שמח מאוד.

על אתר רשמתי צ'ק שמתי במעטפה כאשר על המעטפה כתובתו של החבר ובכך הסתיימה לה שיחה נחמדה.

כעבור שעה קבלתי טלפון שבני היה מעורב בתאונה וילדיי מפונים לבית הרפואה. הבן יצא כמעט ללא פגע, ואילו ביתי הקטנה נפגעה פגיעה רב

**מה הקשר שהכנסת כלה
נכתב בין ביקור חולים
ללווית המת? ותירך
הסטייפלר, שמי שיש לו
ביקור חולים לעשות שיתן
להכנסת כלה ועל ידי
זה ימנע את לוויית המת
שהכנסת כלה חוצץ בין
שתייהן**

גם חבילה מושלמת לבית הכנסת שלך!
וגם מתנה בשווי מעל 1000 ש"ח לבחירה:

מתנה לבחירה:
מחיר דגה
המשולב 13 כרכים 1,280

מקראות גדולות
המבואר 10 כרכים 1,050

חבילה מושלמת
2,805

חבילה מושלמת
2,665

חבילה מושלמת
2,835

20 סידור בית כנסת (21 ס"מ) אסמך עם תהלים
15 סט חמש תהלים אדום עם תפארת כסן 5 כ"ר
10 חזנה חזנה חזנה בית כנסת כסן-לא סידור
20 תהלים אדום גזזות (21 ס"מ) סט
20 סידור בית כנסת (21 ס"מ) אסמך עם תהלים
15 סט חמש תהלים אדום עם תפארת כסן 5 כ"ר
10 חזנה חזנה חזנה בית כנסת כסן-לא סידור
20 תהלים אדום גזזות (21 ס"מ) סט
1 סידור תהלים צהר סט

20 סידור בית כנסת (21 ס"מ) אסמך עם תהלים
15 סט חמש תהלים אדום עם תפארת כסן 5 כ"ר
10 חזנה חזנה חזנה בית כנסת כסן-לא סידור
20 תהלים אדום גזזות (21 ס"מ) סט

20 סידור בית כנסת (21 ס"מ) אסמך עם תהלים
15 סט חמש תהלים אדום עם תפארת כסן 5 כ"ר
10 חזנה חזנה חזנה בית כנסת כסן-לא סידור
20 תהלים אדום גזזות (21 ס"מ) סט

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובמייל: G1800225566@gmail.com

היום של תורה

פנינים על הפרשה:

באקראי, יתסר באקראי עד ימרק חטא. ואין לך דבר גדול מזה, וזה שאמר מי זה האיש ירא ה', דהינו, מאן דין גבר בגברין המתגבר על יצרו ועושה רצון יוצרו כדי שבשעת נפילת אפים יזכה למעלה זו דאין חטא בא על ידו:

וזהו שסים יורנו בדרך יבחר, והדרך שבחר הוא דאין חטא בא על ידו. והנה מי זה האיש ירא' ראשי תבות 'מי זה', להורות לנו הסוג הב', דאפלו מי שנודמן ובא לו חטא באקראי, ממרקו הקדוש ברוך הוא ביסורין באקראי, ואין כאן חטא. והנה משמעות מי זה האיש, כאלו אמר אשרי האיש שזכה למעלה זו, ולהכי רמז 'מי זה' פעם שניה בראשי תבות, כלומר, לא על זה בלבד שאין חטא בא על ידו אני קורא 'אשרי האיש', אלא אפלו מי שנודמן לו באקראי ונתמרק ביסורין באקראי, גם על זה אני קורא עליו 'אשרי האיש':

ירמוז שיזכה לדביקות בקונו

אי נמי דאחת מן המעלות היא תוספת דבקות בקונו. והנה הו"ה יורנו בדרך גימטריא 'זה דבקות', דעל ידי נפילת אפים ביראה כראוי וזכה להתדבק בקונו כראוי, ועל זה נאמר יורנו בדרך יבחר, דאין דרך שבוחר ירא ה' יותר מדבקות. ואפשר דלזה רמזה תורתנו הקדושה (דברים ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום', הנה 'הדבקים בהו"ה' גימטריא 'זו נפילה' עם הכולל, לרמוז דעל ידי נפילת אפים כראוי וזכה אדם להתדבק עם קונו, וזוכה לחיים הנצחיים. וזהו שאמר 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם', על ידי נפילת אפים כראוי וזכותם להתדבק עם יוצרם כראוי, ועל ידי זה 'חיים כלכם היום', שאתם וזכותם לחיים הנצחיים:

(אלף בינה, מזמור כה בתהלים)

לא יסיר דברי התורה מליבו לעולם

ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך (דברים ו וז).

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ה' (תהלים קיט א). מה שאמר ההלכים, להורות דלעולם אינם מסירים דברי תורה מלבם, אפלו בשעת משא ומתן ובשעת אכילה ובשעת שיכבה, דבזה מקומים מקרא שכתוב (שם ו ז) 'ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך'. וזהו שאמר ההלכים, אפלו בשעת הליכתם בדרך אינם מפנים לבם לבטלה, כי אם מחשבתם בתורה. ומה שאמר בתורת ה', להורות דבעינן תורה לשמה:

(אלף בינה, תהלים קיט תחילת אות א)

יעסוק בתורה גם בלכתו בדרך

נר לרגלי בדרך ואור לנתיבותי (תהלים קיט קה). בא בזה לומר דמקום אזהרת התורה, שהשומר תורה כראוי, צריך לקיים מה שאמרה התורה (דברים ו-ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבך, ושננתם לבך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך

זהירות בקיום מצוות קלות כחמורות

רק השמר לך ושמר נפשך מאד (דברים ד ט). על כן כל פקודי כל ישראל, כל ארח שקר שנאתי (תהלים קיט קכח). הכונה מאחר שהמצוות הם צוויו יתברך, חייב אדם להיות זהיר במצוה קלה כבחמורה (אבות פ"ב מ"א), דכלם מפיו יתברך נצטוו והי מניהו מפקת, וכמאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה. וכן נמי צריך לזהר בעברה קלה כבחמורה, וכמאמר התנא עליו השלום (שם) שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה, שעל ידי קיום מצוה הקלה יבוא לקים החמורה ממנה, וכן בהפך לעברה חס ושלום (ספרי שופטים קפ"ז):

וזהו שכתוב על כן כל פקודי כל ישראל, דהינו כל פקודיך שהם המצוות כלם בכללותם ישרו בעיני ושויים הם בעיני קלות כבחמורות, ואני זהיר בהם בשוה, כי מאחר דבצווייך שויים הם היכי דמי שנעשה בהם חלוק מעצמי, על כן כלם ישראל ואני מקים אותם בשוה, והוא הדין בהעברות, אני זהיר בקלות כבחמורות, וזהו כל ארח שקר שנאתי, דהינו העברות שהם דרך שקר, כלם בכללותם שנאתי ורחקתי הקלות והחמורות:

שמירת רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו הרוחניים תלויה בקיום תרי"ג מצוות

אי נמי דהמצוות הם תרי"ג, רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, והם ממש כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים שיש באדם (מכות כג: תנחומא שמיני ח). והנה כמו שיש בגוף האדם רמ"ח איברים ושס"ה גידים חמורים, כך יש בגוף רוח ונשמה שלו בכל אחד מהם רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים, ועל ידי קיום תרי"ג מצוות מתקיימים, ובאיונה מצוה שפוגם נפגם האבר שכנגדה בגוף רוח נשמה שלו. ועל זה צריך האדם לזהר אזהרה גדולה בקיום המצוות, כדי שלא יהיו הנפש רוח ונשמה שלו פגומים וחסרים חס ושלום. וזהו שכתוב על כן כל פקודי, דהינו כל הפקודים שהם מצוותיך בכללותם, אני זהיר בכלם לקיים קלות וחמורות, וטעמא מאי, כל ישראל קרי בה 'ישרותי', דהינו שישירותי תלוי בהם, לפי שגופי ונפש רוח ונשמה שלי כל אחד יש בו תרי"ג כנגד תרי"ג מצוות, ואם פגמתי במצוות בעצמי פגמתי, לכן אני כל ארח שקר שנאתי ואהבתי מצותיך לקיים, כדי שיהיה קיום לנפש רוח ונשמה שלי, שכך הזהרתנו בתורתך הקדושה (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמר נפשך מאד', דהשמירה לאדם ולנפש רוח ונשמה שלו תלויה בשמירת המצוות:

(שערי ארוכה אות ע)

על ידי נפילת אפים כראוי וזכה להתדבק עם קונו

'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם (דברים ד ד). היום מי זה האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר (תהלים כה יב). הנה אחת מן המעלות הוא שהעושה נפילת אפים כראוי אין חטא בא על ידו, ואם יודמן לו אינה חטא

עצות וסגולות:

שבת קודש

ביום השבת עולות התפילות של ימות החול

כתב רבנו האר"י ז"ל (עולת תמיד שער כללות התפילות), דכל התפלות של חל עקר עליהם הם ביום השבת, דיום השבת הוא גמר הדבר ותקונו בעולמות עליונים למעלה.

(אלף בינה, אות תי"ו א)

יזהר שלא לדבר דברי חול בשבת

הזהרנו הרבה על דברי חל בשבת, כדי שלא לפגם בשבת שהוא קדש. השמרו בקדשתי שלא תדברו בו דברי חל, דבזה אתם עושים פגם גדול למעלה.

(פיתוחי חותם, פרשת ויקהל ד"ה ויקהל משה)

לא יקעס בשבת

מכל שכן שלא תבואו לידי קעס בשבת, דזה הוא הפגם הגדול. (פיתוחי חותם שם)

יזהר בקיום ג' סעודות שבת בזמן

סעודות השבת, שצריך האדם לזהר בשמירתם הרבה לקיים כל אחת בעתה. וכמה הפליגו רבותינו ז"ל על קיומן, ובפרט הרב רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בזהר הקדוש באדרא (וזהר ח"ג רפח:), דאמר אסדהנא עלי וכו' דלא בטל שום סעודה מהם מימיו.

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות נה)

שלא יהיה קטרוג מסעודות החול

ומה נענה אנן יתמי דיתמי דכלנו מלאים פגמים, וגם באלה הסעודות הקדושות שיש בהם גם הנאת הגוף אנו מתעצלים מלקיים. על זה מצאנו קפידא מקום לנח והשטן מקטרג, אומר, רבוננו של עולם, ראה אמה שבחרת, בסעודות הרשות שאין בהם שכר אלא ענש הם מזדרזים איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק, ובסעודת מצוה הם מתעצלים ומבטלים אותן. על כן ירא ה' יזהר בקיומן מאד, ולא יתעצל ולא יבטל שום אחד מהן, כי המבטל שום אחד מהן ענשו גדול. (נגזי המלך שם)

נמצא עקר הכל היא התורה, ולכן בכח התורה הקדושה יכול האדם להתחכם כנגד יצר הרע ולבטל ולהפך מוצאותיו הרעים, ולעשות כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה. וזהו שנאמר מאיבי תחכמי מצותך, הכונה כיון שהזכיר 'מה אהבתי תורתך', דהיינו אני דבק בה ועוסק בה מאהבה לשמה, וכזה אני מבטח שלא ינצחני יצר הרע וחילותיו במוצאותיהם, שכח התורה ותחבולותיה, יותר מתחבולות יצר הרע, דהתורה כתיב בה (משלי כד ו) 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה', והיינו מלחמתה של תורה. וזהו מאיבי תחכמי מצותך, דהיינו תורתך הקדושה שנתת לנו ואני אוהב בה ודבק בה, בכח סגלתה העצומה היא נוהגת חכמה בי לעשות מצותיך כתקונן, ואין יצר הרע מועיל בי במוצאותיו ותחבולותיו. וזהו מאיבי תחכמי, דהיינו יותר ויותר מחכמה שמתחכמים איבי שהם יצר הרע וחילותיו, ועושים לי תחבולות כדי שלא לעשות המצות בשלמותם, יותר מתחבולותיהם נוהגת בי התורה חכמות כדי לעשות המצות בשלמותם. וזהו תחכמי מצותך, דהיינו התורה תחכמי כתקונם, וזהו תחכמי מצותך, דהיינו התורה תחכמי לעשות מצותיך בשלמותם. והטעם, כי לעולם היא לי, דהיינו התורה לעולם כך סגלתה שמצלת את האדם מיצר הרע ומכל חילותיו, כמו שאמרת מפי כבודך בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

(מעגלי צדק אות מ"ה)

שמסיע האדם על ענין הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל'): אמר הקדוש ברוך הוא אני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין. משמע מזה דכל מה שיצר הרע מרבה בתחבולות ועצות רעות, דהתורה מפרה כל תחבולותיו ומוצאותיו הרעות, ועל זה נאמר (תהלים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', דהיינו אפלו אדם שעדין פתי מצד יצר הרע, כשיעסק בתורה היא מבטלת ממנו פתוי יצר הרע, ואמר בזה 'עדות ה' נאמנה', הכונה דאמונה וקבלה בידינו דהתורה היא המצלת מיצר הרע, דכך אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

אך צריך האדם ללמוד ולקיים, כמו שנאמר (דברים ד ו) 'ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם וכינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל הזקנים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', הכונה דכשישמעון הגוים שנצטווים על תר"ג מצות, רמ"ח עשה ושס"ה לא תעשה, ואתם מקיימים אותם ולא הועיל בכם גרוי ופתוי יצר הרע, יתמהו על זה הדבר תמיהה גדולה, אשר הם בשבעה מצות לא יכלו לעמוד, ואתם בתר"ג יכלתם לעמוד. ויאמרו הגוים זה סגלה הנפלאה תלויה בתורה הקדושה שקבלתם, שכחה גדול מכח היצר הרע, ואינו שנה לנגדה כלום. וזהו שנאמר 'רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', דהיינו יאמרו העקר הוא החכמה שנתנה להם, שבה נקראים 'עם חכם ונבון', בזאת החכמה שגרמה להם:

ובקומך'. הרי מפרש דצריך שלא יפרד מדברי תורה אפלו בלכתו בדרך, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום במקום אחר (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו'. וזהו שאמר נר לרגלי דברך, דהיינו, איני עוקר רגלי מן הארץ עד שעושה דברך נר לרגלי, והדרך שאני מהלך בה אני עושה דברך נר לנתיבתי, באפן שאיני נפרד מדברך כלל:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ג)

בכח התורה יתחכם אדם וינצל מהיצר

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי (תהלים קיט צח). אפשר לרמוז, דהנה נחש הקדמוני הרמאי נאמר בו (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', וליכא מאן דידע למפתי כותיה, ולכן ראוי האדם להשמר ממנו מכל צד ומכל פנה. וכמו שהנחש עושה תחבולות ועצות רעות כדי לתפש את האדם ברשותו, כך צריך האדם שיעשה תחבולות ועצות טובות להמלט ממנו, ובפרט בשעה שיצר הרע האדם לעשות שום מצוה, ישמר עצמו ביותר, שיצר הרע רצונו שלא תעשה המצוה ההיא בשלמות, ומתאמץ בכל כחו להטיל בה איזה פגם שלא תהיה שלמה:

וצריך האדם לידע שבאותה השעה השטן עומד על ימינו לשטנו, ויתאזר האדם בכח כדי לעשות אותה המצוה בשלמות, וזכות התורה וכחה הוא

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ' | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיינברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א: בספה"ק קדושת לוי כתב, כי הנחמה הכי גדולה שיש לבני ישראל הוא שה' יתברך בעצמו הוא המנחם אותם ומרפא את שבריהם, ובמדרש כתוב כי למה כתוב ב' פעמים, נחמו נחמו, כי הנה לקינו בכפלים ולכן גם הנחמה היא בכפלים.

טעם שבעה דנחמא

כתוב בלבוש על שבת נחמו (סימן תק"ח), כי הנה מאחרי ת"ב עד כלות השנה, מפטירים שבעה דנחמא כדי לנחם את העם מן החורבן, והם כנגד ז' מיני נחמות הנזכרים במדרש, שהמשיל גלות ישראל למלך שנשבה עם בניו וחתניו ועמו כולו, ונשארה המלכה שכולה וגלמודה ימים ושנים, ואח"כ מבשרים אותה על חזרתם והיא מתנחמת, כך המלכה היא ירושלים שתבשר במהרה בימינו על חזרת השכינה וכנסת ישראל, והנחמות הן החזרת הבנים והבנות והכלות והחתנים ואחיה ואחיותיה וחזרת המלך באחרונה עם כל העם, הוא הקב"ה יתברך.

כנסת ישראל רוצה להתנחם ע"י השי"ת

בעצמו

עוד כתב הלבוש שם להקשות על סדר ההפטרות בשבע דנחמא, וכתב בשם האבודרהם טעם במדרש לסדר זה ע"ד הצחות, כי הנה תקנו לומר בתחלת ההפטרות מן הנחמות, נחמו נחמי עמי, כלומר שהקב"ה אומר לנביאים נחמו נחמו את עמי, ובשבת שניה משיבה כנסת ישראל, ותאמר ציון עזבני ה', כלומר אינה מתפייסת בנחמת הנביאים, כי חפצים לנחמת ה' יתברך בעצמו. ובשבת שלישית אומרים, ענייה סוערה לא נוחמה, כלומר, חוזרים הנביאים לפני הקב"ה ואומרים לפניו יתברך הנה כנסת ישראל לא נתפייסה בתנחומין שלנו, ואח"כ בשבת רביעי חוזר הקב"ה ומשיב ואומר אנכי אנכי הוא מנחמכם, כלומר, חוזר הקב"ה ואומר, אני בעצמי מנחם אתכם, ולפיכך בשבת חמישית אומר רני עקרה, כלומר את כנסייתי רני עקרה, וכך מנחם אותם, ובשבת שישית אומר קומי אורי כי בא אורך, ואח"כ בשבת שביעית משיבה כנסת ישראל, שוש אשיש בה' תגל נפשי באלוקי, ובזה שמחים כי הקב"ה בעצמו הוא המנחם אותם.

נחמה שלימה זה רק ע"י השי"ת בעצמו

בספה"ק בני יששכר הקשה למה אין כנסת ישראל רוצה לקבל את הנחמה מהנביאים עצמם, וכתב באריכות כי הנה כאשר הקב"ה שולח רפואה ע"י שליח או מלאך, הרי המלאך משתוקק לעשות רצון הבורא, ולכן הוא משתוקק שה' ישלחנו שוב בשליחותו, לכן משאיר מקום בגופו של החולה אשר שם לא מרפא לגמרי, ואז יוכל לחלות שוב, כדי שה' ישלח אותו שוב כשליח לרפא את החולה, אך אם השי"ת מרפא אותו לבדו אז זה רפואה שלמה לגמרי, ובזה ביאר מ"ש רפאנו ה' ונרפא הושיענו ונושעה, כי לכאורה קשה

כאשר הקב"ה שולח רפואה ע"י שליח או מלאך, הרי המלאך משתוקק לעשות רצון הבורא, ולכן הוא משתוקק שה' ישלחנו שוב בשליחותו, לכן משאיר מקום בגופו של החולה אשר שם לא מרפא לגמרי, ואז יוכל לחלות שוב, כדי שה' ישלח אותו שוב כשליח לרפא את החולה, אך אם השי"ת מרפא אותו לבדו אז זה רפואה שלמה לגמרי.

ובזה ביאר למה רצו דווקא שה' יתברך בעצמו הוא ינחם אותם ולא ע"י הנביאים, אלא כי אז יהיה א גאנצע נחמה, ולכן אומר להם השי"ת אנכי אנכי הוא מנחמכם, כדי לקיים בקשתם של ישראל.

הלשון, כי הלשון הוא בכפילות, 'רפאנו' ו'נרפא' וכן אלא הכוונה בזה, רפאנו ה', כי אז 'נרפא', וכן הושיענו ונושעה, כי ע"י שהשי"ת בעצמו יושיע אותנו אז נושע לגמרי, כי אז יהיה זאת רפואה לגמרי. ובזה ביאר למה רצו דווקא שה' יתברך בעצמו הוא ינחם אותם ולא ע"י הנביאים, אלא כי אז יהיה א גאנצע נחמה, ולכן אומר להם השי"ת אנכי אנכי הוא מנחמכם, כדי לקיים בקשתם של ישראל.

בספה"ק קדושת לוי כתב, כי הנחמה הכי גדולה שיש לבני ישראל הוא שה' יתברך בעצמו הוא המנחם אותם ומרפא את שבריהם, ובמדרש כתוב כי למה כתוב ב' פעמים, נחמו נחמו, כי הנה לקינו בכפלים ולכן גם הנחמה היא בכפלים. (כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א - מעיינות החיים)

אוצרות הפרשה

הגאון רבי משה פרידמן שליט"א ראש כולל עיון בישיבת ויז'ניץ מודיעין עילית:
הנה שמחת יום ט"ו באב והיום טוב שנקבע בו שרשם הוא מהשמחה והיום טוב שיהיו לעתיד לבוא
ומטעם זה סיימה הגמ' בתענית (לא, א) אחר ענין חמשה עשר באב בענין דלעתיד
'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים'. והלא לעתיד לבוא תחזור השראת השכינה
בשלימות בבני ישראל עם בנין בית המקדש ותחזור הנבואה לכלל ישראל, ומזה באה
השמחה הגדולה ביום זה על חזרת השראת השכינה אחר הסילוק הנורא שהיה, ובכל שנה
מתעורר כח זה ביום ט"ו באב, ומתעורר כבר בשבת שלאחר ט' באב כמו שכתבו הראשונים

רבינו ע"ה על חזרת הנבואה וייחוד הדיבור אליו.
ונראה עומק הביאור בזה, כי הנה בחטא המרגלים נגזרה על כלל ישראל גזירת חורבן הבית 'אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות', ומזה השורש נגרם שנסתלקה שכינה מכלל ישראל כבר באותו הדור במדבר כל ל"ח השנים ולא נתייחד הדיבור אל משה רבינו, כי בחורבן הבית היה אחד מתוצאות סילוק השכינה מישראל 'גם נביאיה לא מצאו חזון מה' (איכה ב, ט).

והנה שמחת יום ט"ו באב והיום טוב שנקבע בו שרשם הוא מהשמחה והיום טוב שיהיו לעתיד לבוא ומטעם זה סיימה הגמ' בתענית (לא, א) אחר ענין חמשה עשר באב בענין דלעתיד 'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים'. והלא לעתיד לבוא תחזור השראת השכינה בשלימות בבני ישראל עם בנין בית המקדש ותחזור הנבואה לכלל ישראל, ומזה באה השמחה הגדולה ביום זה על חזרת השראת השכינה אחר הסילוק הנורא שהיה, ובכל שנה מתעורר כח זה ביום ט"ו באב, ומתעורר כבר בשבת שלאחר ט' באב כמו שכתבו הראשונים.

(הגאון רבי משה פרידמן שליט"א ראה"כ
ישיבת ויז'ניץ מודיעין עילית - עומק הפרשה)

מדברי הראשונים רואים אנו
שבימיהם היה יום שבת נחמו יום
שמחה גדולה ועיקר השמחה
היתה מכח יום חמשה עשר באב
שהוא יום שמחה לישראל כמ"ש
במשנה (תענית כו, ב) 'לא היו
ימים טובים לישראל כחמשה
עשר באב וכיום הכפורים',
ושמחה זו האירה כבר בשבת
שלאחר תשעה באב כמ"ש הר"י
אבן שועיב תלמיד הרשב"א
(בדרשותיו פר' ואתחנן), וכן כתב
הריטב"א (תענית שם) ש'מפני
זה נהגו לעשות סעודה בשבת
שלאחר ט' באב"

שהיו ישראל נזופים לא נתייחד עמו הדבור בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת'. וכתב רבינו בחיי שהיה יום זה יום שמחה גדולה אצל משה

מדברי הראשונים רואים אנו שבימיהם היה יום שבת נחמו יום שמחה גדולה ועיקר השמחה היתה מכח יום חמשה עשר באב שהוא יום שמחה לישראל כמ"ש במשנה (תענית כו, ב) 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים', ושמחה זו האירה כבר בשבת שלאחר תשעה באב כמ"ש הר"י אבן שועיב תלמיד הרשב"א (בדרשותיו פר' ואתחנן), וכן כתב הריטב"א (תענית שם) ש'מפני זה נהגו לעשות סעודה בשבת שלאחר ט' באב".

עיקר שמחת יום חמשה עשר באב הוא מפני שבו ידעו שכלו מתי מדבר אחר שנגזרה גזירה על כלל ישראל למות במדבר מפני חטא המרגלים, וכל ל"ח שנים היו מתים ביום ט' באב ובשנת הארבעים נודע להם שכלו למות וקבעו יום זה לשמחה.

אך בדברי הראשונים רואים עומק נוסף בשמחה זו והיא 'שחזרה נבואה לישראל', שהרי מאז חטא המרגלים לא נתגלה הקדוש ברוך למשה רבינו ולישראל בקריאה של חבה ואותו היום שכלו מתי מדבר למות נתחדשה הנבואה ונתגלה הקב"ה בלשון חיבה, כמו שכתב רש"י עה"פ (דברים ב, טז - יז) 'ויהי כאשר תמו אנשי המלחמה למות מקרב העם וידבר ה' אלי לאמר' - 'שכל ל"ח שנה

בס"ד
קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

אוצרות הפרשה

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: כתב הרה"ק ה'לב שמחה' זיע"א באגרת ובה דברי התעוררות ללימוד התורה: התחזק בלימודך גם בנסעך בדרך, גם אולי יש הבנה מיוחדת אז, כנאמר בפרשה 'ובלכתך בדרך'...

להושיע הוא הרבי מזידיטשוב, ולמה ברכת טרם הודעת לאיש האלקים מדרב אסונך. שמע האיש לעצתם ונטפל לשיירה של חסידים ונסע בחברתם אל הרה"ק.

כבואם לקבל שלום, הכירו הרבי מיד ונתן לו שלום בפנים צוהלות, וקרא אותו בשמו ושם מקומו. תמחו כל השומעים מי הגיד לו את שמו ומדוע זכה להצטיינות זו, אמר לו הרבי: הזוכר אתה את המעשה באברך אחד שנסע בחברתך לארץ הגר ונקפא בדרך, אני הנני אותו אברך. נזכר ר' זעליג מכל המעשה שהיה לפני שנים הרבה, ורצה לספר מהאסון אשר קרהו, אבל הרבי הפסיקו ואמר לו על זה נדבר אחר השבת.

בכל יום השבת קרבו הרה"ק מאוד, וממחרת פטרו לשלום ואמר לו: שוב לביתך ולמשמרך לגבות מכס הדרך כבתחילה, כי כבר נשכח הענין. חזר האיש לביתו והצרה נשכחה.

הנה כי כן, במסעיו בימי נדודו, בלכתו בדרך אפילו בשעה שנכנס הקור לתוך עצמותיו לא פסק פומיה מגירסא, ולמד גם לאור הלבנה, ובאמת גם בשבתו בביתו נתבקעו צפרני ידיו בימות החורף מפני הקור ששלט בחדרו, וכך עסק בתורה במסירות נפש מתוך עוני כמעט רוב שנותיו ('פאר יצחק פרק ד').

על הפסוק (דברים ו ז) 'וּבְדֶרֶךְ הַשְּׁבִי'תָּה' בְּיָמֶיךָ וּבְלִילֶיךָ בְּדֶרֶךְ הַלֵּב שְׂמַחָה' זיע"א באגרת ובה דברי התעוררות ללימוד התורה: התחזק בלימודך גם בנסעך בדרך, גם אולי יש הבנה מיוחדת אז, כנאמר בפרשה 'ובלכתך בדרך' (לבם של ישראל" ח"א עמוד רפא).

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

חוכר מכס הדרך של הממשלה. פעם אחת העז עגלון אחד פניו נגדו, חרה לר' זעליג והכה את העגלון מכה רבה על ראשו. נפל הלה ארצה כמת. נבהל ר' זעליג וברח לארץ הגר, ויהי נע ונד בארץ

כששמע שהבעה"ב נוסע לארץ הגר, ביקש ממנו שיפנה לו מקום בעגלתו בדרך אשר הוא נוסע. נעתר לו בעה"ב ויחד לו מקום מאחוריו, כי היתה העגלה קטנה, ויסעו.

ר' זעליג ומשרתו נתעטפו בבגדים חמים, ואילו הרה"ק היה לבוש בבגד קיץ דק, ולא היה לו מבגדי חורף רק מטפחת צמר עבה שכרכה סביב לצווארו. הוציא הרבי הגמרא מילקוטו ולמד בחשאי. כה נסעו כשעה או שתיים. פתאום הפסיק משנתו וקול מליו נחבא.

ההיא כמה חדשים, כי ירא לשוב הביתה פן יובא במשפט על מעשהו.

כשסיפר הנודד את צרת לבבו וסיבת גלותו למכיריו, אמרו לו: הן בארץ יושב צדיק כביר רב

ובלכתך בדרך

לא רק בבית המדרש מואר ומוסק כהלכתו למד הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זיע"א בחשק ובסקידה רבה, כי אם גם בלכתו בדרך, כשגבר הקור בחוץ, לא פסק פומיה מגירסא ביום ובלילה, החזיק את הגמרא על ברכיו ולמד לאור הלבנה. כה ספר הרה"ח ר' איצ"י שו"ב ז"ל מקולומיי שנסע פעם אחת עמו בימי גלותו מקולומיי לסדיגורא, לקבל פני קדוש ישראל מרוזין זיע"א, והעגלה היתה טעונה קמח, ערך לו הרה"ק מזידיטשוב עליה מקום תורה, שק קמח אחד שמש לו לשיבה, ושני שקים זה על גבי זה שהונחו לפני רגליו, שמשו לו לשולחן ועליהם הניח את הגמרא. הלילה היה ליל חורף בהיר, הירח הכוכבים והשלג הפיצו אור יקרות וקפאון, והרבי ישב ולמד לאורם כל הלילה בלי הפסק.

כשבאו לסדיגורא העמידו עצמם בשורה לקבל שלום מהצדיק מרוזין. בדרך הילוכו מבית מדרשו ומאות ידיים הושטו לו, כשהושיט לו הרבי מזידיטשוב את ידו החזיק בה ולא הרפה ממנה, ושאל אותו, אם הוא נצר משרשי הצדיקים מזידיטשוב, אף כי לא ראה הצדיק מרוזין את הרה"ק מקודם רק אז לפעם הראשונה, אבל הרגיש בו מתוך משמוש ידו בלבד.

בימי אברכותו נזדמן פעם אחת לכפר מיקוליטשין, באחד מימי החורף הקשים ולן בבית בעל הבית אחד ושמו ר' זעליג, כל הלילה ישב ועסק בתורה, ובאשמורת הבוקר כאשר קם הבעה"ב והכין לדרך פעמיו, מצאו לחובה לו לכנוס אל אורחו, ששמע כי כל הלילה לא פסק פיו מלימודו, לקחת ממנו ברכת הפרידה ולהעניק לו גם נדבה הגונה.

כששמע שהבעה"ב נוסע לארץ הגר, ביקש ממנו שיפנה לו מקום בעגלתו בדרך אשר הוא נוסע. נעתר לו בעה"ב ויחד לו מקום מאחוריו, כי היתה העגלה קטנה, ויסעו.

ר' זעליג ומשרתו נתעטפו בבגדים חמים, ואילו הרה"ק היה לבוש בבגד קיץ דק, ולא היה לו מבגדי חורף רק מטפחת צמר עבה שכרכה סביב לצווארו. הוציא הרבי הגמרא מילקוטו ולמד בחשאי. כה נסעו כשעה או שתיים. פתאום הפסיק משנתו וקול מליו נחבא. ויהי כאשר הפנו ר' זעליג ומשרתו פניהם אחרונים, ראו והנה בן ליתם נרדם נקפא מקור אשר גבר ביחוד בעלות השחר. ניסו להקיצו ואין עונה. דפקו סוסיהם והחישו מסעם עד שבאו לבית כפרי אחד, והורידו את הגוף הנקפא והביאוהו הביתה, טפלו בו שעות אחדות עד שנתחמם והקיץ לתחיה.

כששבה רוחו אליו אמר לו ר' זעליג, עתה נפרד כי בעת קור כזו ובבגדים דקים כאלו, סכנה שתמשיך נסיעתך עמנו. הודה לו הרה"ק על טפלו עמו ונפטרו זה מזה בשלום.

שנים רבות עברו מן המעשה ובינתיים נתפרסם כבר כרבן של ישראל, ואילו אותו ר' זעליג נעשה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

לדבר ד"ת כדי לקרב רחוקים, כשהשומעים לא ברכו ברכת התורה | הגיעו ללינה בצימר ורואים שאין בו מזוזה. האם מותר לישון שם? | האם מותר לאכול בחוף ים, בפארק, באוטובוס ובמסעדה, או דהוי אכילה בשוק הדומה לכלב | אדם שנמצא במקום ללא אפשרות לטבול כלים, האם ישנה אפשרות להשתמש בכלי ללא טבילה? | האם אלו שמכינים פלפולים לחתנים או לבר מצוה מותר להם ליטול שכר?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

לדבר ד"ת כדי לקרב רחוקים, כשהשומעים לא ברכו ברכת התורה

שאלה: מעשה בבן תורה שנסע באוטובוס מירושלים לת"א, לידו ישב שוטר גלוי ראש שאינו שומר תו"מ, מעיין בעתון. חשקה נפשו של הבן תורה לקרב לב שכנו לאביו שבשמים הוא פנה לשוטר ואומר לו סלח לי, על דש חולצתך כתוב ישראל, אולי תרשה לי לספר לך מהי המשמעות של התיבה "ישראל"? לא אגזול ממך הרבה זמן... ברצון, השיב השוטר. אמר לו "ישראל" הם ראשי תיבות של אברהם יצחק יעקב שרה רבקה רחל לאה. כלומר כשאנחנו מזכירים ישראל, אנו צריכים להזכר ולהתנהג בהתאם למעשיהם של האבות והאמהות ע"ה. ולאחר פירוט הדברים עם דוגמאות מעשיות, סיפר לו הבן תורה שחידוש זה נמצא בתורתו של הבן איש חי, שהיה גדול היהודים בעירק היא בבל. ומכאן זרמו הדברים לתלמוד בבלי, ובנתיים השוטר לבש כובע והטמין את העתון בכיס וכמעט שוחחו שעה בדברי תורה ערבים. וכשנפרדו אמר לו השוטר מה שדברת עמי הם דברים רבי ערך לעומת העתון.

ובינתה אבל לא נתכוין לקיים בשיחה זו מצות עשה ושננתם לבניך ודברת בם.

ויש להביא ראיה לכך מהנאמר בחכמת שלמה (או"ח סימן תרפז ס"ב) שהקשה, מה רבותא דמבטלין ת"ת למקרא מגילה, הרי מגילה הוי נמי תורה? והשיב: אם מכווין למצוות מגילה, לא מקיים בו תלמוד תורה. יעו"ש. אם כן כ"ש שאם מכווין לחכמה, לא מקיים בזה מצוות תלמוד תורה, ולכן מותר לדבר עמו הגם שלא בירך.

וכמדומה שבזמן אחר השיב לי מו"ח זצ"ל שברכת התורה היא מצוה, אבל אם אי אפשר לברך כגון שלא זוכר מה מברכים עליה, אין איסור ללמוד, ואם כן כשלא ניתן לבקש מהשוטר בשלב זה שיברך עדיף שילמד ולא יתבטל מהתורה הגם שלא בירך, וצ"ע.

ואולי יש להביא ראיה ממה שכתב המשנ"ב (ריש סימן מט) דסומא מותר לקרות בע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, והכי נמי עדיף דלא יבטל מלימוד התורה, אף אם לא בירך ברכות התורה. ואף על פי דהתם לא יוכל ללמוד עולמית, מ"מ יעויין בתוס' (ב"ב דף כא ע"ב ד"ה ומקרי) דפסידיא דשעה אחת מלימוד התורה הוי פסידיא דלא דר.

נשאלת השאלה הרי נאמר במסכת ברכות דף כא ע"א מניין לברכת התורה לפנייה מן התורה. שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיננו. ואיך היה מותר לשוחח דברי תורה עם השוטר שלא בירך ברכת התורה לפנייה?

תשובה: הצעתי שאלה זו לפני שנים רבות לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל והשיב לי: השוטר לא נתכוין לקיים בשיחה זו מצות תלמוד תורה ויתכן שבאופן זה לא חייבים לברך על התורה. כי הוא התעניין בתורה לשמוע חכמתה

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ' | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח זיידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל למדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי עמרם פריד שליט"א
רב קהילת 'נצח ישראל' בבני ברק

הכלי פוטרת מטבילה, ועי' שו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קלו) שהוכיח כן. אך יש לדחות שחד מתרי ותלת נקט השו"ע, ולמעשה היה נראה שעכ"פ מהני לפחות מיום אחד וצ"ע [ולכך לא נקט השו"ע עצה זו שאינה מועילה ליותר מיום אחד], אך יותר מכן אין יכול להשתמש בו ללא טבילה, אלא או ישליכנו לאשפה או יזכה בו ויטבלנו.

האם מותר לאכול בחוף ים, בפארק, באוטובוס ובמסעדה, או דהוי אכילה בשוק הדומה לכלב

שאלה: האם מותר לאכול בחוף ים, בפארק, באוטובוס ובמסעדה, או דהוי אכילה בשוק הדומה לכלב?

תשובה: אפשר להקל לאכול בחוף, באוטובוס בין עירוני, במסעדה ובמקומות ישיבה שבפארקים, שמאחר וזה מקום ישיבה המיועד לאכילה מסודרת ואנשים רגילים לאכול בו, אין בזה איסור (עיין מעשרות ג, ה שאם אין בוש לאכול שם, הגדרתו כחצר ולא כשוק).

ללא טבילה, אפילו בפעם הראשונה. אך יש להסתפק אם יש להקל להשתמש בכלי [לזמן קצר בלבד] ע"י שיפיקרו בפני שלושה. ובאופן שבעל הכלי מפקיר, ואחר משתמש ללא כוונת זכיה - מהני אף לכתחילה.

מקור: מבואר בשו"ע (או"ח סי' שכ"ג ס"ז, יו"ד סי' קכ סט"ז) שאדם שיש לו בשבת כלי לא טבול, יכול להקנות את הכלי לגוי, ולחזור ולשאול אותו ממנו, וכך יכול להשתמש בכלי ללא טבילה. ומכך שלא כתב השו"ע שיכול להשתמש ע"י שיפיקר את הכלי בפני שלושה אנשים ויתכוון שלא לזכות בו בחזרה, יש להוכיח שאין הפקרת

הגיעו ללינה בצימר ורואים שאין בו מזוזה. האם מותר לישון שם?

שאלה: הגיעו ללינה בצימר ורואים שאין בו מזוזה. האם מותר לישון שם?

תשובה: כיון שהמגורים במקום אינם מיועדים לזמן ארוך אלא לזמן קצר, דינו כ'אכסנאי' ופטור ממזוזה, ויש שמסכמים עם המשכיר שיוכל להוציאו משם בכל רגע שירצה, ואז נחשב המקום כ'פונדק' הפטור ממזוזה (מנחות מד, א ורש"י שם, רש"י מנחות לב, יו"ד סי' רפו).

אדם שנמצא במקום ללא אפשרות לטבול כלים, האם ישנה אפשרות להשתמש בכלי ללא טבילה?

שאלה: אדם שנמצא במקום ללא אפשרות לטבול כלים, האם ישנה אפשרות להשתמש בכלי ללא טבילה?

תשובה: אין היתר להשתמש בכלי רב פעמי

הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א
מח"ס מעדני אשר וראש כולל צאנו בבית שמש

פלפול דהא לא ניתנה לישראל, ואע"ג שמשנה נהג בה טובת עין, מ"מ אינו חייב, ומדוע יענישו אותו על זה, ותיירץ דאיכא תרי גווני פלפול, האחד לאחר שידענו שהדין כך הוא מהקבלה או מדקדוק הכתוב ואין ספק בדין כלל, ועם כל זה שקיל וטרי משום יגדיל תורה דדילמא כונת הפסוק כך, או דמאי שנא נדון זה מאחר ומתוהב ומפרק ומעיין, ועל חלק פלפול כזה וכיוצא בו, אמרינן שניתנה למשה רבינו והוא נתנו לישראל, דפלפול כזה לא נצרך למעשה כי ידענו הדין בודאי, אמנם כי יקרא ספיקא דדינא וכן לדבר דלא ידענו הדין ואז שקלי וטרי ומביא ראיות מדינים אחרים זה הפלפול מעיקר התורה שניתנה לנו וחיוהב רמיה על כל ישראל בפלפול זה, ובדרך משל שיש הרבה הלכות שנתחדשו בדורינו בטכנולוגיה שאי אפשר לפסוק מש"ע דבזמניהם זה לא היה רק חייבים לפלפל לדמות מילתא למילתא ופלפול כזה חיוב גמור ללמוד דזה מעיקרי הדין והיהדות, ועל זה שואלים ליום הדין פלפול בחכמה להוציא לאור העלם דבר מתוקן, א"כ על פלפול שחייב ללמוד אסור ליטול שכר, רק על פלפול שמכניס לחתנים ולבחור בר מצוה

ומותר ליטול שכר על זה.

ושמחתי דמצאתי סברא הנ"ל בספר שאילת דוד להגה"ק ר' דוד מקרלין זצ"ל (בפסקי הלכות אישות ק"ד ע"ב).

ויש להוסיף בזה דברים: נראה דלא לכל פלפול מותר ליטול שכר, דהנה איתא בגמ' שבת ל"א ע"א דבשעה שמכניסין אדם לדין שואלים אותו פלפול בחכמה והקשה החיד"א שם הרי אינו חייב ללמוד

האם אלו שמכניס פלפולים לחתנים או לבר מצוה מותר להם ליטול שכר?

שאלה: איתא בגמ' נדרים ל"ז ע"ב ב' דאסור ללמד תורה בשכר משום הפסוק בפרשתן (ד, ה) רְאֵה לַמִּדְּתִי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים פֶּאֶרְשׁ צִנְיָהוּ.

יש לחקור האם על פלפול מותר ליטול שכר כיון דע"פ הדין אין צריכים ללמוד את זה כמו דאיתא בגמ' נדרים ל"ח ע"א אמר רבי יוסי בר חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ומסיק בגמ' דהיינו פלפול לא ניתנה לישראל, ומשה נהג בה טובת עין א"כ לא היא בכלל כאשר צוני ה' מה אני בחנם אף אתם בחנם או דילמא אסור ליטול שכר אף על הפלפול.

תשובה: מסתברא כיון דלא היה חיוב ללמוד את זה לעם ישראל אינו נכנס, בגדר מה אני בחנם

מסכת בבא בתרא דף נד-ס

פסול אם הניחן זקופות בדיעבד, וכן לרש"י אם הניחן שוככות, וא"כ י"ל בפשיטות דלא חשו לדעת ר"ת רק בגוונא דלדידיה התפילין פסולין אם עשוין כדעת רש"י. אמנם הוסיף שם שתירוצו של הנוב"י נצרך לתרץ למה לא חשו לצאת ידי המחלוקת בענין פתוחות וסתומות של הפרשיות של התפילין. ואם כן אף אנו נאמר, דאע"פ דהוא חושש לשיטת ר"ת לגבי התפילין, מפני הגאונים דס"ל כוותיה בנידון זה, אין זה אומר שיכול לסמוך על שיטת ר"ת לגבי זמן השקיעה, דבזה אולי הגאונים הנ"ל לא ס"ל כוותיה.

ויש להוסיף עוד, את מה שכתבו הפוסקים שכשיש שתי מחלוקות, מצי המוחזק לומר קים לי כפוסק זה בהאי, ולא בהאי אפילו בענין אחד, [יעוין כללי קים לי לכנה"ג], ויעוין בחכם צבי (סימן קסט) שציין שכלל זה יסודו בגמרא מפורשת במסכת ב"ב דף נד ע"ב ודף נה ע"א שם נאמר אמר ליה מיעבד לי מר כדאידך דשמואל, דאמר שמואל לא קנה אלא מקום מכוש בלבד, אמר ליה בהאי אנא כשמעתין סבירא לי, יעו"ש. והטעם הוא כי כל סוגיא וסוגיא נידונה לעצמה, ומה שבסוגיא זו פסק כשמואל, עדיין אין זה מחייב לפסוק כמוהו בסוגיא אחרת. ולפי זה אף ע"פ שנוהג להניח תפילין דר"ת, הרי בכל דבריו בסוגיא בין השמשות נוהג כגאונים, וא"כ לא ראוי שיניח תפילין דר"ת לאחר צאת הכוכבים שלו, אף על פי שרבנו תם עצמו הניח תפילין בזמן הזה (חשוקי חמד).

חזקה במקום תפילה בבית הכנסת

בגמ': לאפוקי קיני קניזי וקדמוני. (בבא בתרא נז, א).

כתב באור החיים הקדוש (סו"פ דברים) שארץ סיחון ועוג שהיתה ארץ רפאים היינו החוי שהוא מהאומות שנשבע הקדוש ברוך הוא לתת לישראל, אבל מדרגות יש בדבר, ואם לא היו מבקשים אותה בני גד ובני ראובן, היתה נשאת שוממה בלי יושב. [וכ"כ ברמב"ן במדבר (כ"א ע"א)]. וכמו כן קני קניזי וקדמוני, כתיב [ירמי' מ"ט י"ז] והיתה אדום לשמה, הרי שאף שנחל אותה לעתיד לבא, אבל תהי' שוממה מבלי יושב.

כתב באדרת אליהו להגר"א (פ' דברים א' ז') שכשנתן לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו בברית בין הבתרים א", נתן לו עשר עממים, כולל קני קניזי וקדמוני, ואימתי ניטל מהם? אולם אחרי שחטאו ישראל בחטא המורגלים, אז ניטלה מהם קני קניזי וקדמוני, ונשאר להם רק שבע עממין, ולעתיד לבא ינתן להם גם כן קני קניזי וקדמוני.

ראיית דברים אסורים בעיניים עצומות

בגמ': היכי דמי אי דאיכא דרכא אחרייתא רשע הוא אי דליכא דרכא אחרייתא אנוס הוא. (בבא בתרא נז, ב).

רוצה להניח תפילין דר"ת בזמן של ר"ת

בגמ': יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. (בבא בתרא נה, א).

שאלה. ראובן נוהג בכל עניניו כשיטת הגאונים, שהיום מסתיים בשקיעה הנראית לעינינו, כגון לגבי שבת וברית מילה ותפילת מנחה וכו'. והנה ראובן נוהג להניח תפילין דר"ת, ומניחם בבוקר לאחר תפילת שחרית. פעם אחת נתעכב, ולא הספיק להניח תפילין דר"ת עד ששקעה החמה וגם עברו י"ג דקות לאחר השקיעה, אך עדיין לא הגיעה השקיעה לפי ר"ת, אך אצלו לכל דבר זה לילה [יעוין משנ"ב (סימן ח סק"ג)] שכתב בין השמשות למג"א מותר לכתחילה להניח, ובפרמ"ג מסתפק. האם מותר לו להניח עתה תפילין מאחר ולפי ר"ת עכשיו זה עדיין יום, או שמא מאחר ולכל דיני התורה, זה נחשב אצלו כלילה, אין לו להניח אפילו תפילין דר"ת? האם לגבי תפילין דר"ת מותר לו להניח בזמן דר"ת, שהרי י"ג דקות לאחר ששקעה החמה הוא כבר זמן צאת הכוכבים לשיטתו האם לגבי תפילין דר"ת מותר לו לאמר עדיין יום הוא?

תשובה. לכאורה הדבר ברור שאין לסמוך על הסברא הנ"ל, ולהניח תפילין דר"ת אחרי השקיעה של הגאונים, ולפני זמן השקיעה דר"ת, [למי שנוהג כשיטת הגאונים], מפני ששתי מחלוקות אלו, [של עשיית התפילין, ושל זמן השקיעה] הם שתי מחלוקות שונות, לגמרי, ואין קשר ביניהם, ואם כן אף על פי שלגבי התפילין הוא חושש לשיטת ר"ת, אין נוגע לגבי זמן השקיעה, ויעוין בנודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סימן ד) שנשאל למה נהגו המדקדקים לחוש לדעת רבינו תם, במה שנחלק על רש"י בסידור הפרשיות של תפילין, ולמה לא חשו ג' ח"כ לדעתו במה שנחלק על רש"י באופן הנחתו, לדעת רש"י הם זקופים בתוך הבתים כמנהגנו, ולדעת רבינו תם הם שוככות, כמבואר במנחות (דף לג ע"א בתוס' ד"ה הא דעבידא), והשיב הנוב"י, דהמדקדקים מחמירים לחוש לדעת רבינו תם, רק במה שגם רבינו האי גאון ורבינו יוסף טוב עלם ושאר גאונים קיימו בשיטתיה, כמבואר במנחות (דף לד ע"ב בתוס' ד"ה והקורא) ולא חוששין לשיטתו בנידון של השוככות, שאין לו מסייע משארי גאונים, יעו"ש. [יעוין בבנין שלמה (ח"ב עניינים סימן טז) שהעיר על עצם קושיית הנוב"י שהרי גם לדעת ר"ת אינו

נטיעת אילנות בסמוך לבית הכנסת

בגמ': אמר רב הצר צורה בנכסי הגר קנה דרב לא קני לגנתא דבי רב אלא בצורתא (בבא בתרא נד, א).

הפוסקים נחלקו בענין נטיעת אילנות לפני בית הכנסת האם יש איסור בדבר לכתחילה ובדיעבד, או שאין איסור כלל.

כתב הרמב"ם (עבודה זרה פ"ו ה"ט) הנוטע אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל, אע"פ שעשאו לנוי למקדש ויפוי לו, הרי זה לוקה, שנאמר (דברים טז כא) 'לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ד' אלהיך'. מפני שהיה זה דרך עכו"ם נוטעים אילנות בצד מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם. וכתב הר"ד עראמה בהגהותיו על הרמב"ם (שם) והובא בהגהת רעק"א על השו"ע (או"ח סי' קנ) שמדרבנן אסורה גם נטיעת אילנות סמוך לבית הכנסת.

אמנם, בשו"ת בנין ציון (סי' ט) ובשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' יד) חלקו על דבריהם והתירו נטיעת אילנות בסמוך לבית הכנסת, וכתבו עוד, שאם אכן היה איסור זה גם על בית הכנסת, היה איסור לבנותו מעצים ולעשות שם ספסלים ושולחנות מעצים, כיון שגם זה בכלל האיסור בבית המקדש.

יש מן האוסרים שכתבו שחייבים לעקור עצים סביבות בית הכנסת ואף עצי פרי צריך לעקורם, ואף שיש בעקירתם איסור של 'לא תשחית' מכל מקום אין איסור בעקירתם מאחר וניטעו באיסור. כך נקט בשו"ת צור יעקב (סי' קיט). לעומתם כתב בבנין ציון (שם) שגם לאוסרים היינו ליטע כשבית הכנסת קיים, אבל בעצים שניטעו מקודם, אף בבית המקדש היו רשאים לקיים, ואם כן אין להתיר קציצת אילנות שהיו בחצר ביהכ"נ.

על כך הוסיף בשו"ת מהר"י שטייף (סי' צה), שמסתבר שגם שתילת פרחים היא בכלל איסור זה, אך כתב שאם הפרחים הנמצאים בחצר בית הכנסת שייכים לשכני בית הכנסת ומטרת שתילתם היא לצרכם, יש להתיר. גם בהר צבי (או"ח סי' עד) הכריע לאסור, אך כתב שאם נטועים עצים לאורך כל הרחוב יש להתיר, מאחר והדבר נראה כפיו הרחוב ולא כנטיעה עבור ביהכנ"ס.

בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קכז) כתב, שיש ללמוד היתר דבר זה מסוגיין, שהרי הזכירו את 'גינתא דבי רב' שנקנתה על ידי רב בצורתא, ומבואר ברשב"ם (ד"ה דרב לא) שהיתה זו גינה הסמוכה לבית מדרשו, וסתם גינה הרי היא של אילנות. אם כן מבואר שהיתה גינה של אילנות סמוכה לבית מדרשו, ודבר זה מותר לעשותו. אך כתב המהרש"ם, שיש לדחות ולומר שהמדובר כאן בגינה של ירקות, וכך משמע בקידושין (לט.). אמנם, לדברי מהר"י שטייף שאף איסור שתילת פרחים בכלל האיסור, שפיר יש ללמוד מסוגיין שמותר.

שהביא דברי ה"ח הנ"ל הביא ג"כ סיום דבריו שכבר החזיקו במנהג ואין מוחין. אבל כתב שם בעל הגאולה ועל התמורה שבמקום שנתרבה פריצות ושאר עבירות חמורות, בודאי ראוי למנוע מזה ובלי ספק דלא נחא לצדיקים השוכנים שם ולא לרצון הוא להם, עיין שם.

אם להכריז לפני התקיעות שלא לדבר עד סיומם

בגמ': מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (בבא בתרא ס, ב).

התוספות בסוגיין (ד"ה מוטב) חידשו, שהדין הידוע של מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידין, שאין לנו להוכיח אדם שוודאי לא ישמע לתוכחתו, נאמר אך ורק כאשר אין כל ספק שלא ישמע לתוכחתו, אך אם יש ספק בדבר ואפשר שיקשיב לדברי התוכחה, אין להימנע מלהוכיחו מחמת הספק שמא אכן יקשיב וישמע. כך נקטו עוד ראשונים, ובהם הרי"ף והרא"ש על דברי הגמרא בביצה (ל), והיראים (סי' לו), וכך דעתו של הרשב"ץ בתשובה (ח"ב סי' לו), וכך נפסקה ההלכה במשנה ברורה (סי' תרח סק"ג).

האגרות משה (או"ח ח"ב סי' לו) נשאל, האם ראוי להכריז קודם התקיעות ברי"ה על איסור ההפסקה כדיבור משך כל זמן התקיעות או שיש להימנע מכך מאחר שיש שלא ישמעו לתוכחה זו וישחיו, ובעבורם יש להימנע מפני שמוטב יהיו שוגגין.

בתשובתו כתב שפשוט וברור שרשאים להזהיר את העם על כך, וזאת משום שאין כל וודאות שלא ישמעו לתוכחה זו, ומשכך חל חיוב תוכחה עליהם, ואין כאן דין של מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידין.

בנידון זה ישנו צד נוסף להצריך תוכחה, על פי דברי השעה"צ (שם) בשם התשב"ץ, שכאשר רוב העם ישמעו לתוכחתו ומיעוטם לא ישמעו לה, רשאי להוכיח את כולם, ומוטב יהיו אלו המעט מזידין מאשר שאר העם שוגגין. ולפיכך, יש להכריז על איסור הדיבור בתקיעות, מאחר שרוב העם ישמעו ולא ידברו בתקיעות.

מלבד זאת, בשו"ת מים חיים (משאש, סי' קנה אות ח) ובאגרות משה (שם) מבואר, שדין זה של מוטב יהיו שוגגים לא נאמר אלא באופן של תוכחה, אבל אדם המלמד לרבים את ההלכות אל לו להימנע מלומר כל הלכה שהיא, אף אם אינו סבור שהשומעים אכן יקיימו הלכה זאת, משום שבדרך לימוד לא נאמר הדין של מוטב יהיו שוגגים, כיון שעליו מוטל החיוב ללמד ואין לו לחוש אם ישמעו לו אם לאו.

כמו כן, אם אותו אדם בא לשאול, כתב באגרות משה שאין להימנע מלומר לו את הדין אף אם לא ישמע לו, ועל הנשאל להורות ההלכה כמתכונתה. חילוק נוסף בעיקר דין זה של מוטב יהיו שוגגין, מצינו בדברי יציב (סי' קנא אות ב) שחידש, שדין זה נאמר רק במצוות של בין אדם למקום, אבל במצוות של בין אדם לחבירו אין להימנע מלהוכיח את חבירו אף אם יודע שחבירו לא ישמע, ובהו ביאר מה שמשא רבינו הלך להזהיר את פרעה בכל פעם על דבר המכות, על אף שידע שפרעה לא ישמע לו.

במנהג זה ואין מוחה ויש לזה סמך בזוהר, אבל דוקא להתפלל לפני ה' בזכות אבותיו הקבורים פה, אבל לא יבקש מהמתים. והביא דבריו הש"ך (יו"ד סי' קעט ס"ק טו).

בבאר היטב (או"ח סי' תקפא סק"ז) הביא את דברי המהרי"ל, שהמתפלל אצל קברות הצדיקים לא ישים מגמתו ובקשתו אל המתים כדי שלא יהיה בבחינת דורש אל המתים, אלא יבקש מה' שתפילתו תיענה בזכות הצדיק, ואין לו לבקש את עזרת הצדיק כלל.

מאידך, כתב המהר"ם שיק (או"ח סי' רצג) להצדיק את הנהוגים כך, שאף כי על נוסח התפילה של 'מלאכי רחמים' קמו עוררין על שאנו מבקשים את המלאכים שימליצו טוב בעדנו, הרי התפילה לפני הצדיק אינה דומה לה, שגם תפילת הצדיק בחייו יש להבין את כחה שעל ידי שהוא מצטער בצער היהודי תפילתו מתקבלת ועולה כיון שה' מרחם על הצדיק, וא"כ אף בקשה מצדיק שהלך לעולמו היא בבחינה זו, ועל פי המבואר במס' ברכות (יח.) שהמתים מצטערים בצער החיים.

וכתב בטעם ההיתר שהרי בשו"ע (יו"ד סי' קעט סי"ד) מבואר שהדורש אל רוחו ונשמתו של המת אינו בכלל ודורש אל המתים, ועוד הביא מהזוהר שצדיקים אף במיתתם חיים הם ואין זה ודורש אל המתים, עוד הביא מהזוהר שאין מתפללים לצדיק אלא להשי"ת שיעזור בזכות הצדיק. והביא את דברי הספר חסידים (סי' תנ) שכתב, הנאה יש למתים שאוהביהם הולכים על קבריהם ומבקשין על נשמתן טובה ומטיבים להם באותו עולם, וגם כשמבקשים מהם הם מתפללים על החיים, וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות.

וכעין דבריו לחלק בין המבקש מן המלאכים להיות מליציו לבין המבקש מן הצדיק החי, כתב בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קסו).

והחת"ס (ח"ו סי' לו) כתב כי נשמע שמהר"ם בנעט ציווה קודם מותו שאם יצטרכו דבר מה ילכו אצל קברו, ובשם הגדולים (ח"ב ערך פרי תואר) העיד שהלך עם בעל מחבר פרי תואר אצל קברי צדיקים, ואף ביקשו את מחילת בעל הפרי חדש על שהשיג על ספרו.

ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' סח) כתב, שלא רק שאין איסור בדבר, אלא אדרבה אף מצוה יש במנהג זה, וכך נקט בספר קצה המטה על המטה אפרים (סי' תקפא אות צו), ובספר סגולות ישראל (מערכת ק) הביא מכמה מקומות ראייה שאכן יש מצוה בדבר.

ועיין בעל הגאולה ועל התמורה (שם) אחר

במהרש"א בסוגיין (ח"א ד"ה ועוצם) ביאר שמה שאמרו שאם יש דרכא אחרינא והולך בדרך זו שיש בה מראות אסורים, רשע הוא. נקרא רשע אפילו אם יעצים את עיניו, היות ויש לו דרך אחרת לעבור בה והוא עובר דוקא בדרך הזו הרי הוא מתכוין לראות את האיסור, ונקרא רשע על הילוכו שם כלל, שהרי יש לו דרך אחרת.

והנה באלשיך (תורת משה בראשית ט כג) על הפסוק (שם) 'ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו' כתב, הנה אומרו 'ופניהם אחרנית' הוא מיותר, וגם אומרו 'וערות אביהם לא ראו', מי לא ידע שאם הלכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם, שערות אביהם לא ראו, אך הנה אחרי אומרו 'וילכו אחרנית' כו', הוצרך לתת טעם למה זה הפכו פניהם אחרנית, ולא הלכו דרך פנים ויסתמו עיניהם לבטלי ראות ערותו, לזה אמר תדע למה 'ופניהם אחרנית', ולא בדרך ישירה בעינים אטומות, הלא הוא כי עתה בלכתם אחרנית נמשך כי 'וערות אביהם לא ראו', כי אין צריך לומר עיניהם כי אם גם פניהם הנוכח לא ראו ערות אביהם, שאומרו 'ראו' הכוונה על פניהם כנוכח, ותצדק בהם ראייה כמו דאיתא בלשון רבותינו ז"ל (ברכות זה:) לבו רואה את הערוה, והוא כי הלא צדיקים היו וצלם אלהים על פניהם, ולא רצו שפניהם אשר במ קדושת צלם אלהים יראו את הערוה, גם שיטמטמו עיניהם, וקל וחומר הדברים מאשר הקפידו ז"ל על אשר לבו רואה את הערוה בעת תפלה, וכל שכן פני אדם אשר צלם אלהים נוססה במ.

מדבריו כתבו ללמוד שלא די לאדם שיש לו להיזהר שלא לראות מראות אסורות בעיניו, אלא עליו גם להיזהר שפניו לא יראו ח"ו מראה אסור.

הליכה ותפילה אצל קברות צדיקים

בגמ': רבי בנאה הוה קא מציין מערתא (בבא בתרא נח, א). ברשב"ם: רבי בנאה - אדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס בקברי צדיקים אבל אחר לא כדאמר' (חולין דף ז) גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן.

המהרש"ם בדעת תורה (או"ח סי' תקפא ס"ד) הוכיח מדברי הרשב"ם בסוגיין (ד"ה רבי בנאה) שמנהג הליכה אצל קבר הצדיק ראוי רק לאדם גדול וחשוב ולא ניתנה הרשות לכל אחד ואחד, ולפי"ז ביאר המהרש"א (ח"א ד"ה אשכחיה) שלכן אלעזר עבד אברהם עמד ושמר על הפתח בכדי שלא יכנס לשם אדם שאינו ראוי. והביא את דברי המג"א (סי' תקנט ס"ק טו) שמי שלא תיקן עוון קרי לא ילך לבית הקברות מפני שמתדבקין בו החיצונים. וכן כתב בעל הגאולה ועל התמורה (אות קח) שענין הליכה אצל קברות הצדיקים יש בו סודות גדולים של התדבקות נפש בנפש, וראוי הוא רק לצדיקים גדולים היודעים סוד זה.

הב"ח (יו"ד סי' ריז אות נא) הביא על הנודרים לילך לקברות, שכבר כתבו הראשונים שהדבר נראה כדורש אל המתים, ולא מצינו בחז"ל אלא להתפלל לה' על קברי אבות שהתפילה נשמעת במקום קדושה, אבל סתם בני אדם שאינם מבינים ענין זה אין טעם בהליכתם, ואמנם כבר החזיקו

הגאון רבי יצחק בלאזר מפטרבורג זצ"ל

בעל פרי יצחק
י"א אב תרס"ז

אולם כאן הורע מצבו כשהרגיש כי כוחותיו הולכים ואוזלים דרש בחזקת שיחורוהו לירושלים.

לפני פטירתו התוודה וסידר את עניניו הפרטיים אחרי שברך את בניו נכנסו אליו גדולי הדור וכיבדו אותם בישיבה. לקול שמע ישראל יצאה נשמתו הקדושה בטהרה מתוך הכרה מלאה ביום י"א בחודש אב.

הלכו אחרי מיטתו עשרות אלפי איש בבכי תמוררים והובא לקבורה בהר הזיתים. מספריו נדפסו פרי יצחק שני חלקים בהלכה ובביאור סוגיות הש"ס בבלי וירושלמי, ואור ישראל על שיטת המוסר כן נתפרסמו ממנו מאמרים רבים בירחונים שונים.

רבי יצחק נולד בא' אדר תקצ"ז לאביו רבי שלמה בלאזר מפטרבורג בעיירת שניפשווק על יד ווילנה, למד תורה מתוך עוני, הצטיין בשקידה נפלאה שהשכיחה את רעבוננו, אחרי חתונתו התיישב בקובנה ולמד בישיבתו של הגה"צ רבי ישראל סלנטר, במכתבי רבי ישראל שנדפסו בספר אור ישראל מסביר לו רבו את שיטת המוסר ומתווה לו דרכו בחיים.

אחרי שיצא שמו לגאון הדור ולאיש המוסר נתבקש לשבת על כסא הרבנות בעיר הבירה פטרבורג, לפי פקודת רבו נאות לקבל את הרבנות בפטרבורג והוא בן עשרים וחמש שנה.

בקהילה זו מצא רבי יצחק כר נרחב לעבודתו הרבנית, אולם כאן נתגלה לעסקן ציבורי פורה, כאן פעל בחלונות הגבוהים של הממשלה הרוסית לטובת אחיו הפזורים ברחבי רוסיה.

בהיותו מחונן בכשרון ריאטורי הופיע בבמות ציבוריות כנציג היהדות הרוסית נאומיו השאירו רושם כביר על שומעיהם, וגם אות כבוד מטעם הקיסר הרוסי הוענק לו.

אחרי שש עשרה שנות ישיבה בפטרבורג התפטר מתפקידו. אם כי נערץ ונקדש היה בקהילתו ואף רכוש רב רכש לו מקהילה עשירה זה העדיף מטעמים כמוסים לעזוב את רבנותו בפטרבורג.

תחנתו הראשונה היתה קובנה, בה רכש בית גדול והתפרנס משכר דירה, אשתו ניהלה בית מרוח דבר שהוסיף לו משהו לפרנסתו. תקופה מסוימת שימש כמנהל הכולל בקובנה באותו פרק זמן עזר בייסוד הישיבה המפורסמת בסלובודקה.

אחרי שעזב את הנהלת הכולל בקובנה ייסד יחד עם רבי יוסף יוזיל הורביץ כוללים לאברכים בערים: גובהרדוק, ליובא, לידא, זעטיל, ודווינסק, אחרי פטירתו של הסבא מקלם הוזמן למלא את מקומו בבית המדרש שהוקם, רבי יצחק שהיה שם

בימים הנוראים, שיחותיו המוסריות משכו המונים מכל המקומות הסמוכים לקלם.

מצדקתו מסופר נפלאות החל מראש חודש אלול עד אחרי יום הכיפורים התבודד מחוץ לביתו ולא דיבר שום דבר חול כי אם עסק בתורה ויראת שמים, כשחלה בירושלים ונאלץ לנסוע לווינה להתחתן בחודש אלול ביקש משלשה רבנים שיתירו לו את נדרו.

בשנת תרס"ד עלה ארצה והתיישב בחצר שטראוס בשכונת מוסררה אף כאן לא שקט מעבודתו הציבורית, ישותו המוסרית עשתה אותו למנהיג מוכר הוא הכניס את עצמו בכל מרצו ואוננו לעבודה הציבורית.

ביתו הפך לבית ועד לחכמים בשיחותיו המוסריות השתתפו המונים נתמנה למנהל ראשי של כולל ווילנה וזאמוט וראש הועד של ישיבת "עץ חיים".

בירושלים לא היה בבריאות הגוף סבל מקוצר נשימה, הרופאים יעצוהו לשבת ביפו על יד הים

מי שמעביר על מידותיו ומוותר, מוחלים ומוותרים לו שם על הכל

סיפר רבי אריה לוי, כפי ששמע מהגאון רבי חיים ברלין. שהגאון רבי חיים ברלין והגאון רבי יצחק (איצ'לה) בלאזר, הבטיחו זה לזה שמי שיפטר ראשון מן העולם, יבוא אצל חברו ויודיעו בחלום מה קורה איתו למעלה.

רבי איצ'לה נפטר ראשון וציווה שלא יספידוהו, אבל רבי חיים עמד על כך שיש לומר דברי התעוררות והספידו כהלכה. לאחר כמה ימים בא הגאון רבי איצ'לה אצל רבי חיים בחלום והודה לו מאוד על דברי ההספד והתעוררות כי זה עשה לו נחת רוח בשמיים.

אחר כך שאל אותו רבי חיים: מה קורה שם למעלה, ואז רבי איצ'לה אמר: עומק הדין אין לשער, אבל מי שמעביר על מידותיו ומוותר מוחלים ומוותרים לו שם על הכל...

(פניני פרשת השבוע)

רבינו מאיר ב"ר יקותיאל הכהן מרונטנבורג

בעל הגהות מיימוניות
י"ב אב ה"א נ"ח

ובהן דעותיהם של חכמי צרפת ואשכנז בנושאים בהם דן, ואף צירף לכל ספר לקט של תשובות גדולי אשכנז בענייניו. ר' מאיר הכהן מת על קידוש השם, בעירו רונטנבורג, עם משפחתו ותלמידיו ועוד רבים מבני הקהילה, בשנת ה"א נ"ח במהלך 'פרעות ריינדפליש'.

החיבור 'הגהות מיימוניות' נדפס לראשונה עם ספר משנה תורה להרמב"ם בקושטא רס"ט, ואחרי חמש עשרה שנים ברמב"ם דפוס בומברג ונציה רפ"ד בנוסח שונה, שהוא הנוסח המקובל בדפוסים עד היום. נראה שהחבריו ותלמידיו של ר"מ הכהן

רבינו מאיר ב"ר יקותיאל הכהן מרונטנבורג היה אחד מתלמידיו המובהקים של המהר"ם מרונטנבורג, גדול רבני אשכנז. הוא נולד בערך בשנת ה"א כ', למד בישיבתו של המהר"ם, והמשיך לשמש אותו גם בשנים שהיה במאסר, עד פטירת המהר"ם בכלל בשנת ה"א נ"ג.

בימיו החל להיות נפוץ באירופה ספר משנה תורה של הרמב"ם, שבהרבה מפסקיו לא היו דבריו מתאימים לפסיקה המקובלת באשכנז; ר' מאיר הכהן כתב הגהות על עשרה ספרים מתוכו (להוציא את ספרי זרעים, עבודה, קרבנות וטהרה)

אלא ריע.

והגר"י פערלא (רס"ג עשין יט) ביאר, שלא אמרו שמצוה לשנוא הרשע אלא בחייו, שעל ידי כך אפשר שיחזור למוטב, אבל לאחר מיתה וכשהולך למות לקבל עונשו, הזהיר עליו הכתוב להתנהג עמו באהבה.

ובסדר אליהו רבה (פט"ו) כתב בענין 'לא תעשוק את רעך', שרעך כולל אף גוי, ועי' מהר"ם שיק (תר"ג מצוות, מצוה רמד).

ובבית שער (שם) כתב ליישב, שאף שאין ברשעים מצוות 'ואהבת לרעך כמוך', מ"מ מלשון ההגהות מיימוניות מבואר שמדובר באדם שאינו מקבל תוכחה, ולפי"ז גם במחויב מיתת בית דין אפשר שמקבל תוכחה, ואסור להראות לו שנאה, וממילא ישנו במצות עשה של ואהבת, וברור לו מיתה יפה. והוסיף שכיון שקי"ל (סנהדרין מג): כל המומתים מתוודים, שכל המתוודה יש לו חלק לעוה"ב, וא"כ בשעה שממיתין אותו כבר הוא צדיק, ומחויבים כלפיו במצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך', ולכן צריך לברור לו מיתה יפה.

ובהגהות רבי יוסף שווארץ הי"ד, נדפס בבית שער (שם) כתב שבכלל 'ואהבת לרעך כמוך' שלא לבזות את המין האנושי, וכענין שאמרו הכתוב קללת אלוקים תלוי. ואם יבחרו לו מיתה מנוולת ויתבזה גוף הרשע, מתבזה מין האנושי וצריך לברור לו מיתה יפה, משום כבוד הבריות.

אין לו חלק לעולם הבא.

בהגהות מיימוניות (שם אות א) כתב, ודוקא שהוא רעך בתורה ובמצות, אבל אדם רשע שאינו מקבל תוכחה מצוה לשנאותו, שנאמר (משלי ח יג) 'ראת ה' שנאת רע', ואומר (תהלים קלט כא) 'הלא משנא' ה' אשנא' וגו'. ועיין ברמב"ם (רוצח ושמירת הנפש פי"ג הי"ד) שכתב שרשע שהתרו בו ויודעים שלא שב בתשובה מצווה לשנאותו.

במשנה ברורה (סי' קנו סק"ד) כתב, שאם ראה אדם רשע שעבר עבירה המפורסמת בישראל, ולא קבל תוכחה, מצוה לשנאותו.

והנה בשו"ת בית שער (או"ח סי' סט) נשאל, שלכאורה מדברי הגמ' (סנהדרין מה, א) משמע שגם ברשע יש חיוב לאהוב אותו, ולא כהגהות מיימוניות, שהרי אמרו 'ואהבת לרעך כמוך' ברור לו מיתה יפה, ומדובר באדם שהוא מחויב מיתת בית דין, ועל כרחך שהתרו בו והתיר עצמו למיתה, ואין לך מומר גדול מזה, א"כ איך שייך לגביו מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'.

והנה בשיטמ"ק (כתובות לו: ד"ה ברור) הביא מדברי הרמ"ה (סנהדרין נב:) שכתב שכיון שנאמר ואהבת לרעך, בכלל רעך אפילו רשע, שהרי אמרו שאפילו מי שנתחייב מיתה ברור לו מיתה יפה. וכתב שיש לפרש ואהבת לרעך מלשון רעים שבך שנתחייבו מיתה, ברור להם מיתה יפה. והוסיף שם לבאר שאחר שנעשה בו דין, אינו נקרא רשע

השלימו וערכו את החיבור לאחר שנרצח מחברו, ויתכן שזוהי סיבת הנוסחים השונים שלו.

קטן באכילה קודם קידוש

בב"י (או"ח סי' רסט) כתב בשם ההגהות מיימוניות שמותר להאכיל תינוק קודם קידוש, אע"ג שאסור למיסיפי להו בידים, כדאי' ביבמות (קיד), התם היינו בנבלות וטרפות וכה"ג דנפקא לן מלא תאכלום, אבל קידוש היום מצות עשה הוא ולא נפקא לן מהתם.

ובשו"ע הרב (ס"ג) ביאר הטעם משום שלא אסרו להאכיל לקטן אלא דבר האסור מצד עצמו כגון נבלה וטריפה, אבל כאן שהמאכל מותר אלא שהוא זמן שהוא אסור באכילה מותר להאכיל לקטן, כמו שמאכילים לקטנים ביוהכ"פ אפי' כשאין בהם חשש סכנה.

אם יש מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' ברשעים

כתב הרמב"ם (דעות פ"ו ה"ג), מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישאל כגופו, שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך'. לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו, והמתכבד בקלון חברו

הגה"ק רבי נתן נטע שפירא זי"ע

בעל ה"מגלה עמוקות" זי"ע

י"ג מנחם אב שצ"ג

האופן הרנ"ג

ערפל של חוסר ידיעה אפף את הבחור הצעיר שביום בהיר הגיע לקראקא, עיר ואם בישראל, וביקש להשתקע שם. אם דרכו של עולם שאדם המבקש להשתלב בחיי קהילה מספר את קורותיו, מאין בא ומה טיבה של משפחתו, הרי שהבחור הצעיר שזה עתה הגיע ממרחקים מילא פיו מים ולא סיפר דבר או חצי דבר מכל שהתרחש עימו קודם בואו לקראקא.

שתקן היה הבחור, וממעט בדיבור ככל היכולת. אנשים שניסו לדובבו ולהציל מפיו דבר או שניים, כשלו במשימתם. הבחור לא שיתף פעולה ולא נידב פרטים על עצמו ועל משפחתו. דבר אחד יחיד הסכים לומר, שהנה זה עתה מבקש הוא להתגורר בעיר ורוצה למצוא עבודה שבה יוכל להשתכר די חיותו. אין הוא מהלך בגדולות ובנפלאות, הוא אינו צריך משכורת גבוהה, ולו מפני שבגפו יבוא ובגפו יצא. עדיין לא הקים משפחה בישראל. כל צרכיו מסתכמים במקום ללון בו, במאכלים פשוטים ובגדים צנועים. נכון הוא לעבוד ככל הנדרש בכדי שיוכל להרוויח את הוצאותיו וכך לא יזדקק לבריות.

דבריו נשמעין וזהו כוונתו במה שכתב "מיהב יהיב משקל לא שקיל".

ספרו 'מגלה עמוקות' כולל מאתיים חמישים ושנים פירושים על תפילתו של משה רבינו 'אעברה נא' אף הוא חיבור אלף אופנים על אלף זעירא של ויקרא.

בעוה"ר לא האריך רבינו ימיו עלי אדמות, ונסתלק בדמי ימיו ביום ד' י"ג מנ"א שנת שצ"ג, והוא רק בן מ"ח שנים.

הרה"ק המקובל האלוף רבי נתן נטע שפירא זי"ע נולד בפולין, בשנת שמ"ה, לאביו הגה"ק רבי שלמה, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו אבי אביו הגה"ק רבי נתן נטע אבדק"ק הוראדנא בעמח"ס "מבוא שער" על ה"שערי דורא". נצר ממשפחת קדושים וטהורים בעיר שפיירא,

בהיותו כבן ח"י שנים לקחו לחתן לבתו הצדיק והנגיד ר' משה עבעלעס [אחיו של ר' אייזיק ר' יעקליש מקראקא, שבנה את ביהכנ"ס הגדול והמפורסם בקראקא שנקרא על שמו].

בהיותו עדיין צעיר לימים נתעטר בעטרת ריש מתיבתא על ארץ רבה ק"ק קראקא כרכא דכולי ביה וכוונן בה ישיבה גדולה לתלמידים הרבה, רבנים וגאונים שיצאו מבית מדרשו, ושם עסק בתורה בקדושה ובטהרה יומם ולילה,

רבינו הקדוש זכה לשתי שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד, כי "נתן לו אלקים עושר ונכסים ורב פנינים, והשליטו לאכול מהם מעדנים, נתן פיזר לאבינוים, לחמו נתן מימיו נאמנים... מיהב יהיב משקל לא שקיל... אין כסף נחשב אצלו למאומה כמימי שלמה" מתוך עדות בנו הגאון הנ"ל.

ובספר "כלילת יופי" מוסיף, שהודות לכך שלא היה רבינו צריך ליטול מאומה מן הקהל, היו

התבייש במעשיו, נסוג אחורנית ויצא במהירות מבית הכנסת מבלי לומר לבחור כלום, ואילו הבחור עצמו נותר שווה נפש כאילו לא הוא זה שקיבל זה עתה את הסטירה. הבחור התארגן במהירות, יצא מבית הכנסת והגיע אל מעון קדשו של המרא דאתרא בעיר קראקא, הגאון הקדוש רבי נתן נטע שפירא זיע"א, בעל 'מגלה עמוקות'. איש לא ידע על כך, אולם למגלה עמוקות שהיה איש מורם מעם, היה קשר סודי ומיוחד עם הבחור. על מצבתו של המגלה עמוקות נכתב: "פה נטמן איש אלקי קדוש מן הקדמונים, מגלה עמוקות ורזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדיבר אתו אליהו פנים אל פנים". המגלה עמוקות שזכה לגילוי אליהו גם זכה לדעת שבחור זה אינו בחור מהשורה, אלא צדיק נסתר, רם ונעלה, המצינע את דרכיו והליכותיו כדי שהבריות לא יכירו בו. מפעם לפעם היה המגלה עמוקות משוחח עם הבחור ברזין דאורייתא ושומע ממנו רזי עולם.

עתה הגיע הבחור לביתו של המגלה עמוקות וביקש ממנו את ברכת הפרידה, לאשר הוא נאלץ באופן מיידי לעזוב את העיר קראקא ולהרחיק מהעיר כמרחק של ארבע מאות פרסה ואף יותר מכך. המגלה עמוקות הצטער מאוד לשמע בשורה זו והפציר מאוד בבחור שיואיל להישאר בעיר, אלא שהבחור סירב בכל תוקף וכל בקשות המגלה עמוקות היו ללא הועיל, כי ירט הדרך לנגדו.

כיון שראה המגלה עמוקות כי כלה ונחרצה מאת הבחור לעזוב תיכף ומיד את העיר קראקא, נענה המגלה עמוקות ואמר לבחור: הלא למדו אותנו חז"ל במסכת ברכות (לא): "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו". אבקשך איפוא שתאמר לי דבר הלכה, שתוך כך יהא זכרונו חקוק וקבוע בלבי, ואם יורשה לי, המשיך המגלה עמוקות ואמר לבחור, אוסיף ואבקשך כי דבר התורה שתאמר לי יהא דווקא בעניין מסוים, וכדלהלן.

בתחילת פרשת ואתחנן אנו מוצאים את בקשתו של משה רבינו מהקב"ה לזכות להיכנס אל ארץ ישראל ואת הסירוב שקיבל על כך, וכמו שנאמר (דברים ג כג - כז): 'וְאַתְּחַנֵּן אֵלַי ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר: אֲדֹנָי ה' אֱמָתְךָ הַחֲלוּת לְהָרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֹלְךָ וְאֵת יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ וּכְגִבּוֹרֶתְךָ. אֶעֱבֶרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהוּא הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלֵּכְנָה, וַיַּחְזֵק ה' בִּי לְמַעַנְךָ וְלֹא שָׁמַע אֵלִי וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דִּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה. עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסָקָה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמִינִי וְצַפְנָה וְתִמְנֶנָּה וּמְזַרְחָה וְרֹאה בְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה'.

והנה על הפסוקים האלו, המשיך המגלה עמוקות ואמר לבחור, זכיתי לחדש ולכתוב אופנים רבים בבואור עניין מופלא זה, (הלא הם רנ"ב אופנים כמניין "רב לך" שהעולה רנ"ב, אשר לימים נדפסו בתוך הספר הקדוש 'מגלה עמוקות'), ועתה אבקשך, שתואיל להוסיף ולומר לי פירוש נוסף על פסוקים אלו. הסכים הבחור ואמר למגלה עמוקות: יש עמדי פירוש מחודש לפסוקים אלו, ועתה אומר לך זאת כמזכרת נצח מעמי.

מצאנו בספרים הקדושים כי האבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, הם הרגליים של המרכבה

שמשך אליו מוכרים וקונים מכל הערים סביב. בימי היריד היו סוחרים רבים נוהרים מכל עבר לקראקא כדי למצוא הזדמנויות עסקיות שאינם מצויות בימי שיגרה. מלבד הדוכנים המאולתרים שהוקמו ביריד, גם החנויות הגדולות והקבועות היו שוקקות חיים. בעלי החנויות היו מציעים ללקוחות מבצעים ייחודיים לימי היריד ורבים היו מנצלים את ההטבות הנדירות על מנת לבצע עסקאות ענק וסכומי כסף גדולים היו עוברים מיד ליד.

גם חנות הבדים בה עבד הבחור נערכה בהתאם לימי היריד. המחסנים הגדולים, הסמוכים לחנות, נפתחו לרווחה והפכו לחלק בלתי נפרד מהחנות. מלאי גדול, חדש ומעודכן, של בדים משובחים, הגיע אל החנות, ומחירים משתלמים ביותר נקבעו להם. למחבבי המציאות הציעה החנות עודפי ייצור וגם גלילי בדים משנים קודמות, ואפילו בדים שיש בהם פגמים קלים וכמעט בלתי נראים. ההיצע המגוון הזמין אליו את הקונים הרבים שנהנו מסחורה משובחת במחירים נאותים.

מיודעינו הבחור נטל אף הוא חלק בהיערכות הרצינית לקראת היריד. עמל ויגע רבות בסידור החנות והמחסנים ובארגון כל גלילי הבדים בצורה מסודרת ונוחה. ביום הראשון של היריד גם שירת הבחור את לקוחות החנות נאמנה ונתן לכל אחד את חפצו לשביעות רצונם המלאה.

בבוקרו של יום השני הבחין בעל החנות כי המכירות מתנהלות בעצלתיים. החנות עמוסה וגדושה בקונים המבקשים לקבל סחורה או לשלם עבורה, ואין איש המשרת אותם כמתבקש. בימים עברו היה בעל החנות מנסה להסתדר ככל שהיה יכול, אך מני אז שהבחור נכנס לחנות התרגל בעל החנות לכך שהעול מוטל על שכמו של הבחור, מה גם שקצב הקונים הוכפל ואף הושלש בתקופת עבודתו של הבחור בחנות, כך שבעל החנות הרגיש שאינו מסוגל יותר.

בעל החנות עזב לרגע את הלקוחות הרבים, ושאל: היכן הוא הבחור? ואחד העובדים האחרים נענה ואמר: הוא עדיין לא חזר מתפילת שחרית בבית הכנסת. לאחר זמן מה חזר בעל החנות ושאל על הבחור, ושוב נענה באותה תשובה. כעס בעל החנות מאוד והחליט שהוא פונה לבית הכנסת כדי לבדוק היכן הבחור ומפני מה הוא מתמהמה לבוא אל החנות.

תוך כדי מרוצת בעל החנות ברחובות קראקא אל עבר בית הכנסת, חשב בעל החנות לעצמו: אם אמצא את הבחור שקוע בתפילתו - אסלח לו; אם יתברר כי חלילה אירע לו דבר מה שמנע ממנו לבוא - בוודאי שלא אעשה לו מאומה; אך אם אמצא אותו מכלה את זמנו לריק ולבטלה - אעניש אותו בחומרה רבה.

תיכף כשפתח בעל החנות את הדלתות הגדולות של בית הכנסת בקראקא הוא ראה את הבחור עומד בבוהה בצוירי התקרה הנאים של בית הכנסת. הבחור כלל לא התפלל, אלא הביט כלפי מעלה בחוסר מעש מוחלט. משראה בעל החנות את הבחור עומד בטל, לא יכול היה לכבוש את זעמו. הוא רץ אליו בכעס רב ונתן לו סטירת לחי מצלצלת.

כשמוע השוהים בבית הכנסת את קול המכה העזה שנתן בעל החנות לבחור, התאספו כולם לראות מה זה ועל מה זה. בעל החנות שלפתע

תחילה עורר הבחור מעט חשד אצל הבריות. בחור שאיש אינו יודע מה טיבו, שמא קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו?! אם אינו מספר כלום על עצמו ועל עברו, שמא בעל עבר פלילי הוא או מסוכן לבריות, ובחסות החשאיות מבקש להוליך שולל את אלו שיסכימו להעסיק אותו.

אך לא חלפו ימים ספורים והכל הבינו כי אין ראוי לחשוד בבחור על לא עוול בכפו. הוא עשה על הכל רושם טוב ביותר, מתפלל היה בדחילו ורחימו, במתינות וכמונה מעות, משמיע לאזניו מה שפיו מדבר ברצינות ובכובד ראש. גם שאר הליכותיו היו נעימים ומכבדים מאוד, ויש שאפילו טענו כי קרן עור פניו וכי אור מיוחד זורח על דיוקנו.

נמנו הכל וגמרו שבועדי ימיו שנה סיבה נכונה וראויה לכך שהבחור אינו מגלה על עצמו כלום, ומהראוי לכבד את פרטיותו. העסקנים יצאו לבדוק היכן יוכל הבחור למצוא את פרנסתו, ולאחר בירורים עלה בידם למצוא חנות בדים גדולה שהייתה זקוקה לעובד חרוץ ונאמן, ובעל החנות ניאות לקבל את הבחור לעבודה בחנותו.

כבר בפגישת ההיכרות הראשונה שקיים בעל החנות עם הבחור, עשה הבחור רושם חיובי ביותר. הוא התחייב בפני המעסיק לעשות את עבודתו באמונה ובמסירות, להשגיח על הסחורה בחנות שלא תפגם ולדאוג שפעילות החנות תתקיים על הצד היותר טוב. אולם, בד בבד הוא גם מבקש, כי יינתן לו הרשות מדי בוקר וערב ללכת אל בית הכנסת כדי להתפלל, תפילת שחרית בבוקר, ותפילת מנחה וערבית לקראת ערב.

בעל החנות הסכים לתנאי ולאחר שסיכם עמו את אופי ומהות עבודתו בחנות, קצב לו משכורת נאה והודיע לו עוד כי אם יעבוד בחריצות ובמסירות, במשך הזמן הוא יעלה את שכרו.

כבר בבוקר יום המחרת התייצב הבחור בחנות ובמשך כל שעות היום עבד ללא הרף. גם הימים שלאחר מכן היו מלאים בפעילות של הבחור שעשה הכל כדי לעבוד באמונה וביושר. אם בימים הראשונים עוד בעל החנות היה עוקב אחרי מעשיו של הבחור, הרי שכחלוף זמן קצר בו הוא ראה את ישירותו של הבחור והקפדתו בדיון פרוטה כדיון מאה, הוא הבין כי אך למותר הדבר, וכי יכול הוא לסמוך עליו בעניינים עצומות.

במשך הזמן הבחין בעל החנות כי מאזן הרווחים בחנותו עלה פלאים מאז החל להעסיק את הבחור. בתחילה סבר בעל החנות כי זו תוצאה ישירה של עבודת הבחור: הקפדתו על מלאי הסחורה שבחנות, מניעת בזבז ובלאי הנעשים על ידי עובדים בלתי אחראיים, וכמובן שמירה מעולה על הכספים ששילמו הלקוחות. אולם לאחר מחשבה נוספת הבין בעל החנות כי אין זה רק דבר טבעי, כי אם ברכה שמימית ועילאית השורה על החנות בה עובד בחור זה.

הרווחים הרבים של החנות, הבין בעל החנות, הם אינם יחסיים לבזבז שלא נעשה או לגלילי בדים שלא ניוזקו. אלו הם רווחים בקנה מידה גדול בהחלט, ואין זה אלא אצבע אלוקים בשפע של ברכת השם השורה על החנות. מני אז החל בעל החנות לכבד יותר את הבחור, ואילו הבחור מצידו המשיך לעבוד כהרגלו, כאילו לא אירע דבר.

היה זה כאשר בקראקא התקיים יריד גדול

החליט בעל החנות כי הוא ייצא שוב לבית הכנסת ויבקש את סליחתו של הבחור, אלא שלהפתעתו הרבה הבחור כבר לא היה בבית הכנסת. מיהר בעל החנות ללכת אל אכסנייתו של הבחור, אלא ששם נודע לו כי לפני כמה שעות הגיע הבחור ונטל את מטלטליו והלך כלעומת שבא.

בעל החנות עמד נרעש ואובד עצות. הוא ניסה להתחקות אחר אנשים שראו את הבחור בשעות האחרונות, ונודע לו כי הבחור ביקר אצל המרא דאתרא, המגלה עמוקות, לפני שיצא מהעיר אל עבר יעד בלתי ידוע. במר נפשו עליו הלך בעל החנות אל המגלה עמוקות וסיפר לו גופא דעובדא היכי הוה.

נענה לו המגלה עמוקות ואמר: אם צערך הוא על מכת הלחי שהבאת לבחור, שעתה יכול אני לומר לך כי הוא צדיק נסתר, איש אלוקים קדוש, דע לך שהוא כלל לא הרגיש בזה, כך שלא עשית לו מאומה וכלל הכאבת לו כלום. אמנם לי הוא שעשית נזק רב מאוד, מעוות אשר לא יוכל לתקון, כי הרחקת ממני אוהב ורע שהייתי משתעשע עימו בסודות התורה ועתה לא אראנו עוד, וזאת נחמתי בעיני: דבר התורה אשר הגיד לי קודם הליכתו, ושש אני על זה כמוצא שלל רב. (ספיר ויהלום פר' ואתחנן פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

העליונה, שהיא נחלקת על ארבע רגליים מארבע אותיות הוי"ה, וראה שהאבות הן הן המרכבה... והוקשה לו אחר כך: הלא המרכבה היא על ד' אותיות הוי"ה... לזה השיב (הקב"ה)... דוד הוא רגל רביעי במרכבה... לכן רצה משה ליכנס לארץ ישראל, ורצה הוא להיות רגל רביעי במרכבה במקום דוד... ולזה פתח: 'ואתחנן אל ה', ה' דייקא, על שם של הוי"ה קמכוין, 'בעת ההיא', ההוא כתיב, שהוא רצה להיות ה' של שם הוי"ה להשלים אות ד' במרכבה... לכן 'אעברה נא', וכשאהיה בארץ ישראל אעבור ה', רצה לומר, אשלים ה' אחרונה שבשם בהיפוך אתון ארבעה, שיהיו ארבעה רגלי המרכבה שלמים, וזה יהיה דווקא כשאהיה בארץ, כי רגל רביעי נקראת ארץ החיים... והשיב הקב"ה: 'רב לך', אין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות טז:)... 'אל תוסף דבר אלי', 'דבר' דייקא, נוטריקון: דוד ברגל רביעי... (אילנא דחיי להרה"ק רבי מענדל מרימנוב זיע"א).

לאחר שבעל החנות שב לחנותו הוא המתין שהבחור יפסיק להתבטל בבית הכנסת ויחזור לעבודתו, אלא שחלפו שעות והבחור לא הגיע לחנות. בעל החנות כבר הספיק להתחרט על המכה שנתן לבחור על לא עוול בכפו ועל כך שבייש אותו ברבים באופן נורא שכזה, מה גם שהבחור היה נאמן ביתו ומסור לחנות עד לאחת.

הקדושה העליונה, כסא הכבוד, והיות שלכסא הכבוד יש ארבע רגליים, ואילו האבות הקדושים אינם אלא שלש רגליים, ביקש משה רבינו להכנס לארץ ישראל, במטרה שעל ידי קדושת ארץ ישראל יוכל לזכות להיות הרגל הרביעית של המרכבה. אולם הקב"ה היה בדעתו שהרגל הרביעית של המרכבה העליונה יהא דוד המלך.

ועל זה הוא שהשיב הקב"ה למשה רבינו ואמר לו: 'אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה' - 'בדבר' ראשי תיבות: בן דוד ברגל רביעית! אל לך לבקש להכנס לארץ ישראל כדי להיות רגל רביעית, כי אני הכינתי את דוד עבדי שהוא זה שיהיה ברגל הרביעית.

וכאשר סיים הבחור לומר את הפירוש הנפלא, נפרד מהמגלה עמוקות לחיים ולשלום, ותיכף פרח לו איש האמת. הוא נטל את מטלטליו המעטים, ויצא מקראקא אל עבר מקומו החדש אשר איווה לו.

ואמנם רעיון זה שהגיד הבחור מצאנו מפורש יוצא מפיו של המגלה עמוקות בהרחבה רבה עם הוספות נפלאות ויקרות, והוא אופן המאתיים בו הסביר את מקראות אלו. וכדי להשלים את הדברים הבאנו כאן חלקים מתוך דבריו, בהם מתבארים הדברים בתוספת נופך:

"זה היה גם כן ענין משה, שראה סוד המרכבה

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע בעל "אן פרי תבואה" י"ד מנחם אב תרל"ד

שבבעלותו היו שוקקות חיים, מלאות בקונים שהעריכו את טיב הסחורה והסכימו לשלם עבורה מחירים גבוהים. העשיר גם היה מוכר בסיטונאות לסוחרים אחרים, עד שהיו אומרים שעולם הטקסטיל נמצא בבעלותו.

לא היה רגע מכריע בו ניתן היה לומר שאז החל השינוי לרעה, אולם במשך הזמן הבחין העשיר כי הלקוחות החלו פחות פוקדים את חנותו, גם אלה מהלקוחות שכבר נכנסו לא היו שבעי רצון מטיב הסחורה ומהדגמים החדשים של הבדים ויצאו מהחנות כלעומת שבאו. החנויות נותרו עמוסות בסחורה, גלילי הבד הענקיים עמדו מבוזבזים לנוכח מצבם העגום כשאין איש החושק בהם. גם הסוחרים שהיו קונים ממנו בדים הפחיתו את ההזמנות עד למינימום.

תחושתו של העשיר הייתה שהאדמה רועדת תחת רגליו. אם מצב זה ימשך, תוך חדשים מועטים עתיד הוא להכריז על פשיטת רגל וכל עסקיו יתמוטטו כמגדל קלפים. הלוא כל חסכוניותו המרובים מושקעים בגלילי הבדים הממלאים את החנויות והמחסנים שלו, ואם הם יישארו עומדים כמו שהם, מצבו בכי רע.

באותם ימים היה הרה"ק רבי צבי הירש, בעל 'אן פרי תבואה', מנהיג עדתו בעיר ליסקא. רבות היה הרה"ק מליסקא מעורר את חסידיו על מותן הצדקה

עליו והוא ראה כי הוא יורד מדחי אל דחי ומאגרא רמא לבירא עמיקתא. בעבר הלא רחוק היה עשיר זה רואה את ברכת ה' בכל מעשיו. מפליג היה לירידים גדולים וחשובים ברחבי המדינה, שם היה קונה סחורה במחירי מציאה, בדים משובחים ואיכותיים במיוחד, ולאחר מכן היה חוזר ומוכרם במחירים מפולפלים וברווחים עצומים. את כספו הרב היה משקיע בקניית מגוון נוסף של סוגי בדים בכל הסגנונות, והרווחים היו גדלים בהתאם.

בחושיו העסקיים המפותחים יודע היה העשיר לזהות את סוגי הבדים שעתידיים להמכר היטב ולקנותם במחירים נמוכים ביותר, והחנויות

הרה"ק רבי צבי הירש זצ"ל נולד בעיר אוהעל בשנת תקס"ח לאביו הגאון רבי אהרן שהיה צדיק נסתר. בשנת תקע"ו, נפטר אביו רבי אהרן בדמי ימיו, בהותירו את רבינו ילד כבן שמונה שנים, ואת אחיו יתומים בודדים בעולמם. במסירות נפש, הייתה האם האלמנה, שומרת את אורחתם, דואגת לחינוכם ולהצלחתם בלימודים. עולמה ראתה בחייה, שזכתה לראות בהצלחת כל בניה שהתפרסמו בגדולתם ובצדקתם.

רבו המובהק בנגלה היה הרב הגאון הגדול הנקרא ר' הירשלי חריף זצ"ל בעל 'טיב גיטין', ובכל מקום שמזכירו בספריו מתארו בתור "אדוני מו"ר".

היה תלמידו המובהק של בעל "ישמח משה", וכן הסתופף בצל הרה"ק מוהר"מ מפרעמישלאן זי"ע, הרה"ק מוהר"ש מבעלז זי"ע, הרה"ק ר' אשר מרופשיץ זי"ע ועוד, וכל צדיקי דורו סמכוהו להיות רבי ומנהיג בישראל ובפרט רבו ה' מצאנו זי"ע.

ומבין תלמידיו הכי גדולים והמפורסמים היה הרה"ק ר' ישעיה מקערסטיר זי"ע, שחתם עצמו שהיה "משמש בקודש אצל הרה"ק מליסקא זי"ע".

רבינו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע נתבקש לישיבה של מעלה ב"ד באב שנת תרל"ד בליסקא.

מתי מועיל הסגולה של 'עשר' בשביל שתתעשר

מעשה בעשיר גדול אחד שהגלגל החל להתהפך

במקצת. העשירי הנהן בראשו כאומר: בוודאי ובוודאי, אין מי שיסרב להקשיב למעשה שהיה ובוודאי כשהוא מסופר על ידי אחד מגדולי צדיקי הדור.

פתח הרה"ק מליסקא וסיפר:

בשעות של אחר הצהריים התדפק בביתו של האכסנאי בעיר הגדולה שליח מיוחד של הפריץ שהמחוז כולו היה שייך לו, ובידו אגרת דחופה למסירה אישית אל בעל הבית. בלב רועד פותח האכסנאי את האגרת והוא מוצא בתוכה הזמנה: הפריץ מזמין אותו לשיחה חשובה שתערך בארמונו, מחר, בשעה שמונה וחצי בבוקר. הפריץ לא טרח לכתוב באגרת את סיבת ההזמנה, אם לטוב היא באה או למוטב. ההזמנה קצרה הייתה והיא כללה בתוכה רק את הפרטים הבסיסיים ולא יותר.

מני אותו רגע לא מצא האכסנאי מנוח לעצמו. הוא הרבה ללא הרף מה יכול הפריץ לרצות ממנו מחר: האם הוא מבקש לעלות את דמי שכירות האכסנייה, או גרוע מזה שמא הוא מבקש לנשל אותה מידי. הוא ניסה לנער ממנו את המחשבות הרעות ולהתרכז באפשרויות הטובות שגם הם יתכנו: הלוא יחסי עם הפריץ עד כה היו בטוב ובנעימים, תמיד שילמתי את דמי השכירות במועדם וללא התחמקויות, אין כל סיבה שהפריץ יתנכל אליי בעניין האכסנייה, אין זאת אלא שהוא מבקש לפתוח עמי בקשרי מסחר בתחומים נוספים. ושלא, הנושא כלל אינו קשור לאכסנייה ולעסקים, אלא יש ברצונו לשוחח עימי על דברים פריטיים שלו.

המחשבות ייסרו את האכסנאי במשך כל שעות הלילה ודומה היה לו כמי שמונח בתוך כף הקלע, מטלטל ומתנוודר ביסורי נפשו מול הספקות האוכלים בו ומוצצים את דמו על רצונו של הפריץ בהזמנה זו לפגישה שתערך בשעות הבוקר שלמחרת. כיון שהאכסנאי ראה שבלאו הכי הוא אינו מצליח להרדם, החליט האכסנאי לומר פרקי תהלים ולבקש רחמים עליו ועל משפחתו.

הבוקר האיר והאכסנאי פנה להתפלל תפילת שחרית כותיקין, אכל ארוחת בוקר קלה להשיב את נפשו ויצא להכין את העגלה כדי לנסוע אל ארמונו של הפריץ שהיה מרוחק מהאכסנייה כמרחק של קרוב לשעת נסיעה. האכסנאי רתם את כל הסוס לעגלה, הצליף בסוס אחת ואחת תוך כדי שהוא מדרבנו בשפת הסוסים לצאת לדרך.

אלא שלמרבה הפלא, העגלה לא זזה ממקומה. האכסנאי קצר הרוח הצליף בסוס האומלל שוב ושוב, אך הוא נשאר על מקומו ולא זז. האכסנאי התפלא מאוד, שהרי סוס זה היה המשובח ביותר מכל סוסיו שהיו לו באורווה, סוס זריז ומוצלח, ומעולם לא עשה לו בעיות, והנה בדיוק היום, כשהשעה קצרה והוא זקוק להגיע לפגישה עם הפריץ בשעה המיועדת, הנה הסוס עושה שבת לעצמו ואינו מסכים לזוז.

כיון שהעלה האכסנאי בראשו את תרחישי האימה על איחורו לפגישה עם הפריץ ועל הכעס הרב שיכול הפריץ לבעוט עקב זלזולו זה, נכנס האכסנאי לחרדה מרובה והוא כילה את כל חמתו על הסוס המסכן. עד שלפתע הבחין האכסנאי שלמעשה הסוס עושה ככל יכולתו בכדי להתקדם, הוא מנסה ללכת ברגליו, אלא שהוא נחסם באופן

ככל יכולתך על נתינת מעשרות, גם מרווחיך המועטים, ומובטח לך שתזכה לברכת 'עשר בשביל שתתעשר' ותחזור לגדולתך כבראשונה.

הסכים העשירי וקיבל על עצמו בנוכחות הרבי להקפיד על נתינת מעשר כספים במדויק. כבר מאותו יום החל העשיר לתרום מעשר כספים מכל הרווחים שהיו לו בחנויות. על אף שמעטים היו הלוקחות שנכנסו לחנויות והפדיון היה בהתאם, קיים העשיר את הבטחתו במלואה ומדי יום ביומו הפריש מעשר כספים לצדקה.

אפס שאם סבור היה העשיר שברכתו של הרה"ק מליסקא שבירכו בהבטחת 'עשר בשביל שתתעשר' תעשה פירות תיכף ומיד והוא יראה את השינוי כיצד הלוקחות הרבים יחזרו לפקוד את הסניפים וירכשו שם במיטב כספם, הרי שהוא התבדה לחלוטין. המציאות העגומה והמרה, לא זו בלבד שלא השתנתה לטובה אלא שהיא נהייתה גרועה יותר ויותר. לא היה לו לעשיר יום שקללתו לא הייתה מרובה משל יום הקודם, וכפחות והולך ראה העשיר שרווחיו מתמעטים והולכים, מצטמק ורע לו.

הבין העשיר כי האסון הגדול מתגלגל אליו ככדור שלג וכי ההכרזה על פשיטת רגל עומדת אחר כותל, משגיחה מהחלונות מציצה מהחרכים, וכמעט שהיא נכנסת אל ביתו. נמנה איפוא העשיר וגמר כי מוכרח הוא לחזור אל הרה"ק מליסקא ולתהות בפניו על מה ולמה לא מתקיימת הברכה אותה האציל לו, ומפני מה אין סגולת 'עשר בשביל שתתעשר' משפיע עליו למרות שהוא מקפיד עליה ביותר.

חזר העשיר ונסע שוב אל הרה"ק מליסקא ואמר לו בקול בוכים: רבינו הקדוש, עשיתי ככל אשר צויתני! מאז שהייתי כאן הנני מקפיד ביותר על הפרשת מעשר כספים ונתינתו לעניים דבר יום ביומו, והנה לא זו בלבד שהגלגל לא חזר ונתהפך לטובה אלא שאני יורד עשר מעלות אחורנית וכל עסקי הם הלך וחסר מיום ליום.

שמע הרבי את דברי העשיר והחל לעבור עימו לדברים אחרים. ראשית התעניין הרבי בשלומו ובבריאותו שלו ושל כל משפחתו. לאחר מכן התעניין הרבי בשאר מיני דברים פריטיים ואישיים עד שהשיחה התפתחה לעניין שמירת המצוות של העשיר ומשפחתו המורחבת. במיוחד התעניין הרבי אצלו אודות שמירת השבת, האם מקפידים בביתו על קלה כבחמורה והאם שומרים הם על כל ההלכות הרבות אותם מצווה התורה למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר.

התשובות המגומגמות של העשיר סיפרו את הסיפור המלא והעגום המתרחש בביתו של העשיר. בהוראות היתר מפוקפקות של התר מרובה או 'שנים שעשאוה' וכיוצא בזה, מתירים בביתו של העשיר את הרצועה ועושים ככל העולה על רוחם. עובדים בשדות ובכרמים עם הבהמות והכלים, השפחות עושות מלאכות מובהקות ואף הנשים עושות כרצונם. כך בכל הלכות שבת החמורות וכך בשאר מיני הלכות, הצד השווה שבכולם שהם כפרוץ מרובה על העומד ואין פוצה פה ומצפצף.

הרה"ק מליסקא נתן מבט בעשיר העומד לפניו ואמר לו: בוודאי לא תסרב לשמוע סיפור נאה שלאחרונה שמעתי. סיפור שהוא אף משעשע

והפרשת מעשר כספים כדת וכדין, תוך שהיה מביא את דברי הגמרא במסכת תענית (ט): ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (דברים יד כב) 'עשר תעשר' - 'עשר בשביל שתתעשר', והיה מורה על הפרשת המעשרות כסגולה בדוקה ומנוסה להצלחה רבה ולעשירות מופלגת. ככל שהיו החסידים מבקשים את ברכתו הקדושה לפרנסה בהרחבה היה בעל 'אך פרי תבואה' חוזר ואומר שוב ושוב כי סגולת הצדקה היא להביא לידי ברכת העשירות, ובחנוני נא בזאת.

גם בפרשת השבוע, על הפסוק (דברים כו ב): 'וְלִקְחַתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר תֵּבֵא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַת בִּשְׂנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׂכַן שְׁמוֹ שָׁם', היה הרה"ק שואל: מהו לשון זה שנאמר 'כל' פרי האדמה, וכי מה מקרא חסר אילו לא היה כתוב 'כל' אלא רק 'ולקחת מראשית פרי האדמה'.

אלא, ביאר הרה"ק בספרו 'אך פרי תבואה', שהפסוק בא ללמדנו שעיקר תכלית רכוש האדם הוא כדי שיוכל לתת צדקה ולהפריש מעשר מנכסיו, כמו שנאמר אצל יעקב אבינו שאמר (בראשית כח כב): 'וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֹשֶׂר אֶעֱשֶׂרְנוּ לָךְ', היינו, שכל אשר נתן לי הוא רק במטרה אחת והיא למען עשר אעשרנו לך, ולא להנאת עצמו כלל. וזהו שאמר הכתוב 'ולקחת מראשית כל פרי האדמה', שכל פרי האדמה של האדם לא בא אלא בשביל תכלית זו שיוכל לקיים בזה את המצוות ולהפריש מזה ביכורים, וזו צריכה להיות כוונת האדם ברכושו, שכל כספו וזהבו לא באו אלא כדי שיוכל ליתן מהם צדקה ולעשות בהם גמילות חסדים.

שמעו של הרה"ק מליסקא היה הולך לפניו והגיע עד לאותו עשיר גדול סוחר הבדים. רבים וטובים סיפרו לו במשך השנים את כוחו הגדול של הרה"ק להשפיע שפע ברכה והצלחה ולפעול דבר ישועה ורחמים לכל המשחרים לפתחו. אמנם מימים ימימה לא היה העשיר נוהג לנסוע ולפקוד את מעון קדשם של צדיקי הדור ולהסתופף בצילם, והיה יושב תחת גפנו ותחת תאנתו כשהוא שמח וטוב לב ומאומה לא חסר לו, אך עתה לאחר שמצבו הפך להיות קשה ודחוק נזכר העשיר מכל אותם שמועות וגמר בדעתו לנסוע אל הרה"ק מליסקא ולבקש את ברכתו.

כיון שנכנס העשיר לפני ולפנים אל חדרו של הרה"ק מליסקא, פרץ בבכי תמרורים ממנו לא היה יכול להרגע. איש נכבד היה, קר מזג וחמור סבר, הרגשות ממנו והלאה ומעולם לא הרשה לעצמו לבכות בפני אחרים. אלא שכל צערו ויגונו בראותו את מפעל חייו קורס לנגד עיניו הוצף בו בראותו את פני הצדיק וסכר דמעותיו נפתח בבת אחת.

רק לאחר שנרגע מבכיו פתח העשיר וסיפר כי בעוד שעד לפני זמן קצר היה אחד מעשירי המדינה ושמך הלך לפניו כבעל יכולת מופלג, כעת הפך מצבו להיות דחוק ולחוצץ, וככל שמצב זה ימשיך והלוקחות ידירו את רגליהם מחנותו, ברי לו כי לא תהיה בידו ברירה כי אם ליטול בידי את מקל הנדודים ולהתחיל לחזור על הפתחים.

בקש רב האזין הרה"ק מליסקא לדברי העשיר ולקול בכיו, וכאשר סיים הלה את דבריו ובקשתו לברכה נענה ואמר לו: עד שאתה מבקש את ברכתי הנה נתונה לך ברכתו של הקב"ה: ראה נא להקפיד

להריץ קדימה את עגלת פרנסתו של האדם ולהביאו לידי הצלחה מרובה ולעשירות מופלגת, אלא שכוחו של סוס זה הוא מוגבל ואם אל העגלה קשורים מאחור סוסים המושכים אותה לצד האחורי, ברור שהעגלה אינה יכולה להגיע ליעדה, ואדרבה, היא מתרחקת יותר ויותר.

לפיכך אם כל הליכותך והליכות בני משפחתך אינם כשל שלומי אמוני ישראל, אתם אינכם מקפידים על שמירת השבת כהלכתה ומזלזלים במצוות העשה והלא תעשה, הרי שבמו ידיכם רמתם סוסים הנאבקים עם אותו סוס של הצדקה ומונעים ממנו להתקדם בדרך המלך.

כל שעליך לעשות, סיים הרה"ק מליסקא ואמר לאותו עשיר, הוא לא להפריע למצות הצדקה להביא אתכם לידי עשירות. ראו לשמור על מצוות ומשפטי התורה ובוודאי מצות הצדקה תביא אותך לידי עושר ואושר וכל טוב סלה.

(ספיר ויהלום פר' כי תבוא פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שהצליף האכסנאי על הסוס בכדי שהוא יתקדם ויוביל את העגלה לא היה בכוחו של הסוס היחיד להתמודד עם שני הסוסים שהיו קשורים מאחוריו ומשכו לכיוון הנגדי.

הבין האכסנאי כי אם הוא רוצה לצאת לדרך ולהגיע בזמן לפגישה עם הפריץ, עליו לשחרר ולהתיר מיד את הסוסים הקשורים מאחורי העגלה, וכך סוסו יוכל להוביל אותו לפגישה עם הפריץ...

חי"ק הרה"ק מליסקא ואמר לעשיר שעמד מולו מרותק לשמע הסיפור המעניין, מבקש לשמוע את סופו: לצערי אין אני יודע את המשך הסיפור, מה אכן רצה הפריץ מאותו אכסנאי, הבשורה טובה הייתה בפיו או להיפך. אין אני יודע האם האכסנאי גילה את זהותו של אותו אדם שחמד לו לצון וקשר לו את הסוסים.

כל שאני יודע הוא שאכן מתן הצדקה והפרשת המעשרות משולים הם כסוס טוב ומשובח שיכול

לא ברור. לא בצווארו תלוי קולר האשמה, ועליו איפוא לבדוק מה בדיוק מפריע לו, האם אבן מצויה לפני רגליו או שמא שקע הסוס בבור קטן והוא אינו יכול להחלץ ממנו.

ירד האכסנאי ממקום שבתו על העגלה ובדק את הסוס היטב, והנה הסוס עומד בריא ושלם, פרסותיו שלמות ופרקו נאה, ואין כל מפריע בעדו להתקדם. בדק העשיר את הגלגלים הקדמיים של העגלה וראה כי הם משוחים בעטרן טרי, מוכנים ומוזמנים להחליק על פני הדרך הסלולה.

החליט האכסנאי שעליו לבדוק את העגלה כולה, או אז התפרצה קריאת בהלה מפיו: אל אחורי העגלה היו קשורים שני סוסים אבירים שמשכו את העגלה ללא הרף אל הצד ההפוך. מתברר שאחד מתושבי העיר חמד לו לצון לאכסנאי, ומתוך שראה אותו בבוקרו של יום כשהוא בפנים נפולות ודואגות, החליט להתל בו, ובשעה שהאכסנאי רתם את סוסו לקדמת העגלה, התגנב הוא בשתיקה וקשר שני סוסים אל אחורי העגלה. כעת, ככל

הגה"צ רבי חנוך העניך דוב פאדווא צ"ל גאב"ד לונדון בעל "חשב האפוד" ט"ו אב תש"ס

בטעלפאן אל הגאון רבי העניך פאדווא צ"ל ושאל אותו שאלה הלכתית, והאריך לפרט בטעלפאן את כל צדדי השאלה, ושוחח עם הרב במשך קרוב לעשרים דקות.

לאחר סיים להציע את כל פרטי השאלה, אמר לו רבי העניך צ"ל: "וכעת אני רוצה שתבוא אלי לביתי, ותשאל אותי עוד הפעם את השאלה שלך..." ושאל אותו יהודי את הרב פאדווא צ"ל: "לשם מה עלי לבוא, הרי כבר הסברתי לרב בטעלפאן את כל צדדי השאלה, ואין לי יותר מה להוסיף?"

ואמר לו רבי העניך צ"ל: "אכן, אבל יש כאלו שאלות, שאינני יכול לפסוק עליהם, רק אם אני רוצה את פניו של השואל!..."

(בית פשעווארסק, ח"ג עמ' 51)

ונשא בשנית את מרת יהודית בת רבי אברהם אהרן זוננפלד בנו הבכור של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד. היא גידלה את ילדיו במסירות, ונפטרה ביום ז' שבט תשנ"ג.

בירושלים, נתמנה לכהן כרב ומו"ץ בעדה החרדית, ושימש כרב בשכונות בתי ראנד, בתי ברוידא, ושכונת כנסת. כאשר יסד הרב מטשעבין את ישיבתו בירושלים, קרא לרבי חנוך דוב לעמוד בראשות הישיבה.

בשנת תשט"ו נתמנה לכהן כרב דהתאחדות הקהילות החרדים בלונדון, תפקיד שאיחד תחתיו את כלל הקהילות החרדיות בעיר, ואותו נשא רבי חנוך דוב במסירות עד לפטירתו.

נפטר ביום ט"ו אב תש"ס וארונו הובא למנוחות בהר המנוחות בירושלים.

**יש כאלו שאלות, שאינני יכול
לפסוק עליהם, רק אם אני
רוצה את פניו של השואל**

יהודי אחד ממדינת ענגלאנד, התקשר פעם

רבי חנוך דוב נולד בעיר בוסק שבגליציה, ביום כ' אב תרס"ח, לאביו ר' אליעזר וואלף למשפחת טויבע, ולאמו מרת טויבא. הוא נקרא על שמו של האדמו"ר רבי חנוך העניך דוב מאלעסק שיומא דהילולא שלו הוא בא' אלול, סמוך למועד הברית שלו.

בימי מלחמת העולם הראשונה, נמלט אביו עם כל משפחתו מגליציה המדוממת, וכרבים מן הבורחים קבעו מושבם בווינה, ושם זכה להכיר כמה מצדיקי הדור ההוא, ובהם צדיקי רוזין, ר' נפתלי צבי שמרלר, ור' חיים ירוחם מאלשטאט.

בבחרותו נסע ללמוד בישיבה הרמה במטרסדורף, וזמן מה למד גם בבית המדרש דחסידי בעלזא בקראקא, ובאותם ימים היתה האכסניה שלו, בבית ש"ב ר' שמעון שניר (אחיה של מרת שרה שניר המפורסמת שיסדה את בית יעקב), מחסידי בעלזא המפורסמים בקראקא. הוא נסמך להוראה מרבי שמואל פירער אב"ד קראס.

נשא לאשה את מרת חנה גיטל בת רבי נפתלי גוטסמן, היא ילדה לו חמשה ילדים, ונפטרה צעירה לימים ביום ח' טבת תש"ד בירושלים.

עוד לפני המלחמה נתמנה לרב בית המדרש שומרי הדת בווינה, וכשפלטו הגרמנים לאוסטריה, אסרו אותו כאחד הרבנים, במשך שנה שלמה ישב בבית האסורים, ואחרי השתדלות מרובה, שיחררוהו, ובתנאי שיעזוב את המדינה, והיה זה להצלחתו, שכך ברגע האחרון ניצל וזכה לעלות לארץ ישראל.

רבי חנוך דוב נתיישב בירושלים, והתקרב אל גדולי הרבנים, כרבי שמשון אהרן פולנסקי מטעפליק, ורבי יוסף צבי דושינסקי הגאב"ד דירושלים.

כאמור, כאן בארץ, נפטרה אשתו הראשונה,

פסק לחתן מה לאכול אצל חמיו

מעשה באברך אחד שלאחר נישואיו היה במצוקה, כי בהיותו סמוך על שולחן חמיו וחמותו ראה שבבית חמיו נוהגים לאכול כל מיני מוצרים, שבמשך כל השנים עד לנישואיו הוא היה מקפיד שלא לאכול מהם. ובא אותו אברך לפני הרב רבי העניך פאדווא צ"ל לשאול אותו כדת מה לעשות? והשיב לו רבי העניך צ"ל: אברך יש לו לאכול את כל מה שהורי זוגתו מכינים עבורו, אם הוא סמך עליהם על החינוך שהם נתנו לזוגתו במשך כל השנים, הרי עליו לסמוך עליהם גם בענייני כשרות!...

רבי העניך הכיר את חמיו וחמותו של אותו אברך שהם היו יראים ושלמים.

(בית פשעווארסק, ח"ג עמ' 52)

מינות שיש בהם הנאה – על שיש מה

דקדוק בדברי התנא

לפיכך הרבה להם. הקשה רה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בקדשת לוי (פר' ויצא ד"ה בפסוק וילך) מדוע נקט התנא לשון 'הרבה' היה לו לומר 'לפיכך נתן להם תורה ומצות, מה ענין הרבוי בשביל לזכות את ישראל. עצם נתינת התורה והמצות היא כדי לזכות את ישראל. עוד הקשה באמרו 'הרבה להם' מה הכונה בלשון 'להם' הרי מדבר כאן בישראל.

למה צוה ה' מצות שיש בהם הנאה

מבאר הקדשת לוי, ישנם שני סוגי מצות, האחד, מצות שאין בהם הנאה גשמית כלל והכל לאדון הכל, כמו ציצית תפלין וכיוצא בזה. והסוג השני הן מצות שיש בהם הנאה לגוף כגון אכילת מצה, סעודות שבת ויום טוב, ושאר אכילות שיש בהם מצוה. במצות אלו הנדרש מהאדם שיעשה את המצות שיש בהם הנאה אך יעשה אותם לשם שמים כדי לעשות נחת רוח ולא בשביל הנאת הגוף. ולכאורה קשה, לשם מה נתן הקדוש ברוך הוא מצות כאלו שהאדם צלול לעשותם בשביל הנאת גופו ולא בעבור רצון הכוונה חס ושלום.

על ידי שמשבר תאווה ומקום המצוה לשם שמים מודבק גופו להיותו ראוי לעולם הבא

אלא הבאר בזה כי הנשמה עצמה מתענגת מעשית המצוה לשם שמים, אשר על כן הנשמה מודרכת בעשית המצות ומגיעה לדרגה רוחנית הראויה לראות בטוב הצפון לצדיקים, לחוות בנעם ה' לעתיד לבוא בנן עזר, ולהיות מהעולמים והזוכים לחיי עולם הבא. כל זה טוב מאד לנשמה, אך הקדוש ברוך הוא ברא את האדם חמר וצורה, נשמה רוחנית בגוף גשמי, וכיצד יודבק גוף האדם הגשמי שגם אתו יוכל האדם לראות בטוב הצפון לצדיקים ובשאר הטובות האמורות.

לפיכך נתן הקדוש ברוך הוא מצות שיש בהם הנאה לגוף, וכאשר אדם בשעת עשייתו מצות אלו משבר את תאוות הנשמה ועושה הכל כדי לקיים מצות הכוונה עליו, שצוה אותו לעשות מצות אלו לשמו יתברך ולא להנאת עצמו, בזה מודבק הגוף בקדשה יתרה ומגיע עד למדרגת הנשמה, ויחד זוכים הם לראות בטוב ה' בארץ חיים.

ה' הוסיף עוד מצות בשביל לזכך את הגוף

זהו הרמז במשנה רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, 'לזכות' מלשון הזדככות, והקדוש ברוך הוא רוצה שגם הגוף של עם ישראל הקדושים יודבק, כדי שיוכל לעלות למקום גבוה שבו אין זכלת לגוף גשמי להשיג ולהרגיש בטובת העולם הבא. ועד כמה תענוג נפלא זה לחסות בצל השכינה הקדושה, 'לפיכך הרבה להם תורה ומצות, הרבה להם', הרבה עוד מצות והוסיף להם מצות שיש בהם הנאה לגוף, ועל זה מורה המלה 'להם' הכונה לגוף, ועל ידי זה שאדם משבר תאוותו במצות אלו מודבק גם הגוף, עד כאן תכן דברי קדשו.

בשבת יש שלום בין הגוף לנשמה

בשעה שמשבר את תאוותיו ועושה המצות לשם שמים ומטהר את גופו הרי הוא עושה

שלום ומשכנו בין הגוף והנשמה, שלולי זה רב הפרוד ביניהם, שהרי הנשמה משתוקקת לרוחניות והגוף לנשמייות והם שני כחות המנגדים זה לזה, וכשמקדש את גופו על ידי מעשה המצות שיש בהם הנאה כשעושה אותם לשם שמים, מוכך את גופו עד ששניהם יחדיו בשלום ושניהם חפצים ומשתוקקים לאותה קדשה רוחנית נעלה. ולכך מסייעת קדשת השבת, כי בימי החל אין הנשמה נהנית מאותם הדברים כמו הגוף, כדגמת המאכל, כשהוא גשמי ואין בו שום מצוה הגוף נהנה ממנו אך הנשמה סולדת מאכילה גשמת, אבל בשבת שיש מצוה לענוג את השבת במאכלים, אפילו אם אוכל הרבה נהנית גם הנשמה, נמצא שיש שלום בין הגוף לנשמה, ולכן אומרים 'שבת שלום' שבשבת הוא זמן השלום בין הגוף לנשמה, וגם אכילה גשמית נחשבת לרוחנית.

בכל מקום יש תורה ומצות

חסד עשה עמנו ה' שזכנו לקיים מצות בכל דרכינו ומעשינו

הרבה להם תורה ומצות. יהודי עובד ה' התלונן לפני רה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה, על שנבצר ממנו לעסוק בתורה ועבודת ה' כפי הרגלו מחמת טרדותיו בעל הפרנסה ובצער גדול בנים. השיב לו רבנו שהתורה ומצותיה מקיפות את האדם בכל אשר יפנה, ואדרבה חסד גדול עשה עמנו ה' יתברך שבכל מעשיו יכולים אנו למצא כמה לעבדו, וכשמקדש את עצמו ונוהר לשמר מצות התורה בחיי המעשה יזכה להמשיך את קדשת התורה גם בעולם הגשמי.

הרבה תורה ומצות שישנם בכל דבר כדי שעל ידם יוכלו להדבק בכל מעשהו

ובזה באר את דברי חז"ל רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, ולכאורה רבוי המצות אינו מוסיף זכיות לישראל אלא להפך, כי מתוך שהמצות מרבות מצוי יותר שיעבר לכל הפחות על אחת ממצות התורה, ואם היה מעט מצות היה בנזק יותר להשמר מלעבר עליהן. אלא פרוש הענין הוא שהרבה הקדוש ברוך הוא את מצות התורה ופזר אותם בכל שטחי העולם הגשמי, ומתוך כך בכל אשר יפנה האדם יהיו מצות ה' לפניו, ויהיה בידו לעבד את ה' ולקדש את שמו בכל חלקי החיים.

חזקה על המצות שימשכו את האדם אחד קדשתם

כי כך הוא טבע האדם להמשך בדעותיו אחריו מעשיו, ואפילו אם יהיו דעותיו ומדותיו גרועות מעצם תולדתו, מכל מקום על ידי שירבה לעסוק במצות ה' יעלה בידו להיטיב את תכונות נפשו, כי אחרי הפעלות נמשכים הלבבות, ומשום כך סדרה התורה רבוי מצות בכל מעשי האדם, כדי שיהיו לו תמיד הודמניות להזכר מרצון ה' ולעסוק תמיד במצותיו. וזהו שאמרו חז"ל (מנחות מג:) כל מי שיש לו מזוזה בפתחו יצאצא בבגדו ותפלין בראשו מבטט לו שלא יחטא, כי מאחר שהוא מקפד במצות בכל שעה, חזקה על כח המצות שפעילו בו פעולתם, ומתוך שדעתו נתונה בכל שעה אחרי המצות המקיפות אותו, בודאי תהיה יראת ה' נקבעת בלבו לבלתי יבוא לידי חטא.

- 1 בדבריו תורה שאלה נוספת היכן מצוה בפסוק שמביא ממנו ראה ה' חפץ למען צדקו ירגיל תורה וידידיו. לכן שהרבה להם תורה ומצות כדי לזכותם.
- 2 ובמדרש שדרשו רבותינו ז"ל (בר' מד א') על הפסוק (משלי יא) 'אמרת אלוה צדופה: רב אמר לא יתנו המצות אלא לציר בהן את הבריות, וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצדור, או מי ששוחט מן העורף, הוי לא יתנו המצות אלא לציר בהם את הבריות.
- 3 וכן איתא בזהר (פי' קור' קצק) שישבת נקראת 'שלום', וז"ל: תא חזי, לית עלמא קאים אלא על שלום, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עלייהו שלום, ומאי הוא, שבת, דאיתו שלמא דעלא ותתא, וכדין אתקיים עלמא.
- 4 ראה לקוטי הלכות למורה"ל מברסלב ע"ה (ויר' חוש הלה ג:) כי כל זמן שאין הגוף נכלל בנפש או יש מחלקת גדול בחינת 'אין שלום בעצמי מפני חטאתי' (תהלים לה ד), כי בודאי אז אי אפשר בשום אופן שתתקן חס ושלום הנפש לגוף ולגמרי חלילה, כי הנפש נכספת לעולם לשרשה לעשות רצון קונו ואפילו אם הוא רשע גמור חס ושלום וכבר התגבר גופו על נפשו ביותר. עם כל זה בפנימיות הנפש בודאי צועקת בנפשו מאד מאד בקול מר ועצום מאד ונכספת ומתענעת מאד לשוב לשרשה, כי רצון הנפש הוא רצון האמת, דהיינו רצון השם יתברך, ורצון ה' יתברך בודאי נשאר קיים לעולם ואין מי שיוכל לשנות ולבטל רצונו חס ושלום בשום אופן בעולם, וכי. ועל כן אין שלום כי אם כשזוכין להגביר הנפש על הגוף שיתקן הגוף לנפש שאו הוא השלום בשלמות באמת, כי הצדיקים זוכין לשבר הגוף לגמרי עד שנתבטל רצון הגוף לגמרי ונתקן לנפש ממש שוה עיקר השלום וכי. וזה שנקרא שבת 'שבת שלום', וכמו שאנו אומרים אז, ופרס עלינו סוכת שלום, כי שבת הוא בחינת התגברות הנפש על הגוף, בחינת עולם הבא, שוה בחינת שלום בכל.
- 5 וברוך זו כתב בספר אשירי לה' (בראשית ג:) להרב שלום גבאי ע"ה ששמע מהרב צוף דב"ש הוא הרב יצחק פרחי ע"ה, וז"ל: שמעתי מן הרב צוף דב"ש ג' להם ביום שבת אנו אומרים זה לזה 'שבת שלום' וכי בחול היינו בקטטה, ופירש, דמשל לב' שונאים דכשאהד מהם שמת, השני יצטרע על שמחתו של שונאו, ואם האחד בצער השני ישמת, ואם כן, הנשמה והגוף הם שונאים זה את זה וכשאדם יושב ולומד, הנשמה שמחה והגוף בצער, וכשעוסק באכילה ושתיה, הגוף שמח, אבל הנשמה בצער. אבל ביום שבת אנו אכילים ושותים לכבוד שבת, הגוף שמח שאוכל ושותה, והנשמה גם כן שמחה שמקיימת מצות סעודת שבת, וזהו 'שבת שלום' שבים שבת הגוף והנשמה בשלום ואינם כמו בחול שהם זה הפך זה.
- 6 וכן תמה נ בתפארת ישראל למחר"ל מפראג (פ"ה) ומעט יש לשאול, כי איך יאמר שה' חפץ לזכות את ישראל לכן הרבה להם מצות ודבר זה נגד השכל, שהיה לו למעט במצות, כדי שלא יהיה צריך לשמור הרבה מצות, ואז היה חסד לעולם הבא על ידי מיעוט מצות, ממה שהוא מצות, שאו אי אפשר לזכות כל כך לעולם הבא.
- 7 וכן אמרו במדרש (בר' ו ג:) מהו 'כל לית חן' (משלי א ט), אמר רבי פנחס בר חמא לכל מקום שתלך המצות מלוות אותך, 'כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגנך' (לחלק פסוק ח), אם עשית לך דלת המצות מלוות אותך שנאמר (לעיל ט) 'ותבטחם על מזוזות ביתך' וכי, אמר הקב"ה אפילו לא היית עוסק בדבר אלא מהלך בדרך המצות מלוות אותך, מנין שנאמר 'כי יקרא קן צפור לפניך'. ועוד איתא במדרש תנחומא (שלה טו): 'אור ורוע לצדיק ולישרי לב שמחה' (תהלים צא יא), 'ה' חפץ למען צדק' (שופטים כב כא), ורע להם הקב"ה את התורה ואת המצות לישראל כדי להנחילם חיי העולם, ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל.
- 8 וכדיאיתא במדרש (בר' ו ג:) מהו 'כל לית חן' (משלי א ט), אמר רבי פנחס בר חמא לכל מקום שתלך המצות מלוות אותך, 'כי תבנה בית חדש' ועשית מעקה לגנך' (דברים כב ח), אם עשית לך דלת המצות מלוות אותך שנאמר (דברים ט) 'ותבטחם על מזוזות ביתך'.
- 9 ולא רק הפעולות ממשיות אחריות את הלבבות, אלא גם הדיבור כוחו יפה להטות את הלב אחריו, כמו שכתוב (דברים יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו', הקדים הפסוק את הפה קודם הלב, כי בכוח הפה להטות אחריו את הלב, על ידי דיבורים טובים בתורה ובתפילה אפשר להמשיך גם הלב שיהיו בו רצונות לקדושה.
- 10 ועל כן מי שיש דעות ותכונות רעות, עצתו היא שיכפה את עצמו לעסוק במצוות ובמעשים טובים, וישים כל חפצו ורצונו לעסוק במעשים טובים ומתוקנים ובה ירגיל את נפשו לדרך הישר, עד שיוכה לקנות לעצמו טבע טוב ומשובת.
- 11 ספר החינוך (מצות טו), עיין שם באורך.

סמל של מסירות נפש

האחת והביט היטב בתווית. לאחר שבחן את הבקבוק היטב, לפתע ריחף חיוך דק ומסתורי על שפתיו. משל הוא אומר: מכיר אנכי היטב את סיפורו של הבקבוק היין.

דממה מוחלטת שררה בחדר הגדול בו נערכה הסעודה, והאורח הנכבד, הרה"ק משינאווא פתח פיו בחכמה והחל לספר סיפור נפלא כיד ה' הטובה עליו. הכל הקשיבו בדומיה למעשיה הנפלאה שהדימה את השומעים.

באחד מפרבריה של העיר וורשה, בירת פולין, התגוררה אשה גויה, והיא אלמנה עשירה ובעלת הון רב. בעלה שמת בפתע פתאום הניח אותה עם בן יחיד אך גם עם רכוש גדול, שבמרכזו היה יקב גדול לייצור יינות משובחים. היקב ייצר את היין מענבי איכות שגדלו בכרמים השייכים להם ושיווק את תוצרתו ברחבי פולין ואף במדינות הסמוכות, שכן טיב היין דיבר בעד עצמו ויצא לשם ולתהילה.

העסקים המסועפים שהניח לה בעלה טרדו את כל מנוחתה של האלמנה. היה עליה להכנס בנעליו הגדולות ולנהל את האימפריה הכלכלית על כל שלבי הייצור. כיון שכן, כמעט והאלמנה לא שמה לב לחינוכו של בנה היחיד. היא גם ניסתה תדיר לפצותו על כך שהוא יתום מאבא ועל כך שאמו עסוקה, ולא העציבה אותו מימיה. לא גערה בו ולא כיוונה אותו אל דרך הישר. והנער, עייר פרא, עשה ככל העולה על רוחו ואיש לא עצר בעדו.

ביום מהימים הגיע יהודי לביתה של האלמנה כדי לשוחח עימה בענייני עסקים. אותו יהודי היה בעל רשת חנויות גדולה והוא ביקש לדבר עם האלמנה בקשר לשיתוף פעולה עסקי חשוב שהיה עתיד להביא עמו רווח הגון לשני הצדדים. היהודי הנכבד עשה את דרכו במנוחת הנפש אל ביתה של האלמנה, מהלך היה עקב בצד אגודל, אלא שלפתע, פגעה בראשו אבן גדולה שהושלכה לעברו ופצעה אותו. נס היה לו ליהודי הסוחר שהיה חבוש כובע המבורג מהודר, כך שהכובע ספג את מרבית הפגיעה וכך לא נגרמה לו פגיעת ראש חמורה, אלא שבכל אופן, האבן החדה פגעה בראשו ודם נול מהפצע הפתוח.

הסתכל היהודי אנה ואנה, מבקש ללכוד במבטיו מי הוא זה אשר פגע בו, ולמרבה הפתעתו ראה כי הלה אינו מסתתר כלל. היה זה הנער, בנה היחיד של האלמנה העשירה שנשאר עומד על מקומו מאחורי אחד העצים בחצר הבית ועל פניו שפוף בוז רב וחיוך ארסי. הנער הרגיש בטוח בעצמו ולא נע ולא זע. מראהו של היהודי עוסק בניקוי הדם שנזל על פניו ומלבושי, דוקא מצא חן בעיניו והוא התגלגל בצחוק.

כשנכנס היהודי אל ביתה של האלמנה, היא נחרדה לראותו כך. היהודי הסוחר העשיר שתמיד היה מקפיד על לבושו היה נראה עלוב ופגוע, פצוע ומלוכלך. כתמי דם על חולצתו וכובעו שמוט. ניסתה האלמנה להתעניין בעדינות מה קרה לו לסוחר, והיא נענתה תיכף ומיד: בנך הוא זה שעשה לי זאת על לא עוול בכפי. כיון שראה אותי מגיע לבית, השליך בי אבן שפצעה אותי, ואלו התוצאות הלא נעימות.

האלמנה, שהייתה טובת לב והוגנת נפש, הזדעזעה עד עמקי נפשה מן המעשה המכוער שעשה בנה יחידה. היא לא הפסיקה להשמיע באזני הסוחר היהודי דברי התנצלות ופיוס מקרב לב תוך התחייבות שהדבר לא יישנה עוד. לעצמה היא לחשה בקול שנשמע היטב באזני היהודי: אין זאת אלא שעסקי הרבים לא השאירו לי זמן להשקיע בחינוך בנאי! מה אעשה ואנכי אלמנה טרודה ובני יתום? אכן עלי לראות לשפר את דרכי, שלא יגדל כבן סורר ומורה.

אחרי דקות ארוכות בהם הרגיעה האלמנה את הסוחר היהודי, הם

לא בבת אחת החלה המהומה בסעודת המצוה. מתחילה היו אלה לחישות מפה לאוזן, לאחר מכן התגברו הלחישות והפכו לדיבורים. בהמשך הקול הלך משולחן לשולחן, וכולם החלו לעסוק בעניין בהתרגשות רבה. עד שלפתע נשמעה צעקה: מורי ורבותי, מה לכם נרדמים ומדוע אתם מחשים? הרי יין נסך לפנינו! אחי ורעי! אל תטמאו את נפשכם ביין פיגולים האסור בשתייה ואל תכניסו אל פיהם משקאות אשר לא כדת! הלא בסעודת מצוה אנחנו מצויים, והנה כמעט ונכשלנו בעבירה גמורה.

הכל הסתכלו אל עבר הצועק שהחזיק בידו בקבוק יין, בקבוק מהסוג שכמותו היו רבים מונחים על השולחנות, ואצבעו הייתה מצביעה על תווית הבקבוק, כשהוא ממשיך ואומר בקול רם: הנה תראו בעיניכם. הביטו וראו את בקבוק זה, שימו לב למצויר עליו. הלא יש עליו שתי וערב רח"ל. למותר לציין שאף יקב יהודי שומר כשרות לא יניח ציור של שתי וערב על גבי הבקבוק שלו. אין זאת אלא שמדובר ביין שיוצר ביקב של גויים, הוי אומר, מדובר ביין נסך לכל דבר.

גם אלו שעדיין לא הספיקו להתעדכן בלחישות, מיד כששמעו את ההכרזה נטלו לידיהם את הבקבוקים והסתכלו בהם בעיון רב. אכן, לא יאומן כי יסופר, על הבקבוקים הופיע ציור של שתי וערב, מה שלכאורה העיד כמאה עדים שמדובר בבקבוקי יין של גויים שהם יין נסך.

האווירה הטובה בסעודה המרוממת התעכרה לחלוטין. האחראי על סעודת המצוה הגדולה לא ידע את נפשו. הוא נשען על הקיר כשהוא חסר מילים, חיוור כסיד ומבוהל עד עמקי נפשו. הנה, כך חשב לעצמו, איבדתי כעת את חזקת הכשרות והכל משיחים בי שביקשתי להכשילם בחמורה שבחמורות. הוא המשיך להלקות את עצמו במחשבתו: מה עשיתי? מדוע סמכתי על דברי מוכר היין כי מדובר ביין כשר למהדרין ולא בדקתי בעצמי את התווית? הסערה המשיכה לגעוש ולרעוש, עד שאדם אחר מהמסובים קם ממקומו ואמר: כיצד מעזים אנו להורות הלכה בפני רבותינו הגדולים? הרי זה עתה יושבים ומסובים אנו בסעודת מצוה שקהילתנו המעטירה, קהילת יהודי ראצפערט, עורכת לכבוד הכתירה של רבינו הגאון רבי נפתלי הירצקא הלוי זילברמאן שעלה על כסא

הרבנות להדריכנו בזה הדרך נלך בה ולהודיענו את המעש אשר נעשה. היעלה על הדעת שעד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו, ובתוך סעודת ההכתרה כל אחד ואחד יאמר את דעתו ולא נלך לבקש חוות דעת תורה מאת רבינו הגדול אשר בצילו אנו חוסים?

דבריו הנכונים של האיש השתיקו את כל המסובים והכל הביטו באחת אל עבר שולחן הכבוד שם ישבו בצוותא חדא רב העיר החדש רבי נפתלי הירצקא, יחד עימו היסב הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא. מכירים היו זה את זה עוד מהימים אשר שאבו בצוותא ממעיין המים החיים וחסו בצילא דמהימנותא אצל הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, ועתה משעלה רבי נפתלי הירצקא ונתעלה לשבת על גפי מרומי קרת הגיע הרה"ק משינאווא ליתן כבוד לתורה ולהסב בסעודת ההכתרה.

שקט השתרר באחת בסעודת ההכתרה, וכמה מבקבוקי היין אשר עליהם יצא הסער הגדול נשלחו והובאו אל שולחן המזרח, כדי שהגאונים הצדיקים יראו בעיניהם את המכשלה הזאת אשר תחת ידי עושי המלאכה בהכנת הסעודה, שהחטיאו את הרבים והעלו על שולחן מלכים בקבוקי יין שהם כיון נסך ממש.

נטל הרה"ק רבי נפתלי הירצקא את אחד מהבקבוקים הללו שבגנים פרצה הסערה והושיטו ללא אומר ודברים אל הרה"ק משינאווא, כמי שמבקש ממנו שהוא זה שיכריע בענין זה ויקבע האם אכן יינות אלו אסורים בשתייה כדין יין נסך. הרה"ק משינאווא נטל את הבקבוק בידו

**חלפו מספר חדשים וזעזוע
עצום פקד את הכנסייה
הנוצרית בוורשא: שניים מבין
כמרי הכנסייה בוורשא נעלמו
כאילו בלעה אותם האדמה.
איש לא ידע מה עלה בגורלם.
עד שלפתע הגיע מכתב אותו
כתבו ושלחו שני הכמרים, ובו
הם הודיעו כי עזבו את פולין
לארץ אחרת, כיון שהם החליטו
להתגיר!**

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

כן בארצם, אף הם יענשו במיתה משונה, ולכן העדיפו להעלם ולנסוע לארץ אחרת, שם אין מכירים אותם ושם הפכו ליהודים לכל דבר. המכה השנייה שניחתה על ראשה של הכנסייה הפולנית הייתה קשה וכואבת אף יותר מהמכה הראשונה. אם את סיפורו של הנער יכלו להשתק ולומר כי מדובר בנער פזיז שאינו אחראי למעשיו, הרי שאת מעשיהם של שני הכמרים היושבים ראשונה בממלכת הכנסייה לא היו יכולים לתרץ בתירוץ כזה או אחר.

ואת תסכולם הנורא חיפשו ראשי הכנסייה להפיג ב'שעיר לעזאזל' כלשהוא. הם כינסו אסופה דחופה, ולאחר שעות רבות של דיונים רוויים ברוגז ובכעס החליטו הכמרים כי שורש הבעיה מצוי בחינוך הכולל שהעניקה האלמנה לבנה. כיון שכן נפלה ההחלטה כי יותר היא לא תוכל להניח את סמל הנצרות, השתי והערב, על בקבוקי היין שבתוצרתה.

האלמנה אפילו לא התווכחה עימם. היא ידעה היטב את המשמעות החלולה והאפסית שיש בסמל זה של השתי והערב. היא ביקשה איפוא לאשר על היקב להחליף את התוויות של היין בתוויות אחרות שעליהם הובע סמל אחר, אמנם דומה לסמל המקורי כדי שלא לאבד את הלקוחות הגויים, אך שונה ממנו.

חלפו שנים. האלמנה הזקנה והיא ביקשה למכור את היקב הגדול. היא מצאה יהודי ירא ושלם שקנה את היקב והפך אותו לכשר למהדרין מן המהדרין. היהודי הקונה, בראותו את הסמל הנוצרי שעל תווית בקבוקי היין, הזדעזע מאוד וביקש לשנות את התוויות. אמנם, המשיך הרה"ק משינאווא וסיפר למקשיבים המרותקים, אנכי יעצתי לו שלא יעשה כך. סיפרתי לו את כל הסיפור וביקשתי להשאיר את התוויות ובכך להנציח את מעשה תוקפו וגבורתו של הנער גר הצדק האמיתי.

הרה"ק משינאווא עשה אתנחתא קצרה, ומדי המשיך: עתה התבוננו בעצמכם בתוויות שעל בקבוקי היין ותגלו כי האיור כלל אינו 'שתי וערב', אלא רק איור דומה לו, שהרי הכנסייה הנוצרית עצמה היא זו שאסרה על האלמנה ועל היקב את השימוש בסמל דתה. אדרבה, עלינו לחזק ולתמוך בבעלי היקב היהודיים ובכך להעלות נר זכרון למעשה קידוש ה' של אותו נער.

על הפסוק (דברים ו ה): "וְאֶהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים, כָּכָל לְבָבְךָ וְכָכָל נַפְשְׁךָ וְכָכָל מְאֹדְךָ" שנינו במסכת ברכות (פ"ט מ"ה): 'בכל לבבך - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ובכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך - בכל ממונך'. פירש הרה"ק האביר יעקב זי"ע בספרו 'מעגלי צדק' על פי זה את דברי הפסוק (תהלים קיט קמג): 'צַר וּמְצוֹק מְצָאוֹנִי מְצוֹתֶיךָ שֶׁעָשִׂיתָ'.

כי הנה מחובת האדם למסור את נפשו ומאודו למען השם יתברך, ומזה נמצא ומוכח שאהבתנו אליו היא אהבה שאינה תלויה בדבר, שאם הייתה תלויה בדבר - כיון שבטל דבר בטלה גם האהבה, ולכן יהיה האדם אוהב את ה' בכל עת ובכל זמן, בין שיהיה בטובה ובהרואה ובין שיהיה בצרה ובצער, ויקבל עליו את הכל באהבה, שהרי חובתו הוא למסור למען השי"ת את נפשו ומאודו.

והנה האהבה השלמה להשי"ת עושה ייחוד למעלה, וסימן לדבר כי 'אהבה' בגימטריא 'אחד', וכשיש ייחוד שלם הרי שמזה נמשכים ש"ע נהורין בבחינת זעיר אנפין, וממנו מאירים כל הש"ע בבחינת מלכות. ולך נא ראה כי תיבות 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך' (עם שלש כוללים, לב נפש ומאוד) עולה בגימטריא שתי פעמים 'שע', לרמוז זאת שעל ידי האהבה כראוי נמשים שני ש"ע, אחד בבחינת זעיר אנפין ואחד בבחינת מלכות. וזהו שנאמר 'צר ומצוק מצאוני', ועם זאת אני נותר באהבתי הראשונה להשי"ת, ואהבה זו ממשיכה את שני 'שע', וזהו 'מצוותיך שעשעתי', שתי פעמים 'שע'.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ישבו לפגישת העסקים המדוברת וסגרו עסקה טובה. ואמנם, תיכף לאחר שהסוחר היהודי סיים את הפגישה והלך לדרכו, קרא האלמנה לבנה וייסרה אותו בדברי תוכחה קשים ביותר. היא הסבירה לו שמדובר במעשה אשר לא ייעשה וכי עליו לשנות את אורחותיו ולהתנהג כאדם מהישוב.

הנער הביט באימו בעיניים מתפלאות מאוד, ושאל אותה: אמי, מדוע את מזדעזעת כל כך ממעשיי?! הלא בסך הכול איש יהודי הוא, ומה קרה אם התקלסתי בו מעט?

נענתה האמא ואמרה בקול שקט: דע לך בני, כי היהודים שאתה כה בז להם, הם עמו הנבחר של בורא העולם. מאז ומעולם סבורה אנכי כי בהם בחר ה' מכל העמים והדת שלהם אמת וצודקת. אמנם קשה לי מאוד לשנות מדרכי אבותיי ולהמיר את מסורת האמונה שהניחו בידיי, אך האמת היא שזו האמונה הנכונה והפשטה.

האמא שקעה בהרהורים עמוקים, ואף בנה הנער תלה בה עיניים משתאות. מעולם לא שמע כדברים האלו. אכן, נער חסר חינוך היה, אך בטבעו היה איש נכון ורגיש, ודבריה של אמו נגעו ללבו.

מני אותו יום חל שינוי משמעותי בהתנהגותו של הנער. הוא הפך לרציני יותר ולמופנם וחדל ממעשי הקונדס. אותה שיחה גלויית לב שניהל עם אמו הטרידה את מחשבותיו ולא הניחה לו. הוא לא הפסיק להפוך במחשבותיו אחר דברי אימו וחשב על ההגיון שיש מאחורי הדברים.

ביום בהיר אירע הדבר: הנער עזב את הבית ולא הותיר אחריו עקבות. אין אנו יודעים האם אמו הייתה בסוד הענינים, אולם היא מלאה פיה מים. לא דברה אודות כך, והכל נדו לה בראשם: תחילה איבדה את בעלה, ועתה גם בנה היחיד נעלם לה ואיננו.

ובאותו הזמן נדד הנער וביקש להגיע למקום בו לא יכירו אותו ולא יידעו ממנו. סופו של דבר שהוא הגיע אל כפר קטן ונידח סמוך ללובלין. שם התגוררו מספר קטן של משפחות יהודיות, ואף הגויים המקומיים לא ידעו מהנעשה והנשמע ברחבי המדינה. בכפר הזה איווה הנער למושב לו, שכן בטוח היה שאיש לא ישאל עליו שאלות מיותרות.

לאחר ששכר לעצמו דירה קטנה הוא פנה למלמד המקומי וביקש ללמוד את אותיות

האלף בית ואת לשון הקודש. לא חלף זמן רב והנער התגייר. הוא הוכנס בבריתו של אברהם אבינו ע"ה והפך ליהודי לכל דבר. מאותו רגע עלה ונתעלה עוד ועוד במעלות התורה: הוא החל בלימוד חומש ומשנה והמשיך בלימוד גמרא והלכה. בכשרונותיו הברוכים קלט במהירות את כל אשר לימדו אותו והפך לתלמיד חכם ממש.

השנים חלפו, איש לא ידע את מוצאו מלבד המלמד והרב שגיירו, והם שמרו את הסוד מכל משמר. עד שביום אחד, בשעת בוקר מאוחרת, הופיעה פלוגת שוטרים בבית הכנסת הקטן של הכפר, ומול עיניהם הנדהמות של שאר היושבים קשרו את ידי באזיקים ונטלו אותו יחד עמם מבלי להסביר כלום.

לאחר מספר שבועות בהם מיטב כמרי וורשא ניסו לשכנע את הנער לחזור בו, ללא הסכמה מצידו, הוא הואשם בביזוי כבוד הדת הנוצרית ועונשו נגזר במיתה משונה: הוא הועלה על המוקד על קידוש השם וקריאת 'שמע ישראל' בפיו.

חלפו מספר חדשים ועזוע עיצום פקד את הכנסייה הנוצרית בוורשא: שניים מבין כמרי הכנסייה בוורשא נעלמו כאילו בלעה אותם האדמה. איש לא ידע מה עלה בגורלם. עד שלפתע הגיע מכתב אותו כתבו ושלחו שני הכמרים, ובו הם הודיעו כי עזבו את פולין לארץ אחרת, כיון שהם החליטו להתגייר! בעקבות השיחות הממושכות שניהלו במסגרת תפקידם עם גר הצדק בבית הכלא הם הבינו והשכילו כי האמת מצויה בדת היהודית ולכן גמלה בליבם ההחלטה להתגייר. הם ידעו כי אם יעשו

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות ליכמן

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
להרה"ק רבי מנחם נחום זי"א מטשערנאביל
בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה – חברי מד"א – צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בס"ה גרין ז'

מכה של חלל – חולה שיש בו סכנה

יר"ש ומומחה בעל שיעור קומה ומח"ס רפואת ישראל, שישנם שלשה מצבים בעין הנחשבים פיקוח נפש גם בזמנינו, א', זיהום תוך עיני חמור. ב', טראומה חודרנית [פגיעה של ממש בעין עצמה], עם סיכון מוגבר של זיהום. ג', איבוד ראייה פתאומי ללא סיבה מוקדמת, העשויה להעיד על בעיות בלב, או בכלי דם, כולל קריש דם.

ו. שינים בכלל מכה של חלל, וביאור במחלת הצפידנא

א. בענין רפואת השיניים, כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ח ס"ע אות ב-ג] דמי שכוואב לו השיניים מחמת חור שצריך לסתמו, ואין לו דלקת או זיהום, אם יש לו כאבים חזקים דינו כחולה שאין בו סכנה שמותר לישראל לעשות רק מלאכות דרבנן בשיניו, ומותר לקחת תרופה להרגעה, ואם יש לו דלקת, מוגלה בחניכים, או שחלה העצב של השן, דינו כחולה שיש בו סכנה, [שכתב השו"ע סי' שכתב ס"ג] שמותר לחלל עליו שבת, אך בדרך כלל כיון שאפשר להמתין לטיפול עד מוצאי שבת, ממתניין עד מוצאי שבת. ב. ילד נפל, ונשברו לו השיניים וחלקם נתקעו בחניכים, לכאורה דינו כמכה של חלל שמותר לחלל עליו שבת, ולהסיעו לבית חולים, [דלפעמים צריך לעקור את השן, וכתב בחוט שני שכהיום הוצאת שן, אינו בכלל הסכנה שכתב המשנה ברורה, ובמי ששינו מוגדר מכה של חולי, מחללים עליו שבת], ובפרט שיש חשש לזיהום, אך אם זה סמוך לצאת השבת והדימום הפסיק, יש להמתין למוצאי שבת. ג. שן שנעקרה בשבת, ואם יחזירו למקומה תוך זמן קצר, יוכל הרופא במוצאי שבת לטפל בו באופן שהשן תחזור ותיקלט, לדעת הגר"ז אויערבאך מותר להחזירו בשבת, דהגוף פועל את הקליטה בעצמו, מאידך דעת שבט הלוי לאסור ההחזרה. [הו"ד בארחות שבת ח"ב פ"כ סעיף קנה]. ד. המשנה ברורה [שם ס"ג] מביא שבמחלת "הצפידנא" שמתחלת בפה ומסתיימת במעיין, וסימנך כשנותן כלום לתוך פיו סביבות השיניים יוצאין מבין השיניים דם, מחללין עליו את השבת, וכתב הפסקי תשובות, שאין האמור למי שיש לו רגישות בחניכים, שזה ודאי אינו בכלל חולה שיש בו סכנה, אלא הכוונה על מחלת דם אשר חסר בו חומר הפועל לקרישות הדם הטבעי הנמצא אצל כל אדם, ומתקריא בלשון הרופאים "טרומבוציטין", וזה יכול לגרום לדימומים בחלל הבטן ולאיבוד הרבה דם, ואדם כזה בכלל חולה שיש בו סכנה. [בדרך אגב ראוי להזכיר מנפלאות הי"ת, מה ששמעתי מרופא נשים גדול, שאצל יולדת בתקופת ההריון האחרונה, הדם מקבל קרישיות יתר, וזה מחסדי הי"ת כדי להצילה מאיבוד דם בעת הלידה].

ז. שברים

א. שברים, שבר בעצמות הארוכות שיש בו תזוזה של קצות העצם, או שבר בגולגולת, ואפילו רק חשש לשבר כזה, מחללים עליו את השבת, כדן חולה שיש בו סכנה, דהיינו שמותר לנסוע לבית חולים לעשות צילום, ולגבסו כראוי. ב. שבר בעצם קטן שאין בו חשש לנמק או זיהום, אין מחללים עליו את השבת, וממתניין עד למוצאי שבת. ג. בכל אופן מותר לעשות צילום על ידי נכרי, ואם יאמר הנכרי שיש כאן סכנת איבר אם לא יגבסו בשבת, יהיה מותר לנכרי לגבסו, דבסכנת איבר התירו לנכרי אפילו מלאכה דאורייתא, ואם יאמר שאפשר להמתין למוצאי שבת, צריך להמתין למוצאי שבת. ד. שאלה: האם מותר לנסוע עם נכרי לעשות צילום? תשובה: אם יש כאבים שמגדירים אותו לחולה שאין בו סכנה, מותר, ואם לאו, אסור, אך כיון שבכל שבר יש חשש סכנה נכון להראותו למומחה, ובדרך כלל במרפאות שבת יודעים לאבחן אם הוא שבר המצריך צילום דחוף או שניתן לחכות עד מוצאי שבת. ה. שבר אצל ילד קטן, לא בכל פעם הוא מרגיש כאבים, וצריך להיות עירני במצב השבר, ובאיזה הגדרה הוא נמצא. ו. לענין החזרה עם נכרי לביתו [לאחר הצילום או הבחנה], כשאין לו מקום להיות שם בשבת, אזי מי שמוגדר לחולה שאין בו סכנה, מותר, והמלווה אסור, אך באופן שיש שם שאלות של יחוד, או אצל קטן שחייב את המלווה ליתובי דעתיה, מותר גם למלווה לחזור. ז. שבר בצדדי הלסת התחתונה, יכול לגרום לפגיעה נשמית, ובודאי יש בו חשש פיקוח נפש.

א. כללים בדן מכה של חלל

א. כתב השו"ע [שכתב ס"ג]: כל מכה של חלל דהיינו מהשנים ולפנים, ושנים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת. ב. ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מחושים אין נקראים מכה. ג. כתב השו"ע [שם ס"ד]: מכה של חלל אינה צריכה אומד, שאפילו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים כל מה שרגילים לעשות לו בחול. אבל כשיודעים ומכירין באותו חולי שממתין [למוצאי שבת] ואין צריך חילול, אסור לחלל עליו אף על פי שהיא מכה של חלל.

ב. אופנים שעל פי הרופאים מוגדר חולה שיש בו סכנה

א. כאב בחזה, ביד שמאל, גבגב עליון. ב. כאב בטן חזק המלווה בבטן קשה ורגישה לנגיעה במקום הכואב. ג. כאב בטן חזק המלווה בחום. ד. התכווצויות, כאשר כל הגוף מתכווץ מחום גבוה, או התקפת אפילפסיה, וכיוצא בזה. ה. קשיי נשימה. ו. שטף דם פנימי, או כאב פנימי חזק לא מוסבר. ז. נפיחות בלוטות הלימפה, ליד המפרקת, בצוואר, בית השחי והמפשעה. ח. פצע שמגלה סימני דלקת וזיהום, כגון שנמשך ממנו קו אדום. ט. מכת חום או שמש. י. התייבשות, מחוסר שתיה, או משילשולים והקאות. יא. נפל עליו דבר כבד. יב. נפל ממקום גבוה. יג. התחשמלות. [מתוך רשימות הרה"ג זאב אונגר שליט"א, שהיו לעיני הגאונים הגדולים רבי משה הלברשטאט זצ"ל ורבי יהושע ישעיה נויבירט זצ"ל בעמח"ס שמירת שבת כהלכתה].

אופנים שמוגדר חולה שיש בו סכנה לפי סדר גופו של אדם מהראש ועד רגל

ג. חום גבוה או חום נמוך ומדידת חום

א. מי שיש לו חום גבוה שאינו ברור הסיבה לכך, והחום אינו יורד בנטילת תרופות, הרי זה בכלל חולה שיש בו סכנה. [ע"פ שו"ע שכתב ס"ז]. ב. ולמעשה, אם כשאירע לו כן בימות החול כשהמרפאה סגורה היה נוסע לבית חולים, כך יש לנהוג גם בשבת. [ארחות שבת פ"כ הע' סד]. ג. ואין זה תלוי בגובה מעלות החום, כי בשפעת אפילו אם החום מעל ארבעים, אינו בכלל חולה מסוכן. ד. כמו כן אם יש לו חום נמוך מדי, פחות משלושים ושש מעלות, [כלומר 35.9 מעלות], וכן בכל אופן שהחולה קצת אפטי, הריהו מוגדר לחולה שיש בו סכנה שמחללים עליו את השבת. [דעת רופאים]. ה. לצורך מדידת חום, לכתחילה ישתמש במד חום מכני עם כספית, לפי שיש בו פחות איסורים, בדגיטלי יש גם איסור כותב ומוחק על כל פנים מדרבנן לדעת כמה פוסקים, ועצם האיסור של מדידה הוא משום עובדין דחול, כנפסק בשו"ע [סי' שו ס"ז], ויש אומרים שאיסורו משום חפצין אסורים, ומדידה לרפואה נחשב מדידה של מצוה, שמותר. ואם יש לו רק מד חום דיגטלי ואינו יכול להשיג כעת מד חום מכני, כיון שלדעת כמה פוסקים ההשתמשות בה באיסור דרבנן, מותר למדוד בו, וידליקנו בשינוי. ובחולה שיש בו סכנה, בזמן בחול, מודדים לכתחילה במד חום דיגטלי.

ד. דלקת עינים

א. על דלקת עין חריפה, מותר לחלל שבת, והיינו ששותת ממנו דמעות מחמת הכאב, [ע"פ שו"ע שם ס"ט], והוראת הפוסקים, דהיינו דוקא אם גם בימות החול זקוק לטיפול דחוף. ב. כתב בשבט הלוי [ח"ח סס"ו], דמי שעניניו נוטפות דמעות מחמת אלרגיה אינו בכלל סכנה זו.

ה. פגיעה בעין, איבוד ראייה

פגיעה פיזית בעין, כמו דקירה וכיוצא בזה, או איבוד ראייה, מחללים את השבת, דאיאתא בגמרא [ע"ז כח:] לתפקוד העין קשור לתפקוד הלב, וכתב בשו"ת תורת חיים [שבת ס"ט], ששמע מד"ר דניאל רוט שהוא רופא עינים

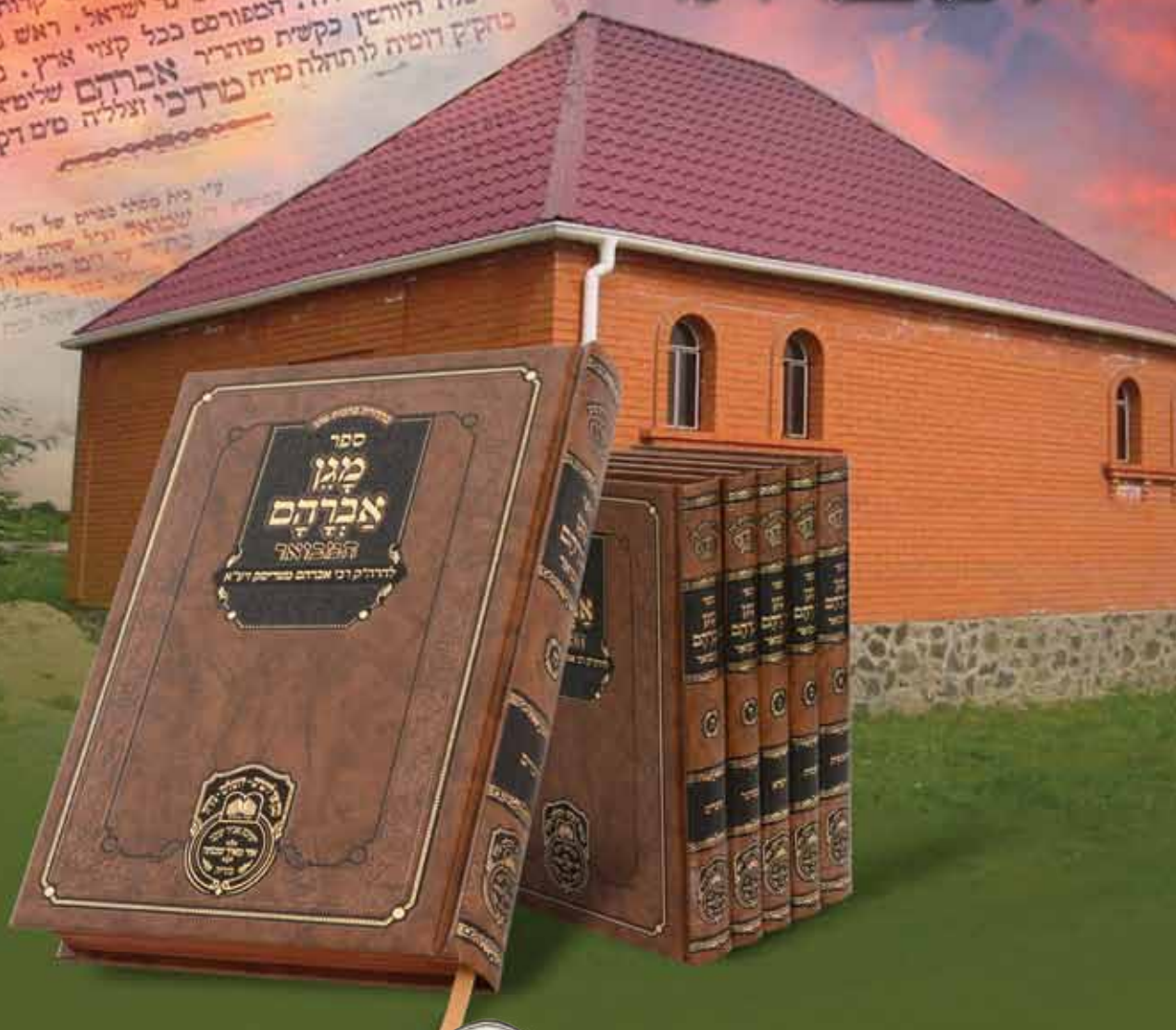
מגן אברהם המבואר

"ועכשיו שהגעתי לגיל הנבחרות לא אוכל
לדווח קולי לבוא לפניהם בדברי תורה, לכן
אמנתי אולי דבר בזה למען יפרעו מעיינותי
החוצצו" (הקדמת המגן אברהם מטרסק)

ספר
מגן אברהם

זה השני לה עדיקים יבוא בו.
הספר הנתון אמר שפר.
מגן אברהם הוא לכל החסידים בו.
אברהם עמד עומד לפני ה'.
הן רבה אמרו מפורסם. מן ומפני יקרות. יוחזק במספר לחזות
לעודת ישרון למשמרת. מרבינו נר ישראל. ראש גלות ארצאל. שר התורה
אספקלריא המאירה. המפורסם בכל קצו ארץ. נודד נודד ועומד בפרץ
שלשלה הוזהרן בקשת מזהיר אברהם שליטא מים דקק מוריסק
בחקק דומיה לו תהלה מיה מרדכי וצללה מים דקק משערנאבל וייע:

קרי בלא סתירה בליטא של חיל ווסת צבי לעונו
שמואל וציל חות. אביר כל וואלטישין
בחדר דר נחם מסליו תרים חיל האביר
לעולם חת. חת. חת.

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מולין יקדין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹזֶה

חֲדָתָא דְאַזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

העצה לקידוש הגשמיות - קיום מצוות ה' במעשים גשמיים

מִלְתָּא דְפִלְיָא

ה' יתברך שומע תפילת כל פה - אף מיהודי הפשוט ביותר

וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאָמֹר (ג, כג).

לא יאמר האדם עתה אין לי מוח הראוי לתפילה ולכן לא אתפלל עכשיו רק כשאפנה אתפלל כראוי וכנכון, אלא תמיד בכל עת ובכל שעה אפשר לכל איש ישראל להתפלל אל הקדוש ברוך הוא, כמו שפירש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ בעל זרע קודש ע"ה (ואתחנן ד"ה ואתחנן ה'): 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר', שלא אמר באיזה עת דיבר שעליה אמר 'בעת ההיא', ללמדנו שבכל עת ועת יתפלל האדם לפי העת ההיא שנמצא עומד בה, יהיה העת איזה עת שרק יהיה.

לא להמתין להתעוררות העליון ורוח ממרום

כענין זה מובא בשם המגיד מקונוץ ע"ה (ראה באר משה ויחי ד"ה נפתלי) לבאר הפסוק (קהלת יא ד) 'שֹׁמֵר רוּחַ לֹא יִזְרַע, וְרֹאֶה בְּעֵינָיו לֹא יִקְצֹר, כְּלוּמַר מִי שְׁשׁוּמֵר וּמַחֲכָה עַד שִׁיעָרָה עֲלֵיו רוּחַ מִמְרוֹם וְהַתְעוּרוֹת הָעֲלִיּוֹן לְהִתְפַּלֵּל וּלְעַבְדוֹ יִתְבַּרְךְ שְׁמוֹ, אִישׁ כֹּזֶה לֹא יִזְרַע זְרִיעָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְעוֹלָם, וְאִילוֹ 'רֹאֶה בְּעֵינָיו' הֵינּוּ מִי שְׂרֹאֶה לְהִתְפַּלֵּל וּלְעַבְדוֹ אֶת הַשֵּׁם אֶף כִּשְׁהוּא נִמְצָא בַּעֲבוֹת וְכֵאלִילוֹ עַבְדוֹ הָעֵנָן סָךְ בַּעֲדוֹ שְׁאִין מוֹחוֹ בְּהִיר כָּל כֶּךָ, וְאֶף עַל פִּי כֵן מִתְחַזֵּק וְעוֹבֵד עַבְדוֹתוֹ, 'לֹא יִקְצֹר', זֶה הָאִישׁ לֹא יִקְצֹר לְעוֹלָם בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא.

דוקא מתוך חשכת הגלות אפשר להתקרב הרבה

ולא זו בלבד אלא יותר מזה דקדק בתפארת שלמה (עקב ד"ה או יאמר והיה עקב ה-ב') מסמיכות הפסוקים שם (ד כז-כט), וכתב דברי חיזוק ללב נשבר בחשכת הגלות האחרון, כשבעוונותינו הרבים גברה החשכות ועול הגלות וכשל כח הסבל מרוב הצרות וטרדות הזמן, והסטרטא אחרא רודף כל היום באין מנוס, אמנם נכון לכל אדם להבין ולדעת כי דוקא בגלל זה הזמן גרמא שאפילו מעט ההערה לקדושה פועל יותר ויותר לדחות הרבה מהסטרטא אחרא, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, ויקר מאד ומקובל לפני ה' יתברך כל בחינת התעוררות לעבודת ה' לתורה ולתפילה אף שאינו כראוי ובכוונה הגדולה כמו בדורות הראשונים, בכל זאת המעט מהעבודות הוא חשוב לפני הקב"ה כמו הרבה בימים שלפנינו.

ועל זה אמר הכתוב 'והפיץ ה' אתכם בעמים' באורך הגלות, ואחר כך 'ובקשתם משם את ה' אלקיך', אם משם מתוך הגלות המר תבקש את ה' אלקיך, אפילו בקשה קטנה בלב, בכל זאת אחר כך יתקיים בך 'ומצאת' דהיינו דבר חדש שלא חשב עליו, מבקשה המועטת שלך אחר כך תמצא יותר ויותר 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' עכ"ד.

כך הוא ממש בבחינת נפש, שאין איש מבני ישראל שאינו מסוגל להתפלל ולעבוד את השם יתברך, ובכל מדרגה שהוא הקב"ה שומע בקשותיו, כמו שאומרים בתפילת שמונה עשרה 'כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים', שאף אם התפילה היתה בבחינת 'פה', דהיינו מן השפה ולחוץ ובלי כוונה, אף על פי כן הוא יתברך שומע ומקבל צעקתו.

רֹאֵה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים וְגו' לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְגו' (ד, ה).

העצה לבוא למדרגה של לקדש כל מעשיו הגשמיים, היא בכוח המצוות הנעשות בעניני גשמיות, כי המצוות שכל עיקרם רוחניות כתורה ותפילה אין בכך חידוש שיקיים אותם האדם לשם ה', אבל המצוות הנעשות בגשמיות כאכילת מצוה וכדומה, הרי היצר מתאוה להנות בהנאה גשמית ממעשה המצוה, וזו עיקר עבודת האדם לכפות את יצרו לקיים את רצון בוראו ללא הנאה גשמית, שלא יעלה בליבו שום הנאת הגוף כי אם לקיים מצות הבורא, ובעבודה זו יזכה לזכך את חומרות הגוף ולהטותו אל הקדושה.

ואלו הם הדברים שכתב המהר"ל מפראג ע"ה (תפארת ישראל פ"ט): כי הנשמה היא מלמעלה, והיא אלקית נבדלת. וכאשר האדם עושה המצוה, שהיא מעשה השכלי, הנה מתקרב בזה אל המעלה הנבדלת, ומצרף נפשו מן הטבע החומרי, הן גופו הן נפשו. כי המעשה של המצוה הוא מעשה אלקי שעושה על ידי גופו.

בכך פירש בתפארת שלמה (ואתחנן ד"ה ראה) את הפסוק (דברים ד ה) 'ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים וגו' לעשות כן בקרב הארץ', שמשם רבינו לימד את בני ישראל לקיים את המצוות בעניני הארציות, שגם בהם תהיה כל כוונתנו לשם ה' ולא להנאה חומרית, אבל אומות העולם אינם מסוגלים להבין איך יתכן לעסוק בגשמיות לשם שמים, ועל זה נאמר (שם פסוק ו) 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו' ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, שיראו האומות מעלת ישראל שמתגברים על ההנאות החומריות כדי לעבוד בהם את ה'.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

לשון 'בקשה' ו'מציאה' לרמז ליראת ה' וללימוד התורה

יראת ה' היא חכמה' שכן בלשון יווני קורין לאחת 'הן', כי רק דבר אחד מבקש הקב"ה מהאדם והוא יראת שמים], כפי שלגבי ביקוש הכסף על האדם לטרוח בכוחות עצמו ולחזור אחריו בכל מקום שיהיה, כן ביראת השם על האדם לעמול כדי להשיגה ואם אינו משיגה בקלות עליו ללמוד דברי מוסר ויראה או לשמוע לבעלי המוסר עד שתכנס יראה בלבבו, ולכן נאמר ביראת השם 'אז תבין' כיון שיש להתבונן ולעשות כל מאמץ להשיגה ואינה כמציאה הקיימת עבורו מקודם, אך 'דעת אלוקים תמצא' - תורת השם שהיא דעת אלוקים היא כ'מציאה' כלפי האדם היות ולכל אחד יש את חלקו בתורה אותו יעדו לו משמים משורש נשמתו ועל האדם רק מוטלת העבודה לתור אחר חלקו ולמצאו כאבידה שהיא שלו ומחפש אחריה.

כך פירש הגר"א את מאמר חז"ל (מגילה ו:)'אם יאמר לך אדם יגעת ולא מצאתי אל תאמין', כי לכל יהודי יש את חלקו בתורה אותו קיבל במעמד הר סיני, ועל האדם רק להתייגע כדי למצאו היות וחלקו כבר מוכן לו והוא כ'מציאה' שעל האדם להשיגה לאחר שכבר היתה בעולם רק שנאבדה ממנו, ולכן אנו מבקשים בתפילה 'ותן חלקינו בתורתך'.

בדרך זו נראה לבאר את הכתוב 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' (דברים ד כט), בפסוק זה מצאנו הן לשון 'בקשה' והן לשון 'מציאה' שהם כנגד היראה המוטלת על האדם לבקשה עד ששיגה וכנגד חלקו של האדם בתורה אשר על האדם למצאה, ובא הכתוב לומר שרק כאשר באים היראה והחכמה יחד רק אז הדרישה היא בשלימות כנאמר 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך', כי לימוד התורה בלא היראה שקדמה לה אינה חשובה לכלום כמאמר חז"ל (אבות ג ט) 'כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת'.

הבנים שהשאיר להם אביהם מטמון בין עצי היער לא ניכר בהם אותות יאוש, ואילו האיש התר אחר פרנסתו פעמים שמתייאש במהרה אחר ימים מספר ופונה לחפש אפיק פרנסה חדש?

והתשובה ברורה. בשונה מהאיש המבקש פרנסה בחוסר ידע היכן מקור פרנסתו המוכן לו מן השמים, הבנים הללו יודעים בוודאות שכאן - בין עצי היער - טמון בוודאות אוצר שהשאיר להם אביהם, וא"כ וכי יעלה על הדעת להתייאש מאוצר ודאי?!

עפ"י משלים אלו והחילוק הנהיר שביניהם הביא מרן **החפץ חיים זלה"ה** בספרו שם עולם (פרק יג), לבאר את הכתובים במשלי (ב, ד ה) 'אם תִּבְקֹשֶׁנָּה כִּסֶּף וְכַמְטוֹנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה, אֲזַי תִּבְיִן יִרְאָת ה' וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא', לגבי הכסף נאמר הלשון 'ביקוש' ולגבי המטמונים לשון 'חיפוש', היות ובכסף דרך האדם לבקש אחריו בכל מקום שיתכן להשיגו ולפעמים מבקש במקום אחד ואינו מוצא ופונה לבקשו במקום אחר, אך במטמון שהוא דבר הקיים בודאות במקום מסוים רק שאינו ידוע היכן הוא טמון בדיוק - בו שייך הלשון חיפוש, וכדרך שמחפשים אחר אבידה למצאה שבודאי היא קיימת רק יש לעשות מאמץ להשיגה.

כנגד שתי בחינות אלו סיים הכתוב 'אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא', יראת השם היא דבר שעל האדם להשיגו בכוחות עצמו ואינו כמטמון המוכן עבורו על ידי אחר וכמאמר חז"ל (ברכות לג:)'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' [במהרש"א (שבת לא:)'פי' ע"פ דברים אלו את מאמר חז"ל 'אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של ירא"ש בלבד', ופירושו שאין בקשה להקב"ה מן אדם בעוה"ז אלא ירא"ש בלבד, כי כל המתרחש נגזר רק ממנו יתברך אך יראת שמים הוא עבודתו ובחירתו של האדם כנאמר (דברים יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה', וכפי שמביאה הגמ' את הנאמר באיוב (כח כח) 'הן

וּבִקְשֶׁתֶם מִשָּׁם אֶת ה' אֱלֹקֵיךָ וּמִצָּאתָ כִּי תִדְרֹשְׁנוּ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (ד, כט).

נתאר לעצמינו אב שנפטר בשיבת ימים וקודם פטירתו מן העולם קורא הוא לבניו ומגולל בפניהם סיפור מעניין: "עשיר גדול הייתי לפני עשרות בשנים ובאותה תקופה מלחמה נוראית פרצה במחוזותינו, גדודי האויב כבשו עיירה אחר עיירה ופשטו על בתי תושבי האזור ושללו מכל הבא ליד. אני שהחזקתי בביתי אוצרות כסף וזהב לרוב חששתי שמא יפלו כל מעשי ידי לידי האויב האכזר וכשנתקרבו השודדים לביתי נטלתי את כל אוצרותי והשלכתיים לתוך עשרה שקים גדולי מימדים, רצתי בזריזות לעבר חורשת העצים הפרושה ע"ג ההר שמצפון לעיירה והטמנתי את הכל בעשרה בורות שחפרתי בין העצים. מני אז לא עלה בידי לחפש אחר השקים ולכן בני כדאי מאד שתלכו נא יחד אל חורשת העצים, חיפרו במקום וחפשו אחר האוצרות אותם תחלקו ביניכם בשווה ובזה ירווח לכם כל ימיכם ותשרה הברכה בביתכם".

מיותר לציין שלאחר פטירת האב חשו הבנים לחפש אחר המטמון המחכה להם בין העצים שבהר הצפוני לעיירה ולא נחו עד שהפכו כל פיסת אדמה במטרה להגיע אל האוצר. כעת נמחיש לעצמינו מה יקרה כאשר לאחר מספר ימים בהם מחפשים הבנים אחר האוצר ובידם אין קצה חוט למקום הימצאותו, האם יתכן שיתייאשו הבנים מלחפש עוד אחר האוצר?! - בודאי שלא! הרי יודעים הם בוודאות שבהר טמון אוצר, הרי כך אמר להם אביהם ובזה תלוי כל עתידם.

בשונה מכך, פעמים רבות אנו רואים אנשים התרים אחר פרנסתם ומפליגים למקום רחוק כדי להביא לביתם פת לחם, אך לאחר תקופה לא ארוכה שבים הם לביתם ביאוש ובחוסר כל ותרים אחר מקור פרנסה אחר. וכאן נזעקת השאלה מדוע אצל

בכל עת ובכל שעה שומע השי"ת את תפילת בניו להושיעם ולקרבם אליו באהבה רבה

וידרשו חז"ל (ברכות כו:): שהתפלל שם היות ואין פגיעה אלא תפילה, אך על המילה 'במקום' יש לעמוד מה בא לומר כי לא פירש באיזה מקום וכבר עמדו בזה המפרשים (ראה רש"י, אוה"ח, כלי יקר ועוד), ואמנם גם ע"ז דרשו חז"ל (ב"ר פס"ח) את שדרשו אך לענינינו נאמר שבדוקא לא אמר באיזה מקום פגע ובא בזה לומר לדורות שמכל מקום ומקום שפגע בו האדם, מכל מצב רוחני שנפשו של האדם עומדת בו, יוכל לשאת עיניו למרום להתפלל ולחפש קרבת אלוקים ואהבתו כי לא ידח ממנו נדח. וכעין זה אמרו חז"ל (ברכות ו:): 'כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו' ולא אמרו מקום מסוים שרק הוא ראוי לתפילה, אלא כל מקום ומקום שעומד בו האדם ראוי הוא לקבוע בו תפילה ואלקי אברהם יהיה בעזרו לקרבו ולשמוע תפילתו. ובדרך זו נראה לבאר הפסוק שאמר השי"ת למשה רבנו ע"ה 'הנה מקום איתי ונצבת על הצור והיה בעבור כבודי וכו' וראית את אחורי' (שמות לג כא-כג), שלכאורה היה די לומר 'ונצבת על הצור' ומדוע אמר גם 'הנה מקום איתי' שמשמע מקום סתמי ולא מוגדר, אלא שבדוקא אמר כן לרמז שמכל מקום ניתן לראות את השי"ת ולהשיג קרבתו ואהבתו.

עפ"י זה יש לפרש הפסוק 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר' (דברים ג כג), שלכאורה 'בעת ההיא' מיותר שהרי כבר דיבר מקודם על העת בה התחנן בתפילתו, אלא שבא לומר ש'בעת ההיא' - היינו בעת שבה האדם עומד ובכל בחינה שנפשו של אדם נמצאת בה יוכל להתחנן אל השי"ת ולבקש ולדרוש פניו. וכעין הכתוב אצל ישמעאל 'כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם' (בראשית כא יז), כי התפילה נשמעת ומתקבלת אצל כל אדם ממקום שהוא שם, ובכל עת ובכל שעה שומע השי"ת את תפילת בניו להושיעם ולקרבם אליו באהבה רבה.

והמציאה היא הרבה יותר ממה שעמל בה האדם, וכמציאה שמוצא אדם ברחוב שזוכה לה בלא עמל ויגיעה רק בסייעתא דשמיא. וכן הוא בפסוק זה 'ובקשתם' - האדם מבקש ודורש את השי"ת ועמל בדבר, וזוכה הרבה יותר מכפום שיעורא דיליה, וכפי שכתוב 'ומצאת' - כמציאה שמשגיגה ללא מאמץ ויגיעה.

עוד יש לעמוד על הלשון שאמר בתחילה 'ובקשתם' ולבסוף 'כי תדרשנו', וכי מה חילוק יש בין בקשה לדרישה? ונראה לבאר שההבדל בין בקשה לדרישה היא שהמבקש הוא המצפה לקבל מתנת חנם שאינה מגיעה לו בדין, ודרישה היא הטוען בדבר שהוא שלו לקבלו, וכפי שנאמר באבידה 'והיה עמך עד דרוש אחיך אותך' (דברים כב ב) שההוא שהחפץ בבעלותו דורש לקבל את החפץ בדין, ובזה יובן הלשון 'ובקשתם' שבאם מחזר האדם אחר קרבת השי"ת ומצפה שיאיר לו השי"ת את פניו ויקבלו מתוך תחושה שאינו ראוי לכך עפ"י מעשיו, סופו הוא 'ומצאת' - שאכן יזכה לקרבתו יתברך ומאז יהיה תמיד בדביקות ויוסיף באהבתו יתברך עוד ועוד מתוך תחושה ושייכות לדבר עד 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' שידרוש להתמיד ולזכות בדבר כטוען בחפץ שהוא שלו.

עוד יש לדייק הלשון 'משם' מה בא לומר, ונראה לבאר שרמז גדול אמר לנו בזה שמכל מקום ומקום בו נמצא האדם, הן במובן הפיזי והן במובן הנפשי והרוחני, יוכל האדם לבקש את בוראו ולחפש קרבתו יתברך, כי השי"ת ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ואין מקום בעולם בו יוכל אדם לומר אל ליבו כי רחוק הוא מהשי"ת ואבדה תקותו ח"ו, אלא 'ובקשתם משם' - ממקום ששם הינך עומד ומצפה לקרבת אלוקים.

אצל יעקב אבינו ע"ה בלכתו לחן נאמר 'ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש'

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד, כט).

הלשון 'כי תדרשנו' המובא בפסוק נראה לכאורה מיותר, שהרי כבר אמר בתחילה 'ובקשתם' ומה צורך יש להזכיר שוב 'כי תדרשנו', וכי אינו כפל לשון?

הסבר נפלא מצאנו לכך בפנים יפות (ואתחנן ד"ה ובקשתם) שם ביאר שהפסוק מדבר בענין הבקשה מה' לזכות לתפילה ראויה, וכפי שמבקש המתפלל לפני תפילת העמידה 'ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך' (תהלים נא יז), כי יש לאדם לבקש מהשי"ת שתהיה התפילה שגורה בפיו ויהיה ליבו מוכן לגשת לפניו יתברך וכך תקובל תפילתו, וכן כאן תחילת הבקשה מאת השי"ת היא ע"ז עצמו שיוכל להתפלל לפניו וע"ז נאמר 'ומצאת' שנענים לו בזה שיהיה לו היכולת להתפלל ואז בודאי תקובל תפילתו ויתמלא מבוקשו כי אז יתפלל כראוי וידרשנו בכל לבבו ונפשו.

ובמקום אחר (שם ד"ה ואתחנן) כתב שזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה 'אני קראתיך כי תענני א-ל הט אונך לי שמע אמרתי' (תהלים יז ו), כיון שזה עצמו מה ש'אני קראתיך' הוא בעזרתך 'כי תענני א-ל' שאוכל להתפלל לפניך על כן 'הט אונך לי שמע אמרתי'. וכן מבואר הפסוק 'והיה טרם יקראו ואני אענה' (ישעיה סה כד), שצריך מענה מיוחד מן השמים שתהיה התפילה שגורה בפה טרם קוראים אל השי"ת ומדברים בתפילה.

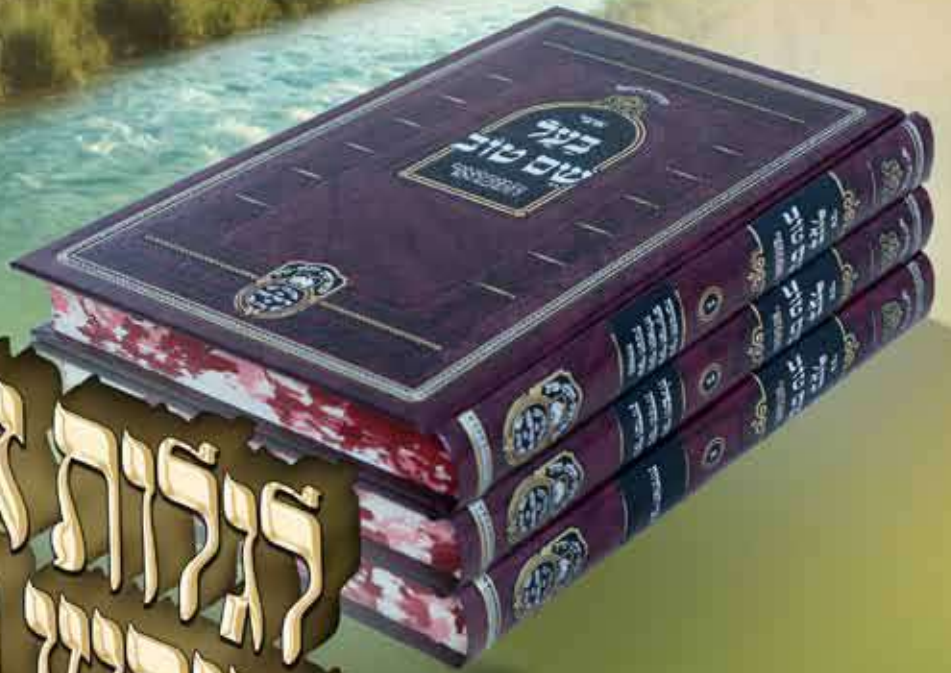
עוד עמדו המפרשים לבאר בפסוק זה מדוע החל לדבר בלשון רבים 'ובקשתם' וסיים בלשון יחיד 'ומצאת'? ונאמרו בזה כמה הסברים, ובאורח הק' תירץ בפשטות שלא דיבר הכתוב אלא בהווה, כיון שרבים הם המבקשים את השי"ת, אך בפועל זוכים לזה רק יחידי סגולה, כי כדי למצוא את השי"ת בימי הגלות צריך התעצמות גדול ולאו כל אדם זוכה.

את הלשון 'ומצאת' נראה לבאר עפ"י מה שפי' בספה"ק מאמר חז"ל (מגילה ו:): 'יגעת ומצאת תאמין', שאין שיעור המציאה כפי היגיעה רק היגיעה לחוד

הפירוק שמשנה את ארון הספרים ההספרי

הבעל שם טוב

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
בכל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את
שורשי החסידות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות
מרבני בית המדרש להוראה ודינות "באר ישראל"
בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

להזמין נהג נכרי שיסיעו בזמן צאת השבת

חברך, ולא יעשה גוי מלאכתך¹, (עיין בשער הציון סימן רמג סק"ז וכ"כ בשו"ע הרב שם, ועיין בפמ"ג שם מש"ז סק"ג, ובגליוני הש"ס שבת ק"נ). ואף כאשר לא ציווה לנכרי לעשות עבורו, אסרו הנאה מכל מלאכה שעשה נכרי עבור ישראל, ומן הטעם, שאם יהא מותר ליהנות יאמר לו לעשות המלאכה, (משנה ברורה סימן רעו סק"ב מהרשב"א, וראה עוד בסימן שכה סק"ב טעם אחר מהר"ן ורש"י, שגזרו שלא יהנה ממלאכה הנעשית בשביל ישראל, וב"ש"ש ביצה פ"ג סימן ד ביאר הדבר שזהו משום שגנאי לאדם שיהנה ממעשה שבת).
נאמרו בראשונים שלושה טעמים לאיסור זה: א. שלא תהא שבת קלה בעיני ישראלים ויבאו לעשות בעצמם (רמב"ם שבת פ"ו הל"א, שו"ע הרב סימן רמג ס"א). ב. משום 'מַמְצוֹא חֶפְצָךְ וְדָבָר דָּבָר' (ישעיה נח, יג. כ"כ רש"י עבודה זרה דף טו. ד"ה כיון דזבנה) ג. משום שהנכרי שלווח לעשות מלאכה בשבת, (רש"י שבת דף קנ. ד"ה מאי, עבודה זרה דף כא: ד"ה אבל, ודף כב. ד"ה לא). [והאחרונים האריכו למעניתם בגדר שליחות זו, שהקשו בזה. א. הלא אין שליחות לנכרי. ב. אין שליח לדבר עבירה. ג. לא שייך כלל לאסור בזה משום שליחות, משום שהקפדת התורה היא על מנוחת היהודי והרי סוף סוף גופו נח. ד. קשה לאידך גיסא, אם אכן הטעם משום שליחות, מדוע אין האיסור מן התורה. ובגילון רעק"א כתב (סימן שז מג"א סק"ט) שאכן אין כוונת רש"י לדין שליחות ממש אלא דדמי לשליחות. וראה עוד מה שכתבו בענין בנתיבות המשפט (סימן שמח סק"ד), שו"ת פני יהושע (סימן ג), בית מאיר (אבהע"ז סימן ה), חת"ס (אור"ח סימן פד).]

וכתב האבני נזר (אור"ח סימן מג) נפקא מינה בין שני הטעמים שכתב רש"י: א. אם אומר לנכרי בשבת לעשות מלאכה במוצאי שבת, שאין בכך איסור משום שליחות שהרי המלאכה נעשית ביום חול, אלא שאסור משום 'ממצוא חפצך'. ב. באומר לנכרי בערב שבת לעשות מלאכה בשבת, שאין איסור

המשך בעמ' ב'

שמעון הינו איש עסקים מצליח, ובשל מסחריו הענפים ועסקיו חובקו העולם, נעשות טיסותיו אל מעבר לים כמעט על בסיס שבועי קבוע, כאשר על מערך הזמנת כרטיסי הטיסה אמון סוכן נסיעות יעיל, האחראי לארגן עבורו את כל הנדרש לצורכי נסיעותיו, ושמעון מצדו אינו צריך אלא לדעת את השעה המדויקת בה עליו לעמוד על שריוול המטוס טרם המראתו. כך ארע פעם אחת, כאשר עסקה חשובה עמדה על הפרק בעקבותיה נאלץ להישאר בארץ נכר גם ליום השבת, וסוכן הנסיעות הזמין עבורו כרטיס בטיסה הראשונה הנועדה לצאת במוצאי שבת; ויהי ביום השישי, כאשר פתח שמעון את כרטיס הטיסה על מנת לדעת את הזמן שעומד לרשותו להתארגנות, ובחישוב מהיר העלה שזמן ההמראה הוא פחות משעה מצאת השבת, כך שכדי להספיק את הטיסה, עליו להתארגן כבר מערב שבת ולהזמין נהג מונית שיהיה בהיכון הכן לצאת עימו היישר אל שדה התעופה עם צאת השבת.

אלא שכדי שהנהג הגוי ימתין אצלו מוכן ומזומן לנסיעה מיד במוצאי שבת, יהיה עליו לצאת מביתו עוד ביום השבת, ועל כן שואל האם יש בכך משום איסור אמירה לנכרי שיעשה מלאכה בשבילו בשבת, או שהדבר מותר.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אסרו חז"ל לומר לנכרי לעשות מלאכה בשבת, ובכמה מקומות בש"ס אמרו: 'אמירה לנכרי שבות' (שבת דף קנ. עירובין דף סז: בבא מציעא דף צ. בבא קמא דף פ:), ומכל הפוסקים משמע שאין האיסור אלא מדרבנן אלא שאסמכוהו חז"ל (מכילתא בא פרשה טא) על הפסוק 'כל מלאכה לא יעשה בהם' - לא תעשה אתה, לא יעשה

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

לומר למלוה - 'תודה' או 'תזכה למצוות'

ביקש הלוואה מחברו, וזה נאות לתת לו בסבר פנים יפות די מחסורו אשר יחסר לו, ומדרך העולם כאשר מקבל אי מי מחברו טובה כלשהיא, רגילים לומר: 'תודה' - 'יישר כוח', או לאחל 'תזכה למצוות'. האם יכול הלוה לומר כן למלוה בשעה שמקבל הלוואה, או שמאחר שכידוע גם ריבית דברים אסור (בבא מציעא דף עה:), הרי שיש באמירה זו חשש ריבית:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

לגבי אמירת תודה רבה, כתבו פוסקי זמננו שאין איסור לומר תודה רבה, כיון שאין כוונת המלוה להחזיק טובה כלל, אלא שזהו מדרך הנימוס המקובל¹. כמו כן באמירת 'תזכה למצוות', אף שיש איסור ריבית אם מברך את המלווה (תוספות קידושין ח: ד"ה צדקה), יש להקל שאין אמירה זו נחשבת לברכה ומותר².

תשלום ספק חוב ממעות מעשר

אדם שלווח מעות לפני תקופה ארוכה, ומחמת ריחוק הזמן אינו זוכר אם כבר פרע את החוב ואף המלווה שכח מהעניין; האם יכול הלווה לשלם את ספק החוב מדמי מעשרות:

תשובת מורינו הרב שליט"א:
כתבו הפוסקים³ שאין לתת מעות מעשר לדברים שהוא מחויב בהם ממילא, והמסופק אם פרע חוב, דינו שהוא חייב לצאת ידי שמים⁴, ועל כן אינו יכול לפרוע החוב ממעות מעשר⁵.

שינה בנסיעה עם מנעלים לרגליו

אמרו חז"ל (יומא עה:): הישן במנעליו טועם טעם מיתה. האם הישן בנסיעה במטוס או ברכבת עליו לחלוץ את מנעליו מפני חשש זה.
תשובת מורינו הרב שליט"א:
בשינה בנסיעה אינה אלא שינת ארעי, ולפיכך אינו צריך לחלוץ מנעליו⁶.

ראה בבאר היטב (סימן תרצד) לגבי מחצית השקל, ובמשנה ברורה (סימן תרה סק"ו) לגבי פדיון כפרות. וכאן חמור יותר שחייב ממש לצאת ידי שמים, ויש ראשונים (מאירי) שכתבו שהחייב ואינו משלם פסול לעדות.
6 אהלך באמיתך (פ"כ סעיף כח), כ"כ בתועפות ראם (על היראים סי' רעד אות פד).

כספים אינו מדין צדקה, ואף שהסכמת הפוסקים שאינו חייב מדינא (כדעת הב"ח סימן שלא יט), אלא מצד מנהג אבותינו, אין לתת מעות מעשר לדברים שהוא חייב בהם ממילא דדבר שבחובה אינו בה אלא מן החולין.
4 שולחן ערוך ח"מ סימן ע"ה (פ"ט), שכאשר אין התובע ברי אין חיוב מדינא.
5 ואף על מצוות שחיובם משום מנהג כתבו הפוסקים שלא לתת מדמי מעשר,

שאמר שכשם שזכה למצווה זו כן יזכה לעוד מצוות שמצווה גוררת מצווה, ואין כאן נתינה משלו, מה שאינו כן אם מברכו בברכות אחרות, הרי ברכתו של יהודי אפילו ההדיוט יש בה נתינה משלו. וראה במנחת שלמה (ח"א סימן כז אות א) שחשש בזה לריבית דברים.
3 אחרונים בביאור דעת הרמ"א (י"ד סימן רמט ס"א), שו"ת באר שבע (סימן מא), שו"ת שבות יעקב (ח"ב סימן פה), מעשר

איסור ריבית, ממילא גם באמירת תודה, שמגלה דעתו על כך שהוא מכיר בסובתו אין איסור משום ריבית דברים, ולא אסרו חכמים אלא שאלת שלום שהיא ברכה למלוה, והוא הדין בשאר ברכות. אלא שהגרש"ז עצמו חזר בו מדבריו כפי שנדפס במהדור"ח (בהערה ע"ג הגליון שם).
2 כן יישב את מנהג העולם בספר ברית יהודה (פ"א הערה סד), שאין זו ברכה אלא

1 ראה נתיבות שלום (סימן ק"ס ס"א סק"ג אות ו) בשם הגר"ש אלישיב, ריבית לאור ההלכה (פ"ח סוף הערה ח) בשם הגר"צ אבא שאול. והגרש"ז (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' כז אות א) כתב שבאמירת תורה אין ברכה, אלא הודעה שהוא מודה בכך שהמלווה עשה לו טובה ואינו כפוי טובה. וכיון שבאמת אסור ללווה לכפור בטובתו של המלווה, וחייב להחזיק לו טובה על הלוואתו באופן שאין בו

הבית אם חוזר בו והאומן ניזוק, כיון שעשה על פיו וחייב מדינא דגרמי, אלא שמצד גדרי שכירות פועלים כתב הנהיבות (וכן משמע בחזון איש ב"ק סימן כג, סק"ה), שאינו בגדר פועל כאשר האומן עושה הפעולה בשלו ובעל הבית אמר בלשון שיקנה ממנו אחר כך ואין זו אלא הבטחה שיקנה ממנו, אבל כאשר דנים מצד הלכות אמירה לנכרי בשבת, הרי שאף שאינו פועל שלו אבל סוף סוף הוא יש כאן אמירה שיעשה מלאכה בשבילו ואסור בהנאה ממלאכתו.

ומיהו, יש לבאר ראייתו, כי מאחר שלפי דברי הנהיבות הוא יכול לחזור בו, הרי גם מי שהזמין הסעה למוצ"ש יכול בסוף לבטל את הנסיעה ואינו חייב אלא מדינא דגרמי, ואם כן גם אם נסע לצורך הסעת הישראל, כיון שהוא יכול לבטל לו את הנסיעה, הרי יכול על ידי הביטול להתברר שכלל לא נסע בשביל הישראל, ולפיכך יתכן לומר שגם כעת אין להחשיב נסיעה זו לצורך הישראל. אך אכתי יש להסתפק בזה, כיון שכל עוד שלא חזר בו וביטל אותה נסיעה, הרי ידוע לכל שעשה זאת לצורך ישראל ואיך נתיר זאת.

אמנם באופן שאינו מזמין את הנהגה הגוי בעצמו אלא מתקשר למשרדי החברה להזמין מונית, דן במנחת יצחק (שם) להתיר, דהנה נחלקו האחרונים באמירה לנכרי שיאמר לנכרי אחר שיעשה מלאכה; ובשו"ת חוות יאיר (סימן מו ציינו בגיליון רעק"א סימן שז ס"ה) התיר אמירה לאמירה, והיינו משום שסובר שלא גזרו חז"ל אלא אמירה לנכרי לעשות מלאכה, אבל אמירה לנכרי לומר לנכרי אחר לעשות מלאכה אינה בכלל הגזירה, ובתשובה אחרת (סימן מט) הביא תשובת בעל עבודת הגרשוני שחולק עליו שאסור גם אמירה לאמירה, וכתב הפרי מגדים (סימן רעו במ"ז סוף הסימן), בגוי שהדליק נר לבקשת חברו, וחברו התכוון לצורך ישראל, כולם מודים שמותר משום שאין נראה כשלוחו של ישראל. ואף כאן הנהגה עושה את המלאכה רק לעשות רצון המנהל הגוי.

אלא ששוב חזר המנחת יצחק ואסר לפי מה שכתב בתשובת מחזה אברהם (או"ח סי' מ"ג), שהפרי מגדים לא דיבר רק באופן שהגוי שעושה המלאכה אינו יודע שהיא לצורך ישראל, אבל כאשר הגוי יודע שהמלאכה לצורך ישראל, אף אם הישראל לא צוהו, אסור להישראל להנות ממנה עד מוצ"ש בכדי שיעשה, כי חכמים אסרו מלאכת הגוי לצורך ישראל אף אם הישראל לא צוהו. אמנם במחלוקת האחרונים באמירה לאמירה הכריע המשנה ברורה (סימן שז סק"ד) בשם ספר החיים (להגר"ש קלוגר) שבמקום הפסד גדול יש לסמוך על המקילים.

למעשה יש שאינם נזהרים בזה ומזמינים נהג למוצאי שבת, ונתבאר שיש צדדים להקל בזה, ואולי יש ללמד זכות ולהוסיף סברא להתירא; מאחר שהנכרי יכול להחנות את המכונית לפני השבת, הרי שאת נסיעתו בשבת עושה לעצמו, (ראה שמירת שבת כהלכתה מהדור"ח סק"ח הערה צא), עוד נראה, שבאופן שבאמת אין הכרח שהנכרי יעשה בשבת מלאכה עבורו, כגון שאינו יודע היכן מתגורר, ויש אפשרות סבירה שלא יהיה צריך לעשות את המלאכה דוקא בגללו, וכמו כן ניתן לומר שעשה גם נסיעה אחרת עבור גוי אחר לאותו אזור שהזמין, וממילא הנסיעה הלך גם היא לא נעשתה עבור היהודי; ומאחר שהלכות אלו של אמירה לנכרי יש בהם פרטים רבים, ראוי להתייץ עם מורה הוראה בכל מקרה לגופו, מה מותר ומה האסור. להלכה: א. אסור לישראל לומר לנכרי לעשות מלאכה עבורו בשבת, בין באומר לו בשבת לעשות בשבת או לאחר השבת, ובין אם אומר לו בימי החול לעשות המלאכה בשבת. ב. אסור ליהנות ממלאכה שעשה נכרי בשבת עבור ישראל אף שלא ציווהו לעשות, עד שיעור הזמן שניתן לעשות את המלאכה במוצאי שבת. ג. להזמין נהג נכרי שיהיה מוכן מיד למוצאי שבת ומחמת כן צריך לנסוע בשבת בשבילו, יש אוסרים ויש מצדדים להתיר שנסיעתו בשבת נחשבת לעושה לצורך עצמו. והמחמיר תבוא עליו ברכה. ד. אם מזמין נהג דרך חברה שזהו בגדר אמירה לאמירה, נחלקו האחרונים, ובמקום הפסד גדול יש להקל.

משום 'ממצוא חפצך' שהרי האמירה ביום חול, אבל מטעם שהוא כשלוחו אסור משום שמלאכת הנכרי נעשית בשבת בשליחותו. להלכה קיימא לן (שו"ע סימן שז ס"ב) שאסור לומר לנכרי בערב שבת שיעשה מלאכה בשבת, וכן אסור לומר לנכרי בשבת לעשות מלאכה במוצאי שבת (רדב"ז ח"א סימן תרפד, משנה ברורה שם סק"ט).

בנידון השאלה שרוצה להזמין נהג גוי בערב שבת שימתין לו במוצאי שבת, יש לדון אם הדבר אסור משום שבכדי שהגוי יהיה מוכן במוצ"ש יהיה עליו לצאת לקראתו כבר בשבת והרי הוא כאומר לו לעשות מלאכה בשבת, או שמא מאחר שאינו אומר לו שיעשה את המלאכה בשבת, ואף אינו מבקש ממנו אלא שייסעו לאחר השבת, והנהגה שיוצא לקראתו בשבת עושה זאת לצורך עצמו כדי שיהיה מוכן מיד עם צאת השבת.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו, סימן כה) פסק שהדבר אסור והרי זה בגדר אמירה לנכרי, והביא ראיה ממה שכתב הט"ז (סימן שז סק"ג) שאסור לומר לגוי: ראה שאני צריך לילך לדרכי למוצאי שבת, כיון שנחשב כמזכיר יום השבת בפירוש, ואף כאן הרי הוא מצווהו שיבוא ביום השבת ואסור.

אמנם יש צד להתיר הדבר על פי מה שכתב הט"ז (סימן רעו סק"ה) שמותר לומר לנכרי להדיח כלים במקום חשוך, ואף על פי שבהכרח שהגוי ידליק את הנר לצורך הדחת הכלים, משום שכאשר עיקר הפעולה שמבקש מהגוי מותרת אלא שכדי לעשות את הפעולה צריך הגוי לעשות מלאכה, אין אנו דנים שהוא מדליק את הנר בשביל ישראל, אלא שמדליק לעצמו כדי שיוכל לעשות את הפעולה שנצטווה עליה. ועל פי דברי הט"ז כתב בספר אורחות שבת (ח"ב פ"ג סכ"ה) שיש לדון להתיר להזמין נהג למוצאי שבת מטעם זה, שנסיעת הגוי בשבת איננה בשביל הישראל, אלא שנוסע לצורך עצמו כדי שיוכל להסיעו במוצ"ש.

ויש לדון בהיתר זה, שהרי כאשר מזמין נהג מונית לנסיעה, ההזמנה כוללת את שירות הנהגה ואת המכונית עצמה שתסיע אותו, והרי הוא נהנה מעצם הבאת המכונית בשבת למקום זה. זאת מלבד שעצם ההיתר של הט"ז כפי שביארו בפרי מגדים (מ"ז סימן רעו סק"ה) שדווקא כאשר לא ברור שישתמשו בכלים בשבת, ועל כן נחשב שהשפחה אינה מדיחה את הכלים לצורך ישראל שישתמש בשבת אלא להשלים פעולתה, אבל אם ההדחה היא לצורך שבת אין להתיר הדלקת הנר באופן זה. אך כאמור גם אם נאמר שההיתר הוא כמשמעות הפשוטה בדברי הט"ז וכמו שנראה מהמשנה ברורה (שם סק"ז), לכאורה אין לומר שנסיעת הגוי איננה אלא אמצעי על ידו יוכל להסיעו, שהרי חלק מההזמנה היא הבאת הרכב והרי הוא נהנה ממה שהביאו בשבת, אלא אם נאמר שמצד הישראל יכול להביא את הרכב בערב שבת באופן שאינו כרוך במלאכת שבת.

ובשו"ת מאזני צדק (ח"א סימן י) כתב להתיר לשכור נהג גוי ולומר לו שיבא להחזירו במוצאי שבת, והביא ראיה מדברי הנהיבות שכתב (ח"ו סימן שלג סק"ט) על ההלכה שבשולחן ערוך (ס"ח, מתשובת הרא"ש) שאם אמר לאומן 'עשה לי דבר פלוני ואקחנו ממך', ולאחר שעשהו האומן, חוזר בו ואינו רוצה לקחתו, ואם לא יקחנו מיד יפסיד האומן, חייב לשלם מדינא דגרמי. והקשה הנהיבות מדוע אינו צריך לשלם לו מדין פועל שהרי עשה על פי דיבורו, וגם אם אין לאומן הפסד אינו יכול לחזור בו. ותייץ שבמה שאמר 'שאקחנו ממך' אין דעתו להתחייב מדין שכירות פועלים, אלא הבטחה שלאחר שיעשה את הדבר יקנה ממנו, וכשעשה לעצמו עשה. ומכך הקיש בעל מאזני צדק לנידון דידן, שהגוי בנסיעתו בשבת להחזיר את הישראל אינו נחשב לפועל שלו, אלא עושה בשל עצמו, על דעת שבמוצאי שבת יוכל להרוויח על ידי הסעת הישראל.

ויש לדון בראייתו, כי לכאורה אע"פ שמצד הגדרת הנהגה אינו פועל שלו, מכל מקום לענין מלאכת גוי בשבת הרי אסור חז"ל לומר לגוי שיעשה מלאכה בשבילו, והלא את פעולתו הוא עושה כיון שהיהודי צווהו והוא עושה עבורו, שהרי מזה הטעם חייב בעל

ז' אב

סדר היום:

דיני אבלות החורבן: ביום זה נכנסו נכרים להיכל'. ולכן מיום זה ואילך יש להחמיר יותר בדיני האבלות'. ויש שכתבו ללמוד מזה על כל דבר שיש הכרח להקל בו בדיני תשעת הימים, שאם אפשר עדיף להקדימו קודם ז' אב. ~ יש מגדולי ישראל שנהגו לדרוש ביום זה לעורר את הציבור על החורבן והגלות והיו מספידים בו צדיקים. והחתם סופר זי"ע היה מונה בדרשתו את מנין השנים לחורבן בית המקדש. **סיום מסכת:** יש נוהגים שלא לערוך סיום מסכת אחרי ז' אב, משום שבימים אלו כבר התחיל החורבן בפועל.

ימי עולם:

תרפ"ו: רבי שמחה בונם ב"ר שמואל עהרנפלד - אב"ד מטרסדורף, בעל 'מענה שמחה'. מטרסדורף - עסטרייך

שלא יהיה חשש של גניבת דעת

בהיותו עד בחור, חזר רבי שמחה בונים עהרנפלד פעם הביתה וראה לפניו מחזה מוזר. אביו רבי שמואל זצוק"ל רבה של מטרסדורף ומייסד ישיבת 'חתן סופר' עומד ליד ארון הספרים, לוקח בידו ספר, מסתכל בפנים הכיסוי ומחזיר אותה למקומה. כך הוא עובר על כמה ספרים, עד שמגיע לאיזה ספר שהוא מסלק מן הארון קצת אותה הציצה. הוא עובר על כל הספרים, וכל כמה זמן, אחרי הצצה לרגע בפנים הכיסוי הוא מחזיר את רובם ומסלק ספר בודד, עד שעובר על הספרים שבארון וכו'.

הבן הציע את שאלתו לאביו, וזה מה שענה לו רבי שמואל: הלא ידעת בני שבקרוב יבוא לביתנו רבי שמואל אברהם זעלטנרייך, גאב"ד טשאקאווא, לתהות על קנקניך בנוגע לשידוך. כדרך התלמיד חכמים, טחץ ישיהו קצת אצל ארון הספרים להתבונן על מבחר הספרים שבביתנו. היות ובארון הספרים נמצאים גם הספרים שלך, והוא יחשוב שהם שלי, יש לי בזה חשש של גניבת דעת, ולכן אני מסלק את הספרים שייכים לי.

אגב הבחור נשא חן בעיני האורח והשידוך נגמר בכי טוב. (במעלות קדושים וטהורים ח"א עמ' קלו)

ח' אב - ערב תשעה באב

הליכות עולם:

ערב תשעה באב:

א. בערב תשעה באב במנחה אין אומרים תחנון, משום שתשעה באב נקרא 'מועד'. ואם חל ערב תשעה באב בשבת, אין אומרים 'צדקתך צדק' במנחה.
ב. לא יטייל בערב תשעה באב, ואין לטייל אף בערב תשעה באב שחל בשבת.
ג. נהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות היום ואילך, כי אם דברים המותרים בתשעה באב, אולם יש המפקקים ומקילים בזה, והרוצה להקל בזה אין מוחים בידו.

טעם הדבר שאין לומדים תורה בערב תשעה באב, משום שכל מה שלומד מחצות ואילך עדיין מחשבתו עליו והרהורו גביה בלילה, ונכנס לאבלות כשהוא שמח. (שו"ת חתם סופר א"ח סי' קנו)

ימי עולם:

תר"ח: רבי מיכאל ב"ר יעקב מנאנאש. נאנאש - אונגארן

להוציא נשמה מגוף, לכבסה ולהחזירה לגוף

האחים הצדיקים המפורסמים רבי מיכאל ורבי יוסף מנאנאש, שהיו תלמידי הרה"ק מוהרי"א מקאלוב זי"ע, ויהי לעת זקנותו של רבם הרה"ק מקאלוב כאשר שכב על ערש דווי קרא אליהם ואמר להם: בני, צריכים אתם לחפש רבי ומורה דרך, אשר יש בכוחו להוציא נשמה מגוף, לכבסה ולהחזירה לגוף. אכן, אחר פטירת רבם הק' ב' אדר, היו אצל כו"כ צדיקים עדי הגיעו

- 1 כמו שהובא מהפסוק לעיל, וכן איתא במסכת תענית (טז.).
- 2 עיין במג"א (סי' תקנ"ד ס"ט) שכתב שנהגו קצת יולדות להימנע מאכילת בשר ויין מ' אב, שכן בו ביום נכנסו העכו"ם להיכל.
- 3 שו"ע (סי' תקנ"ב ס"ב), והענין הוא לסימן, כי אנו מובטחים בהש"ת שעוד יתהפכו הימים האלו

אל הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ויהי בהכנסם והנה הם רואים איך שהרה"ק אמר וידיו עם איש אחד והאיש נופל חלשות, ומקיצים אותו במים קרים כהדרך להעיר מעלפון, וממשיך עמו הרה"ק באמירת הוידוי ושוב נופל חלשות וכך כמה פעמים. ובראות האחים הצדיקים כל זאת, שחקו מעט. וחרה זאת להרה"ק מראפשיץ, לשמחה מה זו עושה, והשיבו לו שהנה עתה באו אל המנוחה והנחלה באשר מצאו הצדיק אשר הורה להם רבם. 'להוציא נשמה מגוף, לכבסה ולהחזירה לגוף'.

(דברים ערבין עמ' 86)

ט' אב - תשעה באב

ידעתי שבתשעה באב בעת שיושבים על הארץ הוא עת רצון גדול, ויכול אדם לפעול בתפלתו להשי"י מה שצריך. (אמרי פנחס להרה"ק מקוריץ, שער ד)

המקונן על חורבן הבית מכפרים עונותיו וזוכה לאריכות ימים ובניו לא ימותו בחייו, יראה זרע יאריך ימים. (מועד לכל חי להגר"ח פלאגי, סי' ס"ו סעיף ס"ו)

מה שנהגו ביום ט"ב במנחה לומר פסוקים של נחמות וגם לקום ולשבת על הספסלים למעלה, ואדרבא נראה מן התלמוד בבלי כי לעת ערב הציטו אש בהיכל ביום ט"ב ונשרף בעת המנחה, ולפי"ז היה ראוי להחמיר במנחה יותר מבשחר. אבל הענין יובן במה שדרשו בגמרא ע"פ מזורז לאסוף אלוקים באו גוים וכו', והקשו מזמור קינה מבעי ליה, ותיצאו כי בתחילה התחילו האויבים להרוג את בני ישראל, ואז חשבו ישראל שלא יהיה ח"ו תקומה למפלגתם ויכלו ח"ו בחרב האויבים. ובראותם שהציתו אש בהיכל לעת ערב שהוא זמן המנחה, אז אמרו מזמור ושמחו שמחה גדולה וקבלו נחמה, כי אם ח"ו לא היה הקב"ה משליך חמתו על העצים ועל האבנים לא היתה תקומה לשונאי ישראל, וכמו שאמרו ז"ל כלה את חמתו ויצא אש בציון. ונמצא כי לעת מנחת ערב שהציתו אש בהיכל, אז אמרו ישראל מזמור וקבלו נחמה על צרתם, א"כ המנהג הנזכר הוא טוב ונכון. ונלע"ד ששמעתי ג"כ ממורי ז"ל טעם אחר, והוא כי אז במנחת ט"ב נולד המשיח הנקרא מנחם, כנזכר במדרש איכה רבתי. (שער הכוונות למהר"ח ויטאל, דרושי חג השבועות דרוש א)

י' אב

סדר היום:

זהירות מהקזה: לדעת מהר"ח ויטאל אין להקזי דם ביום י' אב.

ימי עולם:

תקפ"ו: רבי אריה יעקב ב"ר משה למברסקי - אב"ד סמילא, בעל 'שו"ת רבינו יעקב מסמילא'. סמילא

פורץ גדר ישכנו נחש

פעם אחת באו לפניו שני אנשים לדון וישמע טענותיהם ויפסוק הדין על פי התורה, ואחד מהבעלי דינים לא רצה לציית לדברי הרה"ק ר' יעקב, ולא רצה לקבל עליו הדין שפסק, ויאמר לו הרה"ק רבי יעקב: 'רשע, איך לא תציית לדין תורה, הלא אשלח עליך הבית דין שמש שלי, היינו ופורץ גדר ינשכנו נחש'. ותיכף יצא נחש מאיזה חור מהארץ, ורצה להזיק לאותו איש. ויאמר לו הרה"ק רבי יעקב: 'רשע, הגבה רגליך שלא יזיק לך הנחש'. ויתחרט תיכף האיש הנ"ל, ויקבל עליו כאשר פסק הרה"ק רבי יעקב.

(ספורים נחמדים עמ' יב)

י"א אב

סדר היום:

קריאת שם חודש מנחם-אב: יש שהקפידו אחרי י' אב, לקרוא את החודש 'מנחם - אב', ולא סתם 'חודש אב'.

- 1 מסתפק אם האיסור לטייל הוא כל היום או רק מחצות היום ואילך, ועיין שערי תשובה (סי' תקנ"ב ס"ב).
- 2 שערי תשובה (שם).
- 3 רמ"א (שם).
- 4 משנ"ב (שם סק"ח).
- 5 מועד לכל חי (להגה"ח פלאגי, סי' ס"ה).
- 6 עיין דרשות חתם סופר (ח"ב עמ' שלא ע"ב ד"ה בירושלמי).

'והיה מדי חדש בחדשו', אולי רמז על חדש אב, דבירושלמי סוף מס' תענית שאחרי ט"ב מתחיל חדש אחר, ונ"ל משום הכי נוהגים לקרוא לו שם חדש 'מנחם', והיינו 'חדש בחדשו' החדש שמתחדש בחדשו היינו מנחם, ואותו שבת שבשבוש שאחרי ט"ב מיד והיינו 'שבת בשבתו' שהוא שבת נחמו, 'בוא כל בשר להשתחוות' בהר בית ה' בראש ההרים במהרה בימינו אמן. (חתם סופר עה"ת, במדבר לו יא)

י"ב אב

ימי עולם:

תרצ"ט: רבי ישעיה ב"ר אברהם משה וולטרפריד מראספסע קאליש. קאליש

מחויבים אנו לעשות כל יכולתנו כדי להושיעו

כשאב אליו יהודי עם תפקה ופדיון כדי להתברך בישועה, נהג להכנס לחדר זוגתו, הרבנית הצדקת מלכה, ולומר לה: 'הנה בא יהודי עם קוויטל ופדיון, וחושב להוושע מצרתו על ידינו. ומכיון שהוציא כסף עבורנו, מחויבים אנו לעשות כלל יכולתנו כדי להושיעו'.

אזי נעמדו הרבי ורעייתו, זה בזווית זו של הבית וזו בזווית אחרת, והתפללו לישועה.

(רועה נאמן עמ' רעג)

י"ג אב

ימי עולם:

תרנ"א: רבי יום טוב ישראל ב"ר אליהו שירזלי - ראב"ד קהיר, בעל 'מנהגי מצרים' ו'טיב גיטין'.

משכיל אל דל

בימי הרב היה יהודי אחד שלא רצה להתפרנס מן הצדקה מימיו, והיה הרב שולח אליו אנשים למכור לו בגדים בלויים בזול ואחרי רגעים באים קונים - גם כן מצד הרב - וקונים אותם ביותר, ועל הדרך הזה היה נזון בצמצום ובצער אך בכבודו לפי דעתו. ויהי היום ובא אליו ערבי אחד וימכור לו חתיכת מתכת גדולה באומרו כי היא כסף מזוקק, וכאשר בא אל הצורך התברר כי מזויפת היא, וירץ אל הרב ויספר לו את אשר קרהו. וידע הרב כי אם יציע לו כסף לא יקבל, כי לצדקה תחשב, ויאמר לו הרב לתאר את פני האיש ומראהו, ויאמר לו כך וכך תארו, וידבר אליו הרב ובת שחוק קלה על שפתיו, ידעתי בני ידעתי את הרמאי הזה היטב, לך אתה לדרכך ועלי לסדר את הענין. למחרת שלח לו הרב את כספו ויגד לו כי המזויף השיב את הגולה אשר גול מיראתו את הרב אשר איים עליו בכל תוקף.

(תולדותיו בריש ספרו בשם הליכות יום טוב עמ' 22)

שבת נחמו

הליכות עולם:

שמחה בשבת נחמו: נהגו לעשות השבת הזה אחר ט' באב ביום טוב, והיא מצוה גדולה שהוא יום נחמה. ואף על פי שאינו יום טוב ממש עשו אותו יום מקודש לכבוד השבת ביום ט"ו, ולפעמים הוא חמשה עשר ממש, וכל השמחה בו זוכה בנחמת בנין בית המקדש, כמו שנאמר (ש"ה ג' יא) 'צאנא וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו'. ודרשינן (תענית פ"ד מ"ח) 'ביום חתונתו' זו מתן תורה, 'וביום שמחת לבו' זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

הילולת אליהו הנביא: מנהג קדום בעיר חיפה לילך כל עדת ישראל בליל וביום מוצאי שבת נחמו, למערת אליהו הנביא, להעתיק על גאולת ישראל, ושיבא במהרה לבשר הגאולה במהרה בימינו אמן. ומתקבצים לשם מכל העיירות הסמוכות לה, גם מפה עיר הקודש ינהרו אליה לשמות בשמחת הלילה הזה, כי עושים שם ג"כ הילולא לכבוד אליהו זכור לטוב.

- 1 דרשות ר"י אבן שויעב (תלמיד הרשב"א, פר' ואתחנן).
- 2 וכ"כ ביוסף אומץ (הקדמון, אות תתצד), שמרבים בו בפיוט וזמרה, וראוי להתענג בו יותר מבשאר שבתות השנה.
- 3 ספר מסעי היר"ח (לרבי רחמים יוסף חיים אפולסקה, שנת תרל"ה, עמ' 1).

שכירות פועלים בשבת

אדם שמתכנן כבר זמן רב לערוך שיפוץ בדירתו אלא שנדחה הדבר שוב ושוב. בשבת אחת לאחר תפילת מוסף פגש את חברו שעוסק בבניה ושיפוצים, ועלה ברעיונו אולי ייקח אותו לשפץ את דירתו, וניצל הזדמנות זו לסכם עימו להיפגש עמו במוצאי שבת, ללא שאמר לו את מטרת העניין לשמו רוצה להיפגש, אולם שניהם מבינים זאת; נשאלת השאלה, האם מותר בשבת לתאם פגישה באופן זה, או שמאחר ששניהם יודעים שמטרת הפגישה היא על מנת לקבוע דברים האסורים בשבת ואסור לסכם על זה בשבת.

תשובה: הנה כתוב במשנה: (שבת ק"ג) לא ישכור אדם פועלים בשבת. ובגמרא לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים, אבל אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב, וטעם האיסור מבואר בגמרא מהכתוב 'ממצוא חפצך ודבר דבר' (שע"י נח יג), דיבור אסור, אבל הרהור מותר. והריטב"א (שם) מסביר וז"ל: אבל בלשון סתום שאומר לו הנראה שתעמוד עמי לערב מותר, ואע"פ שכונה שלהם לעמוד עמו לשכור פועלים לו או למלאכה אחרת אין בכך כלום דהוה ליה כהרהור שהוא מותר, עכ"ל.

וכן פסק ברמב"ם (פרק כ"ד ה"ד) כמו שמבואר בגמרא, אבל מוסיף: אבל לא יאמר לו היה נכון לי לערב שנמצא עושה חפצו בשבת. וכן נפסק בשולחן ערוך (סימן ש"ז ס"ז), מותר לומר לחברו הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב, אף על פי שמתוך כך מבין שצריך לערב לשכור, אבל לא יאמר לו היה נכון עמי לערב, ע"כ.

ויוצא מזה, שיש חילוק בין רמז בעלמא, כמו הנראה שתעמוד עמי לערב, שזה מותר מפני שנקרא רק הרהור, לבין אם נעשה בדרך רמז וציווי, דזה נכנס כבר בגדר דיבור דאסור, ואפילו שבשני הלשונות מבינים מדבריו שרוצה לשכור, אף על פי כן, ב'הנראה' - נקרא הרהור גרידא, וב'היה נכון' - נכנס ההרהור לגדר דיבור.

ולפי זה אם הפועל הוא חבירו שהרבה פעמים מזמינו לדברים אחרים, כגון ללמוד איתו וכיוצא בזה, מותר לו להגיד אפילו בדרך ציווי ואפילו שעכשיו כוונתו לשכור למלאכה, וגם חבירו מבין שצריך אותו עכשיו למלאכה, מותר לו לומר אפילו בלשון היה נכון, כיון שאינו מפרש זאת לחבירו ואינו אלא בגדר הרהור המותר בשבת.

וכן משמע כך משו"ע הרב (סימן ש"ז סעיף יב) מותר לומר לפועל וכו', וכמו שכותב הרמב"ם, ולא כמו ש' בשו"ע מוותר לומר לחבירו וכו', משמע מזה שלחברו שהרבה פעמים מזמינו לדברים אחרים מותר, אפי' לומר היה נכון בלשון ציווי, [וכן יש לביא ראייה מביאור הלכה סימן ש"ז ס"ח ד"ה אסור עיי"ש], וכך פוסק הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סק"ט) דרך אם כל השומע מבין בבירור שמזמינו כדי לשכור, אבל אם זה לא בבירור שהרבה פעמים מזמינו לדברים אחרים מותר.

ולפי זה יוצא לדינא בסיפור שלנו, באם ראובן הוא חבירו הטוב של שמעון מותר לומר לו לפגוש במוצאי שבת, אפי' בלשון ציווי, אבל אם איננו חבירו אין מותר לו לומר רק בלשון רמז שרוצה לפגשו במוצ"ש בלשון 'הנראה', או שישמח לפגשו במוצ"ש, אבל בלשון ציווי אסור, ולדבר איתו בשבת ולהזמין בפרוש לשפץ את ביתו אסור אפילו הוא חבירו.

אמנם יש להוסיף שאם יש לו טרדת הלב או נדנדו דאגה מההרהור, פוסק בשו"ע הרב (סימן ש"ז סכ"א) דאסור אף להרהר בזה, ואם כן אפילו לומר לחבירו 'הנראה' גם כן אסור שנקרא הרהור.

וכל זה מצד עיקר הדין, אבל מצוה מן המובחר משום עונג שבת שלא להרהר בעסקיו כלל בשבת, אפי' שאין לו טרדת הלשון מזה ואפי' בלא דיבור, כמו שכתב המחבר (בסי' ש"ז סעיף ה) אלא יהא בעניין כאילו כל מלאכתו עשויה, ואין לך עונג גדול מזה.

לאחר כמה שעות לימוד התעייף משה ורצה לנוח מעט, ומאחר שלא מצא בבית המדרש דבר מה להניח תחת ראשו, רוצה ליטול את הטלית גדול שלו המיוחד לתפילה, לקפלו ולישון עליו; והוא שואל האם יש איסור בשימוש זה משום בזיון מצוה או לא.

תשובה: בענין שימוש בחוטי הציצית [כשלא נפסל] וה"ה שאר כל המצוות כגון סוכה שופר לולב, נחלקו הטור (או"ח סי' כא) והשאלות (פר' שלח), לדעת הטור מותר כל שימוש שאינה מגונה, ולדעת השאלות אסור כל תשמיש של חול, וכן נפסק להלכה בשו"ע (שם סעי' א), והטעם משום בזיון מצוה. וגם בזמן שאינו לבוש בו נקטינן לאיסור (משנ"ב שם סק"ד עפ"י דעת הב"ח, ודלא כט"ז סק"א דס"ל שבוה לכ"ע מותר).

ולגבי השימוש בטלית גדול [הבגד עצמו] נחלקו האחרונים, דעת העולת תמיד (סק"ד) להתיר שימוש שאינו מגונה כמו בטלית קטן דבדאי מותר כי הוא בגד האדם ואינו חפץ המצוה עצמה כמו חוטי הציצית ושופר וכיוצ"ב, ודעת ה"ט"ז (סק"ג) והפרי מגדים (א"א סק"א) לאסור כל תשמיש של הדיט (וכן נראה הכרעת המשנה ברורה סק"ב), והטעם משום דטלית גדול המיוחד לתפילה חמיר טפי מטלית קטן [וכענין שאמרו (יומא נג): בגדים שבשל בהן קדרה לרבו לא ימוזג בהן כוס לרבן], ומבואר בדבריהם שלפי דעתם דין טלית גדול כדין חוטי הציצית, אם כן היוצא מזה שיש להחמיר מלהשתמש אפילו בזמן שאינו לבוש בו, וכמו שנתבאר לעיל לגבי חוטי ציצית.

על פי זה נראה שעדיף להחמיר בנידון דידן ולא ישן עליו. אך בשעת הדחק נראה שיכול לסמוך על העולת תמיד המתיר [ובצירוף דעת ה"ט"ז הנזכר לעיל המתיר גם בחוטי ציצית בשעת שאינו לבוש בו].

ואם הטלית של הציבור השייך לבית המדרש [ומשמש עבור שש"ץ בליל שבת או בעלי קורא ועולים לתורה וברכת כהנים לבחורים וכדו'] יתכן לומר בדרך אפשר דקיל טפי, דהנה כתבו הפוסקים (פרי מגדים א"א סק"א והובא במשנ"ב סק"ה) בטעם למה לא מהני בציצית תנאי שאיני בודל מהן כדי שיהיה מותר להשתמש בהן, כמו שמצינו דמהני לגבי נוי סוכה (שו"ע סי' תרל"ח סעי' ב) ולגבי אתרוג (סי' תרמ"ט סעי' ה בהג"ה), ומבארים כי בציצית על כרחך בודל מהן ומקצה אותן לשם מצוה כי הלוא מברך עליהן 'להתעטף בציצית'. ואם כן בטלית של ציבור שנוהגין שאין מברכין עליו (עי' ביאור הלכה סי' יד סו"ה שאלה בשם שער אפרים) אפשר יותר לומר שיבדל מיניה ואין מקצה אותם לשם מצוה. ולמרות שלא עשו תנאי בפירוש מכל מקום יתכן דגם בסתמא מהני, וכענין לב בית דין מתנה עליהם' שמסתמא הוקצה לכתחילה עבור כל צרכי הציבור (עי' כענין ברמב"ם סי' קנ"ד סעי' ה, מג"א שם סוסק"כ, וכמובן שאין זה היתר לכאן רק בתור סניף). ובפרט אם מתעייף תוך כדי לימודו ורוצה לישון בכדי להחליף כוח, יש לומר דהוי קצת צורך מצוה [ומותר אפילו בטלית של].

ודרך אגב יש לציין שמה שמשתמשים לפעמים בטלית גדול לצורך העטפת ספר תורה כשמוליכין אותו ממקום למקום, וכן לצורך קריאת 'כל הנערים' בליל שמחת תורה וכיוצא בזה, אין בזה שום חשש, כי תשמישים אלו הן לצורך מצוה וקדושה, ומבואר בשו"ע הרב (רי"ש סי' כא) שרק תשמיש חול אסור.

ובמזל טוב

בסימן טוב

מהיכלי תורה והוראה מוסדות "באר ישראל" נשגר כוס של ברכה עם ברכת מזל טוב לבבית, קדם מעלת ידידנו ומכובדנו היקרים והנעלים רבני בית ההוראה

לאירועי הבת

הגאון רבי אברהם מרדכי ארשטר שליט"א ראש כולל חושן משפט

הרה"ג רבי ישראל יחזקאל יוסקוביץ שליט"א

יזכו לראות נחת ושמחה לאורך ימים ושנים טובות מתוך אושר וכבוד, בריות גופא ונהורא מעליא

אֶלְדָּנוֹת

לְפָנֵינוּ עֵבֶת

פְּרָשַׁת וַאֲתַחֲנֶן

כס"ז, ט"ו כס"ז

תַּפְּלָה שְׂיוּכַל לְהַתְפַּלֵּל

וַאֲתַחֲנֶן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לְאָמֵר (ג, כג).

בְּשֵׁנַת תַּקצ"ו חֲלָתָהּ וְנִפְלָה לְמִשְׁכַּב בְּתוֹ הַיְחִידָה שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ מְרִימִנוּב זִיע"א, אֲשֶׁר הָיָה הֵתֶה הַבַּת הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁשָּׂרְדָה לוֹ מִכָּל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה יָלְדָיו אֲשֶׁר נִוְלְדוּ לוֹ. בַּת זוֹ נִשְׁוָאָה הֵתֶה לְחַתָּנוּ רַבִּי אֲרִיֶּה לִיִּיבִישׁ קֶאֱנֶער, אֲשֶׁר הִתְגוֹרֵר בְּרִימִנוּב כְּשֶׁהָיָה סָמוּךְ עַל שְׁלֶחַן רַבְּנוּ וְהָיָה בּוֹ בֵּיתוֹ הַקְּרוֹב אֵלָיו. לְבִלִּיל שְׁבַת קֹדֶשׁ שֶׁבָּתוֹךְ יָמֵי חֲלָיָה עָבַד רַבְּנוּ אֶת עֲבוֹדַת קֹדֶשׁ לִפְנֵי קוֹנוֹ כְּאִלּוּ לֹא אָרַע דָּבָר. רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ עָבַר כְּדָרְכּוֹ לִפְנֵי הַעֲמוּד בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ בַּתְּפִלַּת קְבֵלַת שְׁבַת, כְּשֶׁהָיָה מְבַקֵּעַ שְׁחָקִים בְּקוֹלוֹ הָאֲדִיר וּמְפִיז וּמְכַרְכֵּר בְּכָל עֵז לְכַבּוֹד שְׁבַת הַמְּלָכָה. הָאוֹרָה וְהַשְׂמִיחָה שָׂרוּ עַל כָּל סִבִּיבֵי כְּבֶכֶל שְׁבַת אַחֲרֵת וְהַתְּלַהּבוֹת הַעֲצוּמָה סִחְפָה אֶת כָּל הַנוֹכָחִים כְּאֲשֶׁר הָיוּ רִגְלִים מְדִי שְׁבַת בְּשִׁבְתּוֹ. כְּאֲשֶׁר הִסֵּב רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ לְשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר בְּסַעֲדוֹת לֵיל שְׁבַת, הוֹפִיעַ שְׁלִיחַ מְבַהֵל לְבִשְׂרוֹ כִּי הַחוּלָה הַחֲלָה לְגִסַּס רַח"ל. שָׁמַע רַבִּי צְבִי הִירֵשׁ אֶת הַבְּשׂוּרָה הַקְּשָׁה, הִרְכִּין אֶת רֹאשׁוֹ עַל זְרוּעוֹ מַעִין 'נְפִילַת אִפִּים', וְשָׁהָה כֶּה בְּמִשְׁךְ רִגְעִים מִסְפָּר. לְאַחֵר מִכֵּן שָׁב וְהִגְבִּיהַ אֶת רֹאשׁוֹ וּפָתַח וְאָמַר: נֶאֱמַר (דְּבָרִים ג כג) 'וַאֲתַחֲנֶן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לְאָמֵר', מִשֶּׁהָ רַבְּנוּ הִתְחַנֵּן וּבִקֵּשׁ מֵאֵת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂאֵף בְּהִיּוֹתוֹ חֲלִילָה וְחַס 'בַּעַת הַהִיא', כְּלוֹמֵר, בַּעַת צָרָה, מִלְּשׁוֹן פֶּחַד וּבַעֲתָהּ, 'לְאָמֵר' יִשְׂאֵר אֵיתָן וְיִצִּיב בְּאֻמוֹתָיו וּבְבִטְחוֹנוֹ וְיִוְכַל לִוְדֹר דָּבָר לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ. וּבִכֵּן, הַמְּשִׁיב רַבְּנוּ וְאָמַר: אִמֵּר גַּם אֲנִי לִפְנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ: הֲלֹא הִנֵּשְׁמָה לָךְ וּבִידָךְ נֶפֶשׁ כָּל

חַי, אֲשֶׁר עַל כֵּן אֲבִקֵּשׁ מִמֶּךָ וְאֶחְלָה פְּנִיךָ כִּי תִנִּיחַ נָא לִי אֶת בְּתֵי בְחִיִּים לִפְחוֹת עַד אַחֲרֵי הַשְׁבָּת, לְמַעַן לֹא אֶתְבַּטֵּל מִשְׁמַחַת הַשְׁבָּת הַקְּדוּשָׁה! מִיד לְאַחֵר מִכֵּן שָׁב רַבְּנוּ לְעִבּוּדַת קֹדֶשׁ בְּעֵז וּתְעִצּוּמוֹת, וְהַמְּשִׁיב אֶת סַעֲדוֹת הַשְׁבָּת בְּשִׂמְחָה וּבְצִהְלָה לְלֹא שׁוּם שְׁנוּי מִמִּנְהִיגוֹ בְּכָל שְׁבַת וְשְׁבַת. וְאָכֵן הַבַּת הַחוּלָה נִשְׂאָרָה בְּחַיִּים עַד לְיוֹם שְׁנֵי הַבָּא... ('כֶּהָן גְּדוֹל מִשְׁרַת' עֲמוּד שִׁכּוֹ)

לְהַתְפַּלֵּל שְׂיוּכַל לְהַתְפַּלֵּל

עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים ג כג) 'וַאֲתַחֲנֶן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לְאָמֵר', מִפְּרֵשׁ הַרְה"ק רַבִּי לִוִּי יִצְחָק מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב זִיע"א בְּסִפְר 'קִדְשַׁת לִוִּי', שֶׁהָיָה מִשֶּׁהָ רַבְּנוּ מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן בַּתְּפִלָּתוֹ תַּחֲלָה עַל כֶּה שְׂיוּכַל לְהַתְפַּלֵּל אַחֵר כֶּה, וּבָאָה תַּבַּת 'לְאָמֵר' בְּמִשְׁמַעוֹת שְׁנֵי הַתְּפִלָּה שְׂצִרִיכָה לְהֵאֱמַר, אֲלֹא שֶׁקִּדְשׁ לָכֵן לֹא הָיָה יָכוֹל לִוְדֹר, כִּי הָיָה בּוֹשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה צָרִיךְ לְהַתְפַּלֵּל שְׂיוּכַל לְהַתְפַּלֵּל.

אֲשַׁכְּבָתָא דְּרַבִּי

בְּיוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי חֲנוּךְ הַעֲנִיךְ מֵאֶלְכֶסְטֶנְדֶּר זִיע"א עָלִי אֲדָמוֹת, בְּיוֹם ח"י אָדָר תר"ל, הִגִּיעַ לְבִקְרוֹ יְדִידוֹ הַרְה"ק רַבִּי אַבְרָהָם מִפּוֹרִיטְבוֹב זִיע"א, נִכְדּוֹ שֶׁל הַרְה"ק הַיְּהוּדִי הַקְּדוֹשׁ זִיע"א.

פָּתַח וְאָמַר לוֹ הַרְבֵּי ר' הַעֲנִיךְ: מַעֲשֵׂה בְּקוֹזֶק שָׁבָא אֵל בֵּיתוֹ שֶׁל חֲסִיד אֶחָד, וְאָמַר לוֹ 'חֲאֲזִיאִי', כְּשִׁפְרוּשׁ הַדָּבָר הוּא 'אֲדוֹן' בְּשִׁפְהָ הַרוֹסִית. הַחֲסִיד לֹא הִבִּין אֶת הַשִּׁפְהָ הַרוֹסִית וְלֹא יָדַע מִה רָצוֹנוֹ שֶׁל הַקּוֹזֶק מִמֶּנּוּ. אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל הַחֲסִיד שָׁגַם הֵתֶה נּוֹכַחַת שָׁם וּרְאָתָהּ אֶת מְבִיכַת בַּעֲלָהּ, פָּרְשָׁה לוֹ אֶת דְּבָרֵי הַקּוֹזֶק עַל פִּי דְרָכָה:

אֵין הַקּוֹזֶק מִתְכַּנֵּן אֲלֹא לִוְדֹר שְׂאֵתָה 'חֲנוּךְ', וְלִבְטַח הוּא רוֹצֵה שֶׁתִּשְׁתַּיֵּר לִפְנֵי וְתִכְבְּדֶהּ בְּגִרְוֹנָה בְּקוֹל רִנָּה. לֹא הָיָה הַחֲסִיד מְגִדּוּלִי בְּעֵלֵי הַמְּנַגְנִים, וְאוֹלֵי גַם לְהַפָּה, אֶךְ כְּשֶׁאֵין בְּרָרָה - עוֹשִׂים גַּם מִה שְׂאֵין יְדוּעִים. פָּתַח אֲפּוֹא הַחֲסִיד וְהַחֵל לְשִׁיר בְּקוֹל נָחַר 'בְּנֵי הַיִּכְלָא', אֶת הַשִּׁיר שֶׁהָיָה רָגִיל לְשׁוֹרֵר בְּשִׁעַת סַעֲדָה שְׁלִישִׁית. כְּמוֹכֵן שֶׁהַקּוֹזֶק נִתְקַצֵּף עַד לְמָאֵד, סְבוֹר הָיָה כִּי בָּאִים לְלַעַג לוֹ, וְהַחֵל לְהַפּוֹת אֶת הַחֲסִיד בְּמַכּוֹת נִמְרָצוֹת. הָאִשָּׁה לֹא אָבְדָה אֶת הַעֲשִׂתוֹנוֹת וְאִמְרָה לְבַעֲלָהּ: הָאֵם אֵין אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהַקּוֹזֶק אֵינוֹ שָׁבַע רָצוֹן מִהִנְגוֹן שְׂאֵתָה שֶׁר לִפְנֵי, בְּרוּר הוּא שֶׁרָצוֹנוֹ בְּנִגּוֹן אַחֵר וְחָדָשׁ...

בְּמַלִּים אֵלֶּה, כְּשִׁבְתָּ שְׁחֹק מְלוֹה אוֹתוֹ, הוֹצִיא רַבִּי הַעֲנִיךְ אֶת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה. וּמִבְּנֵי דַעַת יָרְדוּ לְסוֹף דַּעַתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּתְכַּנֵּן לְרַמּוֹ עַל כֶּה שְׂאֵין מַלְכוּת נּוֹגַעַת בְּחִבְרָתָהּ, וּמִפְּיָן שֶׁרָצוֹן שְׁמִים הוּא שִׁיתְחַלִּיל 'לְשׁוֹרֵר נִגּוֹן חֲדָשׁ' וְשֶׁהַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ הַרְה"ק הַשִּׁפְתָּ אֶמֶת זִיע"א יַעֲלֶה עַל כִּסֵּא הַנְּהָגָתוֹ, לְפִיכֶה הוּא כְּבִיכּוֹל מְקַבֵּל אֶת הַמַּכָּה וּמִסְתַּלֵּק מִהָעוֹלָם. כֶּה הַצִּדִּיק הַרְבֵּי ר' הַעֲנִיךְ אֶת הַדִּין בְּקִבְלוֹ עָלָיו עַל מַלְכוּת שְׁמִים בְּאֶהְבָּה.

בְּרַגַּע הָאֲחֵרוֹן לְאָמֵר ה' אֱלֹקִים

עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים ג כג-כד): 'וַאֲתַחֲנֶן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לְאָמֵר: ה' אֱלֹקִים', פֶּרֶשׁ הַרְה"ק רַבִּי מִנְחֵם מִנְדֵּל מְקוֹצֶק זִיע"א שֶׁתְּפִלָּתוֹ שֶׁל מִשֶּׁהָ רַבְּנוּ ע"ה הֵתֶה שְׂיוּכַל בְּרַגַּע הָאֲחֵרוֹן לְאָמֵר ה' אֱלֹקִים.

(סִפְר סְפִיר וִיהִלּוּם - לַהֲרַב הַגָּאוֹן רַבִּי מִנְחֵם מִנְדֵּל פּוֹמֶרֶנֶץ שְׁלִיט"א)

חִידוֹן אֶלְדָּנוֹת - נוּשָׂא פְּרָשַׁת אֵיזָה פְּסוּק בְּפִרְשָׁתוֹ מִכִּיל אֶת כָּל אוֹתִיּוֹת הָאֶלֶף בֵּית?

פִּתְרוֹן חִידָה - פְּרָשַׁת אֲמוֹר:

ש. אֵילוּ שְׁנֵים מֵתוֹן שְׁבַעַת הַיָּמִים שֶׁבַהּ הַשְׁתַּבַּח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְזוֹכָרִים בְּפִירוּשׁ בְּפִרְשָׁה זוֹ?
ת. תַּמְרִים מְזוֹכָרִים בְּמִצְוַת לִקְחַת 'כִּפּוֹת תַּמְרִים' בְּחַג הַסּוּכוֹת (וִיקְרָא כג מ). זִיתִּים מְזוֹכָרִים בְּמִצְוַת לְהַדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה בְּשִׁמּוֹן זֵית זָךְ (וִיקְרָא כד ב).

שֵׁם הַזִּוְכָה בְּסִידוֹר מִתִּיבַּת מִנְחָה מְעִרִיב בְּהוּצַאת "עוֹז וְהִדֵּר":

פְּרָשַׁת אֲמוֹר:

ה' יוֹסֵף שְׁטֵרָאוֹס מוֹדִיעִין עִילִית.

פִּתְרוֹן חִידָה וְכֵן שֵׁם הַזִּוְכָה, יִפּוֹרְסֵמוּ אִי"ה בְּגִלְיוֹנוֹת הַבָּאִים

הַפּוֹתֵרִים נִכּוֹנָה יִכְנָסוּ לְהַגְרָלָה אִי"ה

עַל סִידוֹר מִתִּיבַּת מִנְחָה מְעִרִיב בְּהוּצַאת "עוֹז וְהִדֵּר".

אֶת הַפְּתוּרוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלָיו עַד לְיוֹם שְׁנִי

לְמַסְפֵּר פֶּקֶס: 077-470-26-81

אוּ לְמִייל: magdenot@gmail.com

נָא לְכַתּוּב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדִיקָה וְטִלְפוֹן.

בְּרֹאשׁ הַדָּף לְצִיין "עוֹבֵר חִידוֹן לְנוֹעַר".

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות
הערות וצייונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

